

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE DEMOKRASİ
EĞİTİMİ: İKİNCİ KADEME ÖĞRETMENLERİNİN
DEMOKRATİK TUTUM VE DAVRANIŞLARI
SERGİLEME DÜZEYLERİ
(KARS İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TOPER

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cengiz YANIKLAR

Haziran-2007

KARS

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki ilköğretim kurumlarının ikinci kademesinde demokrasi eğitiminin yerini, bu eğitimi anlatmak, tanıtmak ve benimsetmek için ne gibi etkinlikler yapıldığını ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet, branş ve kıdemlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir.

Araştırmanın evreni 2006–2007 Eğitim-öğretim yılında Kars Merkez ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 38 erkek ve 56 bayan öğretmenden oluşmaktadır.

Araştırmanın kuramsal boyutu literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri; alt problemlere, ilgili kaynaklara dayanarak ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş, öğretmenlerin eğitim-öğretim etkinlikleri yürütülürken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta uyulması gereken kurallar belirlenirken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta bir problemle karşılaştıklarında gösterdikleri tutumlarını, öğrenci etkinliğine dayalı faaliyetler yürütülürken gösterdikleri tutumlarını, öğrencilerin başarı, ekonomik durum ya da öğretmenlerin velilerle olan iletişimlerine göre öğrenciye yaklaşımlarını ve demokrasi eğitimi hakkındaki bilgi ve tutumlarını ölçmek amacıyla sorulan sorulardan oluşan “Demokratik Tutum ve Davranışları Ölçme Anketi” yoluyla toplanmıştır. Toplanan verilerden ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerini belirlemek amacıyla yüzde ve frekans istatistiksel işlemleri kullanılmıştır.

Araştırma bulguları, örnekleme oluşturan ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları yeterli düzeyde sergilemediklerini göstermiştir.

SUMMARY

The aim of this study is to find out if there are differences among the democratic thought and behaviours of the teachers being on duty and busy with teaching at the upper primary education and the importance and position of democracy education in these kind of schools, what kind of activities have been done to tell, introduce and make them accept (the democracy education) it.

The universe of this study is consisted of 38 male and 56 female teachers who are chosen from the primary schools in Kars city centre in 2006-2007 academic years.

The theoretical dimension of this study has been organized by literature searching through. The data of this study have been evaluated according to the sub-problems and the other studies on the same subjects called literature and the methods and techniques used by the teachers to organize the teaching activities, the methods to be used to define the classroom rules, the behaviours been shown when facing some problems, when directing and controlling the activities, students' success economic situation or the vision of approaching the students according to the communicating with the parents and the manners about the information of democracy education. All of this data about our main and sub-problems have been collected with the help of questionnaire called " The Measuring Questionnaire Of The Democratic Maner and Behaviours" .

The frequency and percentage statistical systems have been used to find out the upper primary education teachers' democratic level of their manners and behaviours.

The data of our study have shown that the upper primary education teachers' manners and behaviours aren't democratic manners and behaviours.

ÖNSÖZ

Bu çalışma Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı'nda yürütülmüştür. Bu çalışmada, ilköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi ve ikinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin, demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki ilköğretim kurumlarının ikinci kademesinde demokrasi eğitiminin yerini, bu eğitimi anlatmak, tanıtmak ve benimsetmek için ne gibi etkinlikler yapıldığını ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet, branş, kıdem ve görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik durumuna göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Çalışmada demokrasi kavramına, demokrasinin tarihi sürecine, demokrasi eğitimine ve demokrasi eğitiminin amacına, demokrasi eğitimi açısından aile ve okulun önemine, ilköğretim ve öğretmenin demokrasi eğitimindeki rolüne yer verilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerini arttırabilmeleri için öneriler geliştirilmiştir.

Çalışmamaya yön veren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Cengiz YANIKLAR'a şükranlarımı sunar, aileme ve bu çalışmada yardımını esirgemeyen tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Kars - 2007

Tuğba TOPER

İÇİNDEKİLER

	sayfa no
ÖZET.....	I
SUMMARY	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
I. BÖLÜM	
1. Giriş.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.4. Alt Problemler.....	2
1.5. Denenceler.....	3
1.6. Varsayımlar	3
1.7. Sınırlılıklar.....	3
1.8. Tanımlar.....	4
1.9. İlgili Araştırmalar.....	4
II. BÖLÜM	
2. Araştırmanın Kuramsal Temelleri.....	7
2.1. Demokrasi Kavramı.....	7
2.2. Demokrasinin Tarihi Gelişimi.....	11
2.2.1. Dünyada Demokrasinin Tarihi Gelişimi	11
2.2.2. Türkiye’de Demokrasinin Tarihi Gelişimi	18
2.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	19
2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi.....	23
2.3. Demokrasi Eğitimi.....	26
2.3.1. Demokrasi Eğitiminin Amacı.....	29
2.3.2. Demokrasi Eğitimi Açısından Aile ve Okulun Önemi.....	30
2.3.3. İlköğretim ve Demokrasi Eğitimi.....	38
2.3.4. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Demokrasi Eğitimi.....	39

2.3.5.	Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Demokrasi Eğitimi.....	40	
2.3.6.	Milli Eğitim Şuraları'nda Demokrasi Eğitimi.....	40	
2.3.7.	Demokrasi Eğitimi ve Öğretmen	41	
III. BÖLÜM			
3.	Yöntem.....	47	
3.1.	Araştırmanın Evreni.....	47	
3.2.	Örneklem.....	47	
3.3.	Veri Toplama Aracı.....	47	
3.4.	Verilerin Analizi.....	47	
IV. BÖLÜM			
4.	Bulgular ve Yorum.....	48	
4.1.	Öğretmenlerle İlgili Kişisel Bilgilerin Analizi.....	48	
4.2.	Anketten Elde Edilen Verilere Göre Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları.....	51	
4.3.	Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Demokratik Tutum ve Davranışları.....	68	
4.4.	Öğretmenlerin Branşlarına Göre Demokratik Tutum ve Davranışları.....	90	
4.5.	Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Demokratik Tutum ve Davranışları.....	122	
V. BÖLÜM			
5.	Sonuç ve Öneriler.....	153	
5.1.	Sonuçlar.....	153	
5.2.	Öneriler.....	156	
KAYNAKÇA			158
EKLER			162
Anket Formu.....			164
Özgeçmiş			171
Araştırma İzni.....			172

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Yunanca bir terim olan demokrasi; “demos” ve “kratos” sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Halkın iktidarı anlamına gelmektedir. Eski Yunanlılardan günümüze kadar birçok tanımı yapılmış, kimilerine göre bir yönetim şekli, kimilerine göre siyasi bir rejim türü, kimilerine göre ise bir yaşayış biçimi olarak ele alınmıştır.

Demokrasiyi benimsemiş, demokrasinin ilkelerini uygulayan, demokratik değerleri koruyan toplum, insan hak ve özgürlüklerini bilen, bütün insanların doğuştan hür ve eşit olduğunu kabul eden, başkalarının fikir ve düşüncelerine saygı gösterebilen, bilimsel gerçeklere ve yeniliklere açık bireylerden oluşur.

Demokratik bir toplum olmanın yolu demokratik bireyler yetiştirmekten geçer. Demokratik bireyler de, demokratik bir ortamda verilen demokrasi eğitimiyle yetiştirilir. Demokrasi eğitimi en genel anlamda bireye demokratik değerleri benimsetme ve demokratik ilkelerin yaşama geçirilme süreci olarak tanımlanabilir.

Eğitimin ailede başlayıp, okulda ve sonra da yaşam boyu devam ettiği gerçeği göz önünde bulundurulursa, plansız bir eğitim kurumu olan aileden sonra, planlı bir eğitim kurumu olan okullara ne kadar büyük görevler düştüğü anlaşılmaktadır.

Okulda verilen demokrasi eğitiminin etkili ve uygulanabilir olması için eğitim-öğretim faaliyetlerinin demokratik ilkelere bağlı kalarak yürütülmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu bağlamda öğretmenin rolü büyüktür. Öğrenciler için bir model olan öğretmenlerin ders içi ve ders dışı etkinliklerde öğrenciye demokrasiyi benimsetecek uygulamalar yapması gerekmektedir. Bu amaçla Kars ili dâhilindeki ilköğretim okullarında yapılan araştırmada ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik davranışlar sergileyip sergilemedikleri ölçülmüştür.

Araştırmanın birinci bölümünde demokrasinin tanımı, Dünyada ve Türkiye’deki tarihi gelişimi açıklanmış olup, demokrasi eğitimin kuramsal açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın amacı, önemi, problem ve alt problemler, sayıtlılar, ilgili araştırmalar sunulmuştur. Üçüncü bölümde verilerle ilgili tablolar ve bulgular ortaya konulmuş olup; dördüncü bölümde sonuç ve öneriler tespit edilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türk Milli Eğitim Sistemi içindeki ilköğretim kurumlarının ikinci kademesinde demokrasi eğitiminin yerini, bu eğitimi anlatmak, tanıtmak ve benimsetmek için ne gibi etkinlikler yapıldığını ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet, branş, kıdemlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireylerin kişiliklerinin şekillenmesinde büyük bir öneme sahip olan ilköğretim okullarında bireye demokrasiyi benimsetmek ve demokratik tutumlara bağlı kalmalarını sağlamak açısından verilen eğitimin önemi kuşkusuz önemli bir yere sahiptir.

Milli Eğitim Temel Kanunu'nda demokrasi eğitimine özel bir yer verilmiştir. Ancak eğitim sistemimiz içinde demokratik uygulamalarla ilgili olarak yapılan çalışmalar ve demokrasi-eğitim ilişkileri üzerindeki araştırma gayretleri de sınırlı sayıda kalmıştır.

Demokrasi eğitimi kuramsal bilgileri ezberletmekten öteye gitmeli ve demokratik ilkeler yaşamın her alanında uygulanmalıdır. Bu bağlamda öğrenciler için bir model olan öğretmenlerin bu eğitimi vermedeki önemleri artmaktadır. Bu araştırma ile öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlar sergileme düzeylerini cinsiyet, branş ve kıdem değişkenlerin etkileyip etkilemediği saptanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma ile elde edilen bulguların;

- Türk Eğitim Sistemi'nde ikinci kademe demokrasi eğitiminin yerinin belirlenmesi,
- İlköğretimde bireylerin demokratik ilke ve değerlerin kavrayabilmesi için ne gibi etkinlikler yapıldığının ve daha ne gibi etkinlikler yapılması gerektiğinin belirlenmesi yönüyle önemli olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İlköğretim okullarının ikinci kademesinde öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlar sergileme düzeyleri nedir?

1.4. Alt Problemler

- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik tutum ve davranışlar sergileme düzeyleri nedir?
- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesinde cinsiyet açısından bir fark var mıdır?

- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesinde branş açısından bir fark var mıdır?
- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesinde kıdem açısından bir fark var mıdır?

1.5. Denenceler

- Öğretmenler öğrencilere karşı beklenen düzeyde demokratik tutum ve davranışlar sergilememektedir.
- Öğretmenler öğrencilere karşı beklenen düzeyde demokratik tutum ve davranışlar sergilemektedir.
- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesi öğretmenlerin cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.
- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesi öğretmenlerin branşlarına göre farklılık göstermektedir.
- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı demokratik davranışlar sergilemesi öğretmenlerin kıdemlerine göre farklılık göstermektedir.

1.6. Varsayımlar

- Demokrasinin her dönemde belirli ilkelerinin bugün için de geçerli ilkeler olduğu kabul edilmiştir.
- Demokrasinin uluslar arası kabul görmüş ilkelerinin eğitim için de geçerli olduğu varsayılmıştır.
- Demokrasi eğitiminin verileceği okulun demokratik ilke ve değerlerinin yaşandığı ve yaşatıldığı bir ortam olması gerektiği kabul edilmiştir.
- Veri toplamak için uygulanan anketin yeterli derecede güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmiştir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2006–2007 eğitim öğretim yılı içinde Kars ili merkezinde bulunan ilköğretim okulları ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin sınıf ve okul içindeki demokratik tutum ve davranışlarını ölçülmesi için geliştirilen anket maddeleri ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin okuma yazmayı, matematiği, iyi bir yurttaş olmak için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağı, ilköğrenim (Oğuzkan, 1993).

Demokrasi: Demokrasi en genel anlamda insanların eşit olduğu ve politik kararların çoğunluk yönetimi tarafından alındığı ancak her zaman içinde azınlığın haklarını da koruyan bir yönetim sistemidir (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004).

Demokrasi: insanların sadece vicdanlarının sesini dinledikleri, yönetimin, kişilerin rızasıyla olduğu ve zorlamanın ortadan kalktığı bir ideal ortamdır (Büyükkaragöz, 1995).

Demokrasi: yaşam tarzı olarak ele alındığında, herkesin kendi hayatını yaşamakla birlikte ortak bir hareket tarzı da geliştirebileceği varsayımına dayanan sistemdir (Büyükkaragöz, 1995) .

Öğretmen: Mesleği bilgi öğretmek olan kimse.

Öğrenci: Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimse.

Davranış: 1. Bireyin içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve kültürel koşulları dolayısıyla geliştirdiği ve onu aynı durumdaki kimselere yaklaştıran hareketlerin tümüne verilen ad. 2. Bir kimse ya da olay karşısında alınan durum (Oğuzkan, 1993).

Tutum: 1. Bir kimsenin herhangi bir olay, eşya veya insan gurubuna karşı olumlu ya da olumsuz davranış gösterme eğilimi. 2. Doğrudan doğruya gözlenemeyen ancak insanın davranışları ile açığa çıkan eğilimler.

1.9. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde demokrasi ve eğitim ilişkisini konu alan araştırma çabalarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Aşağıda demokrasi-eğitim ilişkilerini içeren araştırmalarla ilgili özetlere yer verilmiştir.

1. Ali Atasoy'un "İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi ve İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Demokratik Tutum Davranışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" adlı, Yüksek Lisans Tezinin amacı "İlköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin demokratik tutum ve davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi" dir.

Araştırmanın evreni Ankara ilidir. Hazırlanan anketler 189 öğretmene ve 292 sekizinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada;

- a. Öğretmenler öğrencilere göre daha demokratik tutuma sahiptirler.
- b. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha demokratik tutum ve davranışa sahiptirler.
- c. Üst sosyo-ekonomik çevredeki okullarda okuyan öğrenciler, alt sosyo-ekonomik çevredeki okullarda okuyanlara göre daha demokratik tutuma ve davranışa sahiptirler.
- d. Üst sosyo-ekonomik çevredeki okullarda çalışan öğretmenler, alt sosyo-ekonomik okullarda çalışanlara göre daha demokratik davranışa sahiptirler.
- e. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha demokratik davranışlara sahiptirler.
- f. Öğrencilerin eğitim ve öğretimde olumsuz davranışların düzeltilmesinde cezadan yana bir eğilim içerisinde oldukları görülmüştür.
- g. Öğretmen davranışlarının öğrencilerin çoğunluğunca benimsenen kararlara uyma, sınıftaki azınlık görüşlerinin tartışılmasına fırsat verme, öğrenci başarısını değerlendirmede tarafsız davranma, öğrencilerin gerçekler ile şahsi görüşlerini birbirinden ayırabilmelerine yardımcı olma, öğrenci fikirlerinin oluşumuna rehberlik yapma, öğrencilere güven duygusu sezdirme, öğrencilerin tamamını sınıf faaliyetlerine katılmaya özendirme, kendileri gibi düşünmeyen öğrencileri suçlamaktan kaçınma konularında demokratik olduğu söylenebilir.
- h. Öğrenci davranışlarının görüş bildirme sınıf çoğunluğunun kararına uyma, sınıf başkam seçme, kendileri gibi düşünmeyen öğretmen ve öğrenci arkadaşlarını suçlamaktan kaçınma, sınıfın tamamının dere katılmasını isteme konularında demokratik olduğu söylenebilir. .

2. Ayçan (Çiçek) Şahin'in "İlköğretim Okullarında Yönetimin Demokrasi ve Otokrasi Boyutları Arasındaki Yeri" adlı Yüksek Lisans tezinin amacı, "İlköğretim okullarında yönetim biçiminin demokrasi ve otokrasi boyutları arasındaki yerini belirlemektir.

Araştırmanın evreni Afyon ili sınırlan içinde yer alan 51 İlköğretim okul müdürleri ve bu okullarda 1. ve 2. kademedede görev yapan 687 öğretmenden

oluşmaktadır, hazırlanan anketler 51 okul müdürü ile 491 öğretmen olmak üzere 548 kişiye uygulanmıştır.

Araştırmaya göre, öğrencileri ilgilendiren konularda öğrencilerin görüşleri alınmamaktadır. Müdürler yönetim biçimini daha çok demokrasi boyutunda öğretmenler ise daha çok otokrazi boyutunda görmektedirler.

3. Mine Gözübüyük'ün “ Türkiye’de Demokrasi ve Hoşgörü Kültür ve Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi” adlı yüksek lisans tezinin amacı: Türkiye’de demokrasi ve hoşgörü kültür ve eğitimi yaygınlaştırma konusunda sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine dikkat çekmek ve demokratik bir toplum yapısı için gereklilik arz eden sivil toplum kuruluşlarının bireylerin toplumsal yaşamın bazı yönlerine katılımını hangi düzeyde gerçekleştirdiklerini gözler önüne sermektir (Gözübüyük, 2002)
4. Lale Yıldırım'ın “ İlköğretim Birinci Kademedeki Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları ile Öğrencilerin Demokratik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkilerin Saptanması” adlı yüksek lisans tez çalışmasının amacı: İlkokul öğretmenlerinin demokratik tutumlarını belirlemek, ilköğretim öğretmenlerinin demokratik davranışlarını belirlemek, ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin demokratik davranışlarını belirlemek ve ilköğretim öğretmenlerinin tutum ve davranışları ile öğrencilerin davranışları arasındaki ilişkiyi bulmaktır. (Yıldırım, 1994)
5. Dilek Çalık'ın “ İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinin amacı: toplumun farklı kesimlerini oluşturan çocuklara verilen eğitim modelindeki demokratik yaklaşımları tespit etmek, evrensel ilkelerden sapan unsurları tespit edip ilgili yerlere teklifte bulunmaktır. Araştırmanın evreni Manisa merkezdeki ilköğretim okulları, Manisa merkezdeki özel ilköğretim okulları ve Demirci merkezindeki ilköğretim okullarıdır. (Çalık, 2002)

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1. DEMOKRASİ KAVRAMI

Demokrasi; Eski Yunan'a dayanan bir kavramdır. Yunanca'da halk anlamına gelen "demos" ve iktidar, güç, yönetim anlamına gelen "kratos" sözcüklerinden oluşmaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi demokrasi "halk iktidarı", "halk yönetimi" anlamlarına gelmektedir. Demokrasi kavramı üzerinde tam anlamıyla bir görüş birliği sağlanamamış, eski Yunanlardan günümüze kadar çok farklı şekillerde tanımları yapılmıştır.

Büyükkaragöz'e göre demokrasi, üzerinde hem fikir olunan tanımlardan biri halkın kendi kendini yönetimidir. Tüm farklı tanım ve anlayışların çıkış noktası, her bir insanın değerli bir varlık olduğu anlayışıdır. İnsana saygı, insanın bir değer olarak görülmesi anlayışı üzerinde demokrasi esas anlamını bulmaktadır (Büyükkaragöz 2002). Kongar demokrasi kültürünün temelinde esas olarak "kendime istediğim özgürlükleri başkasına da tanımak gereklidir" anlayışı yattığını, aynı şekilde demokrasi kültürünün temelinde önce "kendine saygı", sonra da bu saygının "insana saygı" biçimine dönmüş hali yer aldığını savunmaktadır (Kongar 1997). Bir diğer ifadeyle demokrasinin temelinde insana insan olduğu için değer verme, onun kişiliğine saygı gösterme yatar. Bu nedenle demokrasi, verilecek her karara bireyin özgür iradesi ile katılımını esas almaktadır.

Demokrasiyi yaşam biçimi olarak ele almaktan, siyasal sistem olarak ele alanlara, ideoloji olarak değerlendirenlerden, özgürlüklere eş anlamlı sayanlara kadar, çeşitli tanımlar ve yaklaşımlar ortaya konmuştur(Duman, Karakaya ve Yavuz 2001).

Yeşil'e göre tanım ve algılamalardaki farklılıkların sebebi ise farklı alanlarda çalışan bilim adamlarının demokrasiyi kendi bilim ve ilgi alanlara göre yorumlamalarıdır. Örneğin; siyasal bilimlerle uğraşan bilim adamları demokrasiyi bir yönetim biçimi olarak görürken hukuk alanında çalışan bilim adamları demokrasiyi insan hak ve hürriyetleri ile sorumlulukları ile ilişkilendirmektedirler. Yine aynı

şekilde eğitim alanında çalışan bilim adamları, yönetim bilimciler ve hukukçuların bir kısmı da eğitimi daha geniş bir boyut kazandırmışlardır. Bunlar demokrasiyi, yönetim biçimini de içine alan hak ve özgürlükler, barış, hoşgörü, işbirliği, dayanışma, hayatın bütün yönlerine etkin katılma gibi insani değerler üzerine kurulmuş bir yaşam biçimi olarak tanımlamaya çalışmaktadır. Farklı alanlara mensup birçok bilim adamı, yazar ve düşünür, demokrasinin yönetim biçimi olduğu kadar, aynı zamanda yaşam biçimi olduğunu da kabul etmektedir. Bugün, demokrasiyi yalnızca bir yönetim biçimi olarak alıp hükümetlerle sınırlama, toplumsal hayatın bütün yönlerine mal etmeme anlayışı değerini kaybetmiştir. Bütüncül bir bakış açısıyla, hayatın değişik yönlerini etkileme gayreti içinde olan, insanın mutluluğuna hizmet etmeyi amaçlayan bir yaşam biçimi olduğu düşüncesi hâkim olmuştur. (Yeşil 2002)

Demokrasi en genel anlamda “halk egemenliğine dayalı yönetim biçimi”, “Halkın yine halk tarafından yönetilmesi”, “Ülke yönetiminde tüm vatandaşların eşit hakka sahip olduğu bir yönetim biçimi”, “İktidarın halk tarafından ve halk için kullanılacağı bir siyasal modelin adı” (Dağı ve Polat, 2004), “Bir toplum ya da topluluğun kendisiyle ilgili kararları alabildiği, kendisini yönetecekleri seçebildiği, denetleyebildiği, gerektiğinde değiştirebildiği yönetim biçimi (Altunya 2003), “Özgür bir seçim sistemi neticesinde halk tarafından seçilen temsilcilerin halkı yönetmesidir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımlardan da anlaşıldığı üzere demokrasi ile halkın istek ve iradesi yönetimi yönlendirmektedir.

"Halkın halk tarafından" yönetilmesi ilkesinin tanımlanması gereken unsurları vardır. Öncelikle "halk"ın ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Kadın/erkek, çocuk/yetişkin, yoksul/zengin, çoğunluk/azınlık grupları arasında halkı kimin oluşturduğunun belirlenmesi önemlidir. Demokratik mekanizmaların Batı toplumlarındaki oluşum aşamalarında, önceleri yalnız mülk sahiplerinin, mülk sahibi erkeklerin yönetime katılma hakkı tanınmış olmakla birlikte 20. yüzyıl liberal demokrasilerinde karar verme ehliyeti açısından getirilen bir sınırlama olarak belirli bir yaşın üstündeki bütün vatandaşların yönetime katılma hakkı teslim edilmiştir. Demokrasilerde yönetimin meşruiyeti, yasaların çoğunluk iradesini yansıtmamasından doğar (Dağı ve Polat, 2004). Çoğunluk içinde yer almayan kısım ise muhalefeti oluşturur. Çoğunluk ve azınlık arasındaki katılım ve söz hakkı demokrasilerdeki

eşitliğin sonucudur (Doğan, 2002). Bu sayede farklı görüşlerin aynı ortamda tartışılması sağlanmaktadır. Bunun sonucunda da yeni fikirler ortaya çıkmaktadır.

Demokrasi, insan hak ve özgürlüklerinin kullanılabilmesine olanak sağlar. Pekel'in de belirttiği gibi Anayasa ve yasalarımıza göre de hak ve özgürlüklerin kullanımı şu esaslara bağlanmıştır:

- Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.
- Din ve mezhep ayrımı yaratmak ve sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla kullanılamaz.
- Kimse devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz (Pekel 2005).
- Yasa yapımına yansıyan irade belirli bir grubun, görüşün veya sınıfın tekelinde değildir. Bütün vatandaşların eşit katılım hakları vardır; siyasal eşitlik, demokrasilerin vazgeçilmez temelini oluşturur. Bütün yetişkin vatandaşlar cinsiyet, din, ırk, kültür, eğitim düzeyi, servet farkı gözetmeksizin tek kişi/tek oy prensibiyle seçimlerde oy kullanma hakkına sahiptirler. Çünkü demokrasi düşüncesi, halkın tümünün eşit derecede yönetme hakkını öngörür. Bu, siyasal toplumun üyelerinin tümünün çıkarlarına hizmet eden bir uzlaşma sürecini, mekanizmasını ve geleneğini de gerektirir. Ortak değerler, demokrasinin uzlaşmaya imkân vermesi için gereksinim duyduğu unsurlardandır(Dağı ve Polat, 2004).

Büyükkaragöz, tüm siyasal sistemlerin belirli değerler üzerine temellendiğini belirttikten sonra, demokratik sistemin değerlerinin;

- Tartışmaların barışçı yollarla çözülmesi,
- Dengeli ve kontrollü toplumsal değişimin sağlanması,
- Yöneticilerin alternatiflerinin bulunması,

- Zorlamanın asgari düzeyde olması,
- Zengin fikir çeşitliliği ve fikirler arası hoşgörünün temin edilmesi ve
- Adaletin sağlanması olduğunu ifade etmiştir. (Yeşil 2002)

Özetle demokrasi, belirli değerleri, özellikleri ve gerekleri olan bir yönetim biçimi; aynı zamanda bir yaşam biçimidir. Bunların her biri; makro anlamda bir toplumun, mikro anlamda ise fiziksel olarak küçük ve içerik olarak basit her bir ortamın demokratiklik açısından değerlendirilebilmesi için ölçüt işlevi görmektedir. Demokrasinin, üzerinde hemfikir olunan temel değerleri olarak hürriyet ve özgür irade, çoğulculuk, çok seçenekli seçim, karara katılma, tartışma, uzlaşma, hoşgörü, insan haklarına saygı, sorumluluk bilinci, eşitlik, farklılaşma, açıklık ve belirginlik sayılabilir. Buna paralel olarak demokrasinin gereklerinin ise, belirtilen değer ve özelliklerin yaşaması için gerekli düzenlemelerin, bireyler veya kurumlar tarafından yapılması olduğu söylenebilir. (Yeşil 2002)

Demokrasi kamusal görevlerin her an, her yerde ve her bağlamda tartışılabilirdiği, laik, yani us ve bilimin egemen olduğu, halkın kamusal işlere katılabilmek, siyasal erki etkileyebilmek, hak elde etmek ve haklarını korumak için özgürce örgütlenebildiği, düşüncelerini özgürce açıklayabildiği ve örgütlenip ya da tek başına düşüncelerini yaşama geçirebildiği, saydam bir yönetim biçimidir. Gelişmeden yanadır ve ilerlemeye açıktır. Saf demokrasi, yönetilenlerin yönetenler, yönetenlerin yönetenler olduğu rejimdir (Sezen 2000).

İnsanlık tarihi boyunca, demokrasi olarak adlandırılan yönetim biçimi, yani halkın kendi kendini yönetmesi hep istisna olmuştur. Toplumlara ve ülkeleri, genellikle, kral, hükümdar, padişah, gibi değişik isimlerle anılan kişiler veya soylular, askerler, din adamları gibi küçük azınlıklar yönetmiştir. Bu kimseler toplumu yönetme yetkisini ya Tanrı'dan aldıklarını ileri sürmüşler, ya da toplumu yönetecek kadar bilgiye, akla veya güce yalnızca kendilerinin sahip olduğunu iddia etmişlerdir. Son birkaç yüzyıl içinde, dünyanın değişik bölgelerinde, bu anlayış değişmiş; bir ülkeyi tek kişi veya azınlık yerine, o ülke halkının yönetmesi gerektiği anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Halkın yönetimi demek olan demokrasi, günümüzde, uygar ülkelerin kabul ettikleri bir yönetim biçimidir(Uygun, 1996).

2.2. DEMOKRASİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

2.2.1 DÜNYADA DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ

Demokrasi ilk olarak Eski Yunanlılarda ortaya çıkmış olan bir rejimdir. Sözcük olarak ait olduğu kültür, demokrasinin aynı zamanda bir sistem olarak uygulama imkânını hazırlamıştır. Bu nedenle ilk demokrasi uygulamaları Eski Yunan şehir devletlerinde (sitelerde) olmuştur.

Eski Yunanlılar adet, gelenek, görenek ve yaşayış tarzları birbirinden farklı olan insanların bir arada yaşadığı bir topluluktur. Bu farklılık bir arada yaşamının getireceği bazı şartları da beraberinde getiriyordu.

Atina demokrasisi bilinen ve en önemli demokrasi örneği olmuştur. Anadolu'da yaşamış olan Ksenofanes'in düşüncelerine gösterilen hoşgörü Eski Yunanlılarda demokrasinin varlığının kanıtı olarak gösterilebilir. Ksenofanes insanların tanrıları kendileri gibi tasarladıklarını ileri sürerek onları alaya alır, tanrılar hakkındaki görüşlerini açıkça dile getirir ve bundan dolayı da susturulmazdı.

Sofistler ise M.Ö 5. yüzyılda ortaya çıkan, şehir şehir dolaşarak insanlara eğitim veren, gençleri özgür araştırma ve tartışma ruhu ile yetiştirmeyi amaçlayan “insan felsefesi” diye adlandırılan felsefenin kurucusu olan filozoflardır.

Klistenes M.Ö 501'de anayasal düzene geçerek demokrasinin ilk adımlarını atmış olan Atinalı bir soyludur. Efiates demokrasi hareketinin öncülerinden olan politikacılandı. M.Ö. 461 yılında oligarşi yanlısı grupların kışkırtması sonucu suikasta uğradı ve yaşamını yitirdi, ölümünün ardından yerine Perikles geldi.

Perikles devlet başkanı olunca ülkede reformlar yaparak yeni kanunlar çıkarıp bu kanunlara uymayan eski kanunları ortadan kaldırdı. Atina' da mimari eserler yaptırarak Yunanistan'ın en önemli bilginlerini Atina'da topladı. Atina 5. yüzyılda yönetim biçimi demokrasi olan, sanat, edebiyat ve yönetimde en güçlü devlet oldu. Ancak bu demokrasi günümüzdeki demokrasi anlayışından farklıdır.

Antik Yunan'ın site devletlerinden Atina M.Ö 6. ve 4. yüzyıllar arasında demokrasi sistemini uygulamış ve bu uygulamanın zeminini şehir devletlerinin temel belirleyicisi olan “site” oluşturmuştur. Site görünürde şehir halkının tümünü ifade

eden bir kavram gibi olsa da durum aslında görüldüğünden farklıydı. Kadınlar ve köleler site halkına dâhil edilmediğinden halk kavramı aslında toplumun tamamını ifade etmiyordu.

Atina'da iki önemli siyasal kurum vardı. Bunlardan biri Beşyüzler Meclisi, diğeri Eglezya idi. Beşyüzler meclisi otuz yaşını bitirmiş olan ve halk tarafından kura ya da seçim yolu ile seçilen yurttaşlardan kurulu idi. Bu meclis yürütme organı niteliği taşıırken Eglezya ya da halk meclisi ise yirmi yaşını doldurmuş bireylerden oluşuyordu. Halk Meclisi, sitenin Agora diye adlandırılan meydanında yılın her otuz beş, otuz altıncı gününde bir defa toplanır, savaş ilanı, barış antlaşması, iç ve dış politikanın belirlenmesi ve özellikle kanunların yapılması gibi temel egemenlik hakkını kullanmaktaydı. Bütün yurttaşlar meclise katılmak ve oy vermek hakkına sahip oldukları gibi yürütme ve yasama organlarında da görev alabilirlerdi. Böylece bu meclis bir yasama meclisi özelliği taşımaktaydı. Halk egemenlik hakkını temsilciler yoluyla değil, bizzat kendisi kullanırdı. Bu nedenle de, Atina demokrasisi temsili demokrasi değil de doğrudan demokrasi niteliği taşıyordu. (Kıncal 2004)

Temsili demokrasi sistemini uygulayamamış olan Eski Yunanlılar demokratik devletler de kuramamışlardır. Ancak şehir devletlerinin küçük olması, halkın yönetime doğrudan katılması siyasi hayatın oldukça yoğun geçmesine sebep olmuş ve bütün bireylerin yaşanan gelişmelerden doğrudan haberdar olmasına imkân sunmuştur.

Atina sitesinde nüfusun bir kısmını esirler teşkil ederdi. İsa'dan 300 yıl önce Atina sitesinin 500.000 nüfusundan 400.000'i esirdi. Atina uygulaması büyük çoğunluğu site dışına itmekle kalmıyor, halk kavramını ayrıntılardan ayıklayarak adeta homojen bir anlama indirgiyordu. Bu homojen kitlenin sosyolojideki adı "cemaat", "sınıf" ya da "klan"dır. Cemaatin sosyolojik bir olgu olduğu yerde ise birey yerine cemaatin ortak ruhu, irade ve çıkarları söz konusudur. Dolayısıyla böyle bir uygulamada bireyin çıkarları yerine sitenin çıkarları önde gelir. Sitenin mensubiyeti dışında kalan bireyin yaşam alanı da daralmış sayılır. Mensubiyetlerle var olmak uygulamada giderek bireyin yerine mensubiyetlerin varlığını ikame etmiştir. O nedenle Eski Yunan'da birey yok, klan, sınıf ve site vardır. Oysa demokrasinin ayırt edici ögesi bireydir, vatandaşdır. Vatandaş kavramı aynı zamanda demokrasinin kamusal alanının en temel belirleyicisidir. Çünkü her rejimde yönetenler ve bir kamusal alan vardır. (Doğan 2002)

Görüldüğü gibi Eski Yunan'daki demokrasi uygulaması, vatandaşlar yani köle ve esir olmayanlar arasında bir eşitlik sağlayabilmişse de insanlar arasındaki eşitliği sağlayamamıştır. Bu nedenle Yunan demokrasisi kısa bir dönem olarak yaşandı.

Perikles'in ölümü ile Atina'da yönetim çökmeye ve bozulmaya başladı. Bu, aynı zamanda demokrasi karşıtları için fırsattı. Bu dönemde Sokrates çöküşün nedenlerini bulmaya çalışır. Kitap yazmamıştır. Ancak yolda, çarşıda karşılaştığı kişilerle tartışır. Gençleri para almadan eğitirdi. Sınav yapmaz, diploma vermez bir şey bildiğini iddia etmez öğretmekten çok öğrenmeye çalıştığını söylerdi. Delfi tapınağında yazılı olan "kendini bil" sözünü felsefenin ve hikmetin esası saymıştır. "İnsanı öğrenelim, insanı bilelim ve bu bilgiye de kendimizden başlayalım" diyen Sokrates, bu fikirleri ile batıda felsefeyi gökten yere indiren, dıştan çekip içe götüren ilk adam olarak bilinir (Çalık 2002).

Sokrates'in dersleri sürekli tartışma biçiminde idi. Çok kez olumlu bir sonuca varılmazdı; yalnız, herkesçe kabul edilmiş düşüncelerden bazılarının savunulmasının olanaksız olduğunu ve gerçeği bulup kanıtlamanın güçlüğünü belirtmeye yarardı. Sokrates 70 yaşına geldiğinde dinsizlik ve gençliğin ahlakı bozmak suçlarıyla yargılandı, ölüme mahkûm edildi. Söylediklerinden vazgeçtiğini bildirseydi, affedilecekti. Ancak O "birey yaratılışının üstünlüğünü" birey özgürlüğünün yok edilmez hak olduğunu "tartışma ve eleştirinin sosyal bir önem" arz ettiğini anlatmak için mahkemeyi fırsat bildi. Sokrates kanunların adaletsiz olabileceğini savunmuştur. Otoriteye karşı bireyin haklarını savunan Stoacılar ise o ilkeyi toplumun, adetlerinden ve yazılı kanunlarından önce gelen doğa kanunlarında bulmuşlardır. Bu düşünce Roma kanunları üzerinde etkili olmuştur (Çalık, 2002).

Eski Yunan'da geçerli olan, aktif vatandaşlık ideali, uzunca bir süre yerini büyük ölçüde pasif vatandaşlığa bırakmıştır. Diğer taraftan, ulus devletin ortaya çıkışıyla birlikte, şehir devleti de eskimişti ve ikinci demokratik dönüşümle demokrasi fikri, şehir devletinden ulus devletin çok daha büyük ölçeği içine aktarılmıştı. Bu dönüşüm, tümüyle yeni bir siyasal kurumlar kümesine yol açmıştı. İşte, bir arada ele alındığında genelde "demokrasi" diye andığımız da, bu kurumlar bütünüdür (Kıncal, 2004).

Eski Yunan site devletlerinde oluşuma giren site devletlerinin yanı sıra, İtalya'da da "Comita" meclislerinde devlet işleri tartışılırdı. En az Yunan Uygarlığı kadar tarihte derin izler bırakmış olan Roma Uygarlığı'ndaki devlet hukuk sistemi ise eski Yunan Felsefesi ve özgür insan anlayışı ile bugünkü Batı Uygarlığının temelini oluşturmaktadır. Romanın güçlü olduğu dönemlerde, Ortadoğu'da yeni bir din olan Hıristiyanlık dininin doğması ile birlikte Hıristiyanlık devlet dini olarak kabul edilmiş, siyasi ve hukuki otorite ilahi bir kimliğe bürünmüştür. Hıristiyanlığın tüm Avrupa'ya yayılması sonucu kilisenin siyaset, hukuk, ekonomi ve güzel sanatlar üzerindeki egemenliği de artmıştır. Öyle ki, bir şeyin (hukuksal, siyasi, bilimsel, edebi, sanatsal vb.) doğruluğunun kabulü ve hayata uygulanması için, her şeyin kilisenin kurallarına ve yorumlarına uyması gerekiyordu. Aksi durumda kişiler Engizisyonda işkence edilerek yargılanır ve suçunun derecesine göre ölüme kadar çeşitli cezalara çarptırılırlardı (Uslu, 2003).

Ortaçağ'da Avrupa'da devlet düzeni feodal bir yapıya sahipti. Bu sistem egemen olan kesim asiller ve rahiplerden oluşuyordu. Feodalizm'de kralın yetkisi sınırlılık gösterir. Sınırlamanın en önemli nedeni, idarenin tek merkezden yani kralın sarayından yapılmamasıdır. Temel üretim aracı olan toprak, birçok feodal bey arasında paylaştırılmıştır. Ekonomik güç feodal beylerin elindedir ve feodal beyler kralın rakiplerine karşı tek dayanağı olduklarından kendi iradelerini krala, gerekirse zor kullanarak kabul ettirecek iktidara sahiptirler. Bunun en belirgin örneği, 1215'te İngiliz feodalitesinin kral Yurtsuz John'a kabul ettirdiği Magna Carta'dır. Magna Carta, kralın bazı yetkilerinden ödün vermesini, yasalara uygun davranmasını ve hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha üstün olduğunu kabul etmesini zorunlu kılıyordu.

Magna Carta Libertum'un (Büyük sözleşme) ilan edilmesi ile demokrasinin gelişme süreci içindeki en büyük olay, İngiltere'de kralın yetkilerini din adamları ve halk adına sınırlandırılması ile gerçekleşti. Bu belge doğrultusunda ilk seçimler 1265 yılında yapılmıştı. Fakat yapılan kısıtlamalar sebebiyle, seçimlere halkın çok az bir bölümü katılabiliyordu. Birçok ülke, devlet yönetiminde zaman zaman demokrasi benzeri uygulamalar yapmıştı. Örneğin İtalyan şehir devletlerinde, İrlanda'da, İskandinav ülkelerinde ve değişik ülkelerde bulunan küçük özerk bölgelerde demokrasinin ilkelerinden seçim yapılması, meclis oluşturulması gibi uygulamalar

oluyorsa da hepsinde katılım erkek olma, belli miktarda vergi verme gibi standartlarla kısıtlanıyordu. Bu ülkelerde liberal partiler, kişi özgürlüklerini güvence altına almak ve halkın parlamentolarda temsilini sağlamak üzere krallardan anayasa niteliğinde yazılı belgeler almakla yetinmişlerdir. (Kıncal, 2004)

Ancak Ortaçağ'ın sonlarına doğru, idari ve dinsel merkezler olan kentlerde zanaatların gelişmesi ve ticaretin canlanması ile birlikte Burjuvazi (kentli) denilen yeni bir sınıf ortaya çıktı. Burjuvazi, o zamanın egemen sınıfı olan aristokratlara karşı demokratik değerlerin savunuculuğunu üstlenir. 18.yüzyıl, bu bakımdan bir dönüm noktası olur ve mücadele o yüzyılın sonlarında burjuvazinin zaferi ile sonuçlanır (Uslu, 2003).

Tüm bu gelişmelerle birlikte bir yanda burjuva sınıfının doğması, bir yanda kilisenin mutlak otoritesine karşı başlatılan akımlar Aydınlanma'nın hazırlanmasını sağladı. Aydınlanma düşüncesi demokrasinin düşünsel temellerini geliştiren önemli bir aşamadır. İngiliz siyaset filozofu John Lock ile Fransız siyaset filozofu ve hukukçusu Montesquieu bu konuda katkısı çok güçlü olan aydınlardandır.

John Lock doğal hukuku ortaya atarak, iktidarın, özellikle de monarşinin Tanrısal kökenli mantık zincirinin bir halkası olduğu iddiasını çürüttü. Lock'a göre doğal hukuk, Tanrısal hukuk ile özdeşleşti ve tüm insanların, yaşama hakkı, belirli özgürlükler, mülkiyet sahibi olmak, ve emeğinin ürünlerinden yararlanmak da dâhil olmak üzere temel haklarını garanti ediyordu. Lock'a göre bu hakları güvence altına alabilmek için, sivil toplumdaki insanlar yönetimle bir sözleşme içerisine giriyorlardı. Vatandaş yasaya itaat etmekle yükümlüken, yönetimde yasaları yapmak ve ülkeyi dışardan gelecek zararlara karşı savunma hakkına sahipti ve bunların tümü kamusal esenlik içindi. Ayrıca Lock, herhangi bir yönetimin keyfi ve yasalardan uzak uygulamaları karşısında vatandaşların rejimi devirmek ve yeni bir yönetim kurmak hakkına sahip olduğunu da ileri sürmekteydi (Doğan, 2002)

1748'de yayınlanan Kanunların Ruhu adlı eserinde Montesquieu, yönetim dalları olarak yürütme, yasama ve yargı güçlerini birbirinden ayırıp dengelemeyi, bireyin özgürlüğünü garanti altına almanın bir şekli olarak gördü(Uslu, 2003). Bu öğretiyi ilerleyen dönemde iktidarı başkanlık, kongre ve yargı arasında bölen ABD anayasasının düşünsel temellerinin oluşmasına da etkili olmuştur(Doğan, 2002).

Fransız düşünürü Rousseau ise egemenliğin halka ait olması gerektiğine vurgu yaparak demokrasi fikrini savunanlara katıldı. Rousseau, insanların doğuştan itibaren hür ve eşit oldukları düşüncesini savunmuştur. Onun bu konudaki görüşleri demokratik düşünceye önemli katkılar olarak değerlendirir. Rousseau “İnsanlar hür ve eşit doğarlar. İnsanlar doğuştan itibaren vazgeçilmez, devredilemez hak ve hürriyetlere sahiptir.” İlkesini getirir. Bu görüş insanlar arasında hem eşitlik anlayışının hem de hak ve hürriyet bilincinin gelişmesinde önemli bir düşünsel aşama olarak kabul edilmektedir(Doğan, 2002).

1776 yılında İngiliz egemenliğinden kurtulmak amacı ile Amerikan kolonileri bir araya gelerek “Özgürlük Bildirisi” yayınladılar. Bu bildiri, demokrasi tarihinin klasik belgelerinden biridir. Bu daha sonra, 1787’de Amerikan Anayasası kabul edilerek, hükümetin halka baskı yapması bu anayasa ile engellenmiştir.

Bütün bu gelişmeler bugünkü demokrasinin ikinci dönüm noktası sayılan Fransız İhtilali’ni ve feodal düzenin sonunu getirdi. Fransız ihtilali ile bir anayasa hazırlanarak iktidar halkın seçeceği bir parlamento ile kral arasında paylaştırıldı. İnsanların özgür, kanun önünde eşit, mutlu olmanın yollarını aramaya haklarının olduğu, temel haklar ve özgürlükler gibi değerler Avrupa’nın 19. yüzyıl boyunca mücadelelerine esas oldu. Bir bakıma 19. yüzyıl özgürlükler mücadeleleri yüzyılı oldu (Uslu, 2003).

17 Ağustos 1789’da Fransız Devriminden sonra, Fransız Ulusal Meclisi tarafından Fransa İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir.

Bu bildirge ile şu ilkeler ön plana çıkarılmıştır:

- İnsanlar doğuştan eşit ve hürdür.
- Kanunlar kamu iradesinin ürünüdür. Vatandaşlar kamu iradesinin oluşumuna şahsen ya da temsilcileri aracılığıyla katılma hakkına sahiptir.
- Hâkimiyet milletindir. Millet hâkimiyetine dayanmayan hiçbir kimse veya grup yetki kullanamaz.
- Hürriyet başkasına zarar vermeden dilediğini yapmaktır. Hürriyet ancak kanunla sınırlanır.

— Temel hürriyetler şunlardır: Dinsel inançlara sahip olma, düşünme ve basın hürriyetleri. Bu hürriyetlerin çerçevesini çizen yasalar ise çiğnenemez.

— Bütün vatandaşlar kanunlara bağlı kalmak şartıyla konuşma, yazma ve yayın hürriyetine sahiptir.

— Suçu kanıtlanıncaya kadar herkes masumdur. Yasaya uymayan suç ve ceza olamaz.

— Mülkiyet farklı ve kutsak bir haktır. Yalnızca kamu yararı ile karşılığı peşin ödenerek ortadan kaldırılabılır.(Doğan 2002)

20. yüzyılda demokrasi hızlı bir gelişim ve değişim göstermiştir. Birinci dünya savaşı sonucunda Osmanlı ve Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun yıkılması ile o döneme göre demokratik nitelikte sayılabilecek yönetime sahip yeni devletler kuruldu. 1929'da ortaya çıkan Büyük Buhran döneminden sonra Avrupa, Asya ve Latin Amerika'da pek çok ülkede diktatörlükler ortaya çıkmıştır. Balkan ve Baltık ülkelerinin bir kısmında ise demokratik olmayan yönetimler uygulanmıştır.

17 Ağustos 1789 tarihli Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi'nden sonra demokrasi ve eşitlik konusunda gelinen en önemli aşama "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"dir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de kabul edilen bildirge bir başlangıç ve 30 maddeden oluşmaktadır. Bildirge hukuki eşitliğe önemle vurgu yapmaktadır. "Yasa önünde herkes eşittir ve ayırım gözetilmeden yasanın korunmasından herkesin yararlanma hakkı vardır. Herkesin bu bildirgeye aykırı her türlü ayırımı işleme ve bu tür ayrımcılık için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit bir korunma hakkı vardır." (Doğan 2002)

II. Dünya savaşından sonra ise sömürgecilik anlayışı sona ermiş ve birçok bağımsız ülke kurulmuştur. Batı Avrupa'da demokratikleşme hareketleri görülmüştür. Almanya ve Japonya'da diktatörlükler sona ermiştir. 20. yüzyıldaki önemli olaylardan biri de Sovyet Bloğu ile ABD liderliğindeki Batı gurubu arasında yaşanan Soğuk Savaş'tı. Bu çekişme 1989 yılında sona ermiştir.

İlk olarak küçük bir topluluk ya da şehir devleti içerisinde basit olarak filizlenen demokrasi, daha sonraları hem kapsam, hem de çeşit olarak büyük bir gelişim göstermiştir. Basit bir şehir devletinin yönetim biçimi olmaktan, tüm dünyada kabul

gören, tartışılan, farklı çeşitleri ile de olsa dünya devletlerinin çoğunun yönetim biçimi haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, insanlığın büyük bir kısmının yaşam tarzı olmaya da aday bir sistem halini almıştır. Belki de, insanlık açısından bugün demokrasinin önemli görülmesinin ardında, onun bu tarihsel gelişimi; tarihsel gelişimin ardında da onun, gelişmeye ve değişmeye olan açıklığı yatmaktadır (Yeşil, 2002)

2.2.2. TÜRKİYE’DE DEMOKRASİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

İlk Türk devletlerinin yönetim biçimine bakıldığında demokrasinin bazı yaklaşım biçimlerinin uygulandığı bilinse de bu uygulama küçük çapta ve sınırlı olmaktan öteye geçememiştir. Gerçek anlamda demokratikleşme sürecinin ülkemizde yaklaşık iki yüzyıllık bir gelişim sürecinin olduğu ve bu sürecin başlangıç noktasının da 19. yüzyılda başladığı görüşü yaygın olarak kabul görmüştür.

Türkiye'nin demokrasi tarihini öncelikle, cumhuriyet öncesi dönem ve cumhuriyet sonrası dönem olmak üzere ikiye ayırmak gerekir. Zira Türkiye tarihinde cumhuriyetin ilanı, bir dönüm noktasıdır. Köklü değişimlerin hem bir öncüsü, hem de bir ürünüdür. Çünkü cumhuriyetin ilanı ile Türkler resmen yeni bir devlet kurmuşlar ve bir önceki devletleri olan Osmanlı Devleti'nin yönetim biçimi olan mutlakiyet yerine cumhuriyeti benimsemişlerdir. Padişahlık son bulmuş, 1920'de kurulmuş olan Büyük Millet Meclisi ile temsili demokrasiye geçilmiştir. Ayrıca hilafet kaldırılmış, laiklik kabul edilmiş, Arap alfabesi yerine Latin alfabesi kabul edilmiştir. Doğu yerine batıya yönelinmiştir. Böylelikle geçmişten bağımsız bir devlet kurmak amaçlanmıştır. Bir milletin hayatı açısından bu kadar önemli olan değişimler bir anda olup bitmemiştir. Bu büyük değişim, Tanzimat Fermanı ile başlayan batılılaşma hareketlerinin, iki kez ilan edilen Meşrutiyetin ve birçok büyük savaşın ürünüdür (Yeşil, 2002).

2.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Büyükkaragöz ve Kesici'ye göre Türk siyasi hayatında demokratik gelişmenin, nasıl ve nereden başladığını tam olarak belirlemek oldukça zordur. Konuyla ilgili olarak başvurulacak en temel kaynaklar, siyasal hayatı anlatan siyasetnamelerdir. Ayrıca, Göktürklerin bırakmış olduğu Orhun ve Yenisey Kitabeleri'nde de demokrasi uygulamaları ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Kitabelerde devletin, toplumun ve ailenin yapısı ve işleyişi ile ilgili kurallar yer almaktadır.

Göçebe olarak yaşayan Türklerin, İslamiyet'i kabulü ve yerleşik hayata geçişi ile birlikte sosyal ve siyasal hayatlarında önemli değişimler olmuştur. Dede Korkut hikâyeleri ve Kutadgu Bilig'de devlet, siyaset, din adamları, boy beyleri, terbiye, yönetim-halk ilişkileri üzerinde önemli mesajlar bulunmaktadır (Yeşil, 2002).

Eski Türk devletlerinde hükümdara “han” “kağan” ya da “hakan” gibi unvanlar verilirdi. Hükümdarlık babadan oğla geçerdi. Egemenlik kağana ve onun ailesine aitti. Kağan ölünce yerine oğlu geçerdi. Babadan oğla geçen hükümdarlık sisteminde bazen taht kavgaları da olurdu. Bu gelenek Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra da devam etmiştir. Genel olarak hükümdarlık sultanın büyük oğlunun hakkı olarak görülür ve diğer şehzadeler de itaat yemini ederlerdi.

Hâkimiyet hakkı öncelikli olarak kağanda toplanırdı. Kurultay önemli işlerin görüldüğü meclisti. Kağan uygulamalarını bir çeşit danışma meclisi olan kurultay kararlarına göre yapardı. Kağan seçimi, savaş ve barış kararlarının alınması kurultayın görevleri arasındaydı. Ayrıca boların başında bulunan beyler hâkimiyete katılacak kadar iddialı siyasi kuvvetlerdi. Bu durum Türk toplumuna aynı zamanda ailevi bir karakter veriyordu. Böylelikle devlet farklı yetenekte insanların katılımına imkân vermektedir. Bu anlayış, dönemi içinde eşitlikçi bir uygulama olarak kabul edilebilir ancak bireyin mensubiyet kültürü uygulamada öncelikli ölçüt olarak kullanılırdı (Doğan, 2002).

Daha sonraki dönemlerde kurultayın adı “divan” olarak değiştirilmiş ancak aynı işlevi sürdürmeye devam etmiştir. Selçuklu, Harizmşah ve Osmanlılarda da divan yine devlet işlerinin görüşüldüğü yer olmuştur. Ancak son karar yine hükümdara aittir.

Geleneksel toplumlarda monarşiyi besleyen en önemli toplumsal olgu itaat kültürüdür. İslamiyet’i kabul eden ilk Türk topluluğu olan Karahanlılar sülalesi ve sonraki Müslüman Türklerde monarşik bir yönetim hâkimdi. Hâkimiyet tanrı adına hakana aitti. Hakan hanedan (hanlık ailesi) içinden seçilirdi (Doğan, 2002). Gazneli devletinde de emir veya sultan devletin hâkimidir. Devlet dairelerine de divan denilmekteydi.

Karahanlılar ve Gaznelilerle devam eden siyasal hayat, Selçuklular devrinde daha da yoğunlaşmış ve sistemli hale getirilmiştir (Yeşil, 2002). Büyük Selçuklu devletinin de yönetim şekli eski Türk devletlerinde olduğu gibidir. Ülke toprakları hanedanın ortak malı sayılıyordu. Bu nedenle de ülke toprakları, yönetimlerini melik

olarak adlandırılan hanedanın erkek üyelerinin üstlendiği eyaletlere bölünmüştü. Devletin mutlak egemeni olan sultan başkentte ikamet ederdi. Bütün atamalar ve toprak dağılımı sultanın emirleri doğrultusunda yapılıyor ve yüksek yargı kurulları da yine sultan başkanlığında yapılıyordu. Sultanların danışmanları da yönetimde önemli bir role sahipti. Alp Arslan döneminde bu göreve getirilen Nizamülmülk'ün Siyasetname'sinde; idare hukuku, devlet felsefesi, devlet adamına öğütler gibi konular yer almaktadır. Büyük Selçuklular Dönemi'nde devlet işleri Divan-ı Ala denilen kurulda görüşülür ve karara bağlanırdı. Ayrıca maliye, askerlik ve adliye işleriyle uğraşan başka divanlar da vardı. Devlet yapısı monarşik bir görünüm arz etse de, yapılan savaş ve ekonomik uygulamaların hepsinin, o günün şartları içinde milli birlik ve beraberliğin tesisi için gerekli yaşam kuralları olduğu unutulmamalıdır.

Osmanlı Devleti'nde toplum iki büyük toplumsal kesime ayrılmıştı:

- Saltanat beratı ile padişahın kendilerine dini ve idari yetki tanıdığı kimselerden oluşan yönetenler sınıfı
- İdareye hiçbir şekilde katılmayan, çeşitli di ve soylara mensup zümrelerden oluşan yönetilenler sınıfı

Yönetici kesim dört alt sınıftan oluşuyordu: Saray halkı, Seyfiye, İlmiye ve Kalemiye. Buna göre Osmanlı toplumsal hiyerarşisinin temel karakteristiklerini Padişah, saray çevresi, askerler, dini ve ilmi çevreler, reaya teşkil ederdi. Ancak bu kesimler Osmanlıda katı bir hiyerarşi oluşturmazlar. Kendi içinde belli bir eğitimden geçen insanların bile üst toplumsal konumlara geçişine imkân tanıyan bir toplumsal düzen sergilenmektedir (Doğan, 2002).

Türk tarihinde demokrasinin, Osmanlı Devleti'nde, Sadrazam Bayraktar Mustafa Paşa'nın, padişah adına Anadolu ve Rumeli Beylerbeyleri ile Ekim 1808'de imzaladığı Sened-i İttifak ile başladığı kabul edilir.

Osmanlı Devletinde Alemdar Mustafa Paşa Sadrazam olunca, merkez ile taşra arasındaki ilişkiyi yeniden güçlendirmek ve yarım kalmış reformlara devam edebilmek için 7 Ekim 1808 tarihinde “Sened-i İttifak” adı verilen bir belge imzalamıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, “Sened-i İttifak” padişah ile fiili ve bölgesel birer iktidar olan Ayan adı ile anılan Beyler arasında, iktidar paylaşımının

düzenlenmesini amaçlayan hukuksal açıdan iki taraflı bir işlem, bir tür siyasal sözleşmedir (Tosun, 2002).

Osmanlı tarihindeki ikinci demokrasi hareketi, Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa'nın 1839 tarihli Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nu Padişah Abdülmecit'e kabul ettirmesidir. Gülhane Hatt-ı Hümayunu ya da diğer adıyla Tanzimat Fermanı ile padişahın yetkileri meclis ya da kişilere devretmişti. Buradaki amaç iktidarı saraydan alıp bürokrasiye vermek ve devlet yönetiminde merkezileşmeyi sağlamak olmuştur. Ayrıca bu dönemde İslâmi hukuk kurallarının yanında, Batı hukuk kuralları ve kurumları da uygulamaya konulmuştur. Verilen tüm sözler tam anlamıyla yerine getirilememiş olsa da bu ferman çağdaşlaşma ve cumhuriyet fikrine ön ayak olmuştur.

Gülhane Hattı Hümayunu'ndan sonra, hemen hemen aynı vaatleri taşıyan 1856 Islahat Fermanı ilân edilmiştir. Bu ferman ile Müslüman uyruklar ile Hıristiyan uyruklar arasında hak, vergi, askerlik, eğitim, kamu hizmetlerine girme yönündeki farklar kaldırılarak eşitlik sağlanmak istenmiştir. Ancak bu fermanla da öngörülen vaatler belli bir hukuksal yaptırıma bağlanamamıştır(Tosun, 2002).

Tanzimatın ülkede yarattığı değişiklikler genç aydınlarca benimsenmiş ve desteklenmiştir. Ancak 1860'lı yıllarından itibaren ise yapılanlar yeterli bulunmamaya başlamış ve esin kaynağı olan Avrupa'nın düzeyine Osmanlı Devletini çıkarabilmek için daha ileri düzeyde reform yapılması zorunlu görülmüştür. Bunun için dönemin idealist gençleri henüz yeni başlamış olan basın hayatını canlandırarak, gazeteyi kamuoyunun oluşturulmasında bir araç olarak kullanmışlardır. Öncelikle yazı dilini sadeleştirerek aydının halka verdiği mesajların anlaşılmasını sağlamaya ve politikayı halka indirmeye çalışmışlardır. Ülke sorunlarını halkın anlayacağı bir dil ile halka anlatarak çözüm yollarını göstermişlerdir. Böylece tek yönlü düşünmeye alışmış bireyleri çok yönlü düşünmeye yöneltmişlerdir. Osmanlı yöneticilerinin alışık olmadığı bir kamuoyu oluşturmaya başlamışlardır(Tosun, 2002).

Fransız Aydınlanma Felsefesi düşüncesinin etkisi altında kalan gençler; Anayasa hazırlanarak Meclisin açılması, düşünce özgürlüğünün sağlanması, halka egemenlik hakkının verilmesi ve bunları sağlayabilecek örgütlü bir muhalefetin oluşturulması amacıyla 1865 yılında Genç Osmanlılar Cemiyeti'ni kurmuşlardır.

Bunların açık ve gizli olarak yurt içinde ve yurt dışında yaptıkları siyasal mücadelenin sonucunda 23 Aralık 1876'da Kanun-i Esasi ilân edilmiştir (Tosun, 2002).

Osmanlı demokrasi hareketlerinin bir üçüncü aşaması olan Kanun-i Esasi ilk Türk Anayasasıdır. Padişah II. Abdülhamit gözetimi ve denetimi atında başkanlığını Mithat Paşa'nın yaptığı bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada Belçika Anayasası ile Prusya Anayasası büyük ölçüde model olarak alınmıştır. Ancak Belçika anayasasındaki güçler ayrımı ilkesi yerine Prusya Anayasasındaki tüm güçlerin padişahın kişiliğinde toplanması ilkesi benimsendi. Buna göre anayasayı yapan güç padişahın iradesidir. Anayasa doğrudan doğruya padişahça ulusa verilmiştir. Kaynağında batı anayasasında olduğu gibi ulusal bir hareket yoktur (Doğan, 2002).

1876 Anayasası, parlamentolu bir düzen getirmiştir, fakat parlamenter düzene geçilmemiştir. Bakanlar ve hükümet, hükümdardan başka kimseye hesap vermek zorunda olmadığı gibi, padişahın durumu da, gelişmiş parlamenter sistemlerde görülen "sembolik devlet başkanı"nın durumu çok farklıdır. Fiilen olduğu gibi hukuki bakımdan da, yasamanın ve yürütmenin, dizginleri aslında padişahın elinde bulunmaktadır. Mutlakiyetten meşrutiyete geçilmiştir, ama bir yerde gerçekleşen sistem değişikliği değil, mevcut sistemin isminin değişmesinden ibarettir (Kıncal, 2004).

Osmanlı İmparatorluğu'nda, parlamentolu düzenin, hiç olmazsa şekil bakımından "parlamenter" bir nitelik kazanması, İkinci Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra gerçekleştirilen çeşitli anayasa değişiklikleri ile mümkün olmuştur: Hükümdarın parlamenter bir düzende görülmeyen yetkileri kaldırılmış ve hükümet de, Meclisi Mebusan'a karşı sorumlu duruma getirilmiştir (Kıncal, 2004).

1908–1913 yılları arasında ilk olarak ideolojik, kültürel ve sınıfsal farklılıklara dayalı demokratik bir çoğulculuk yaşanmıştır. II. Meşrutiyet Döneminin, temel hak ve özgürlüklerin gelişmesi ve kullanılması, halka dayalı ve ona karşı sorumlu siyasal yönetim anlayışının yerleşmesi yönüyle çok Önemli bir dönem olduğu konusunda birçok araştırmacı ve yazar görüş birliği içerisindedir (Yeşil, 2002).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplanmasıyla, devlette egemenliğin kaynağı ve kullanılışı bakımından önemli bir değişiklik olmuştur. Ankara'da kurulan

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yalnızca yasama yetkisini kullanan basit bir parlamento değildir; bütün yetkiler onda toplanmıştır. Artık, hükümdarlı ve parlamentolu bir "meşrutî sistem" yerine, doğrudan doğruya "meclis üstünlüğü"ne dayanan bir yönetim biçimi söz konusudur. 20 Ocak 1921 tarihli "Teşkilatı Esasiye Kanunu", işte bu yönetim biçimini düzenlemektedir (Kıncal 2004).

2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Monarşik olmayan seçime dayalı devlet yönetimi olan Cumhuriyet döneminde Osmanlının aksine yönetim, padişahın değil meclisin elindedir. Böylelikle de halkın yönetime katılımı sağlanmıştır.

Demokrasiye geçiş süreci genel olarak incelendiğinde, demokrasinin, Batı toplumlarından farklı bir yolla Türk toplumuna yerleştirilmeye çalışıldığı dikkati çekmektedir. Türkiye’de toplumdan, demokrasi kavram ve uygulamalarının anlam ve önemini öğrenmeden demokratik davranması beklenmiştir. Bu durum öncelikle, demokrasinin, rızaya dayalı bir sistem olma özelliğine aykırıdır. Ayrıca, "toplumun, bilip benimsemediği bir yaşam tarzına uygun davranması beklenemez" toplumbilim gerçeğine de ters bir görünüm oluşturmaktadır (Yeşil, 2002).

Türk toplumunda demokrasinin istenen genişlik ve derinlikte yerleşmemesinin iki önemli nedeni bulunmaktadır:

- Türk toplumunun genel karakteristiklerini siyasal modelde oluşturan ve pekiştiren ataerkil kültürel yapı. Bu yapı aynı zamanda demokraside olduğu gibi ülkede sivil toplumun da ortaya çıkıp gelişmesini de geciktiren bir olgudur.
- Siyasal sistemin temeli olan hantal bürokratik işleyiş (Doğan, 2002).

Bu dönemin ilk önemli demokrasi hareketi, 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Mille Meclisi’nin kurulmasıdır. Meclisin ilk demokratik icraatı ise “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.” İlkesini getiren 1921 Anayasası’nın hazırlanmasıdır. Bu Anayasa, 1876’daki ilk Anayasa denemesinden sonra ikinci özgün Anayasasıdır (Doğan, 2002).

Cumhuriyet dönemindeki demokratik hareketlerin gelişimi şu şekilde olmuştur

- 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiştir. Cumhuriyet, Türklerin yeni devlet biçimidir. Atatürk bu yeni cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı oldu.
- 20 Nisan 1924'te Cumhuriyet döneminin ikinci anayasası yapılmıştır. Bu Anayasada hâkimiyetin millete ait olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca 1924'te "hilafet" kaldırılmıştır.
- 1926 yılında Medeni Kanun kabul edilmiştir. Bu kanun kadına getirdiği hak ve hürriyetlerle tanınır. 4 Ekim'de yürürlüğe giren kanun, resmi nikahı zorunlu hale getirmiştir.
- 5 Aralık 1934'te kadınlara genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanındı. Böylece Türk kadını bu hakkı birçok Batılı ülke kadınından önce elde edilmiş oldu.
- 1945 yılında çok partili döneme girilmiştir. Daha önce bu konudaki denemeler sonuç vermemiş, Cumhuriyet Halk Partisi uzun yıllar siyasi sistemin tek partisi olmuştur. Demokrat Parti çok partili sisteme geçişe sağlayan yeni bir parti olarak 1945 yılında kurulmuştur. Çok partili dönemin diğer partileri ise Milli Kalkınma Partisi, Millet Partisi ve Köylü Partisi'dir
- 1946'da Türkiye'de genel seçimler ilk kez dereceli seçim usulüne göre yapılmıştır.
- 1950 seçimleri ise ilk kez hakim denetimi ve güvencesinde serbest, gizli oy, açık sayım, ve döküm esasına göre yapılmıştır. Bu seçimle 1950'ye kadar iktidarda olan Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı seçimi kazanan Demokrat Parti'ye devretmiştir. Bu olay millet iradesinin demokratik bir seçimle gerçekleştiğini gösteren ilk ciddi deneme olarak anlamlıdır.
- Demokrat Parti seçim yoluyla geldiği iktidarı 10 yıl sürdürmüştür. 27 Mayıs 1960'ta ordunun yönetime el koymasıyla iktidardan uzaklaştırılmıştır.

- 1961 yılında Kurucu Meclis tarafından yeni Anayasa düzenlenmiştir. 1961 Anayasası olarak bilinen bu Anayasa; yasama görevini TBMM'ye, yürütmeyi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'na, yargıyı da bağımsız mahkemelere yükliyordu.
- 12 Mart 1971 tarihinde Genel Kurmay Başkanı ve üç kuvvet komutanı tarafından imzalanan bir muhtıra Cumhurbaşkanı, Meclis ve Senato başkanlarına verildi. Bunun üzerine dönemin başbakanı görevinden ayrıldı.
- 12 Eylül 1980 yılında ise ordu, bir süredir toplumda gelişen siyasal ve sosyal olayların artışı nedeniyle göstererek yönetime el koydu.
- 1982 yılında, anarşi ve terörün nedenlerinden biri olarak kabul edilen 1961 Anayasası'nın yerine, yeni bir Anayasa hazırlanmıştır. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesi bu Anayasada da vurgulanmaktadır
- 1995 yılında 1982 Anayasasının bazı maddeleri TBMM tarafından değiştirilmiştir.
- 28 Şubat Kararları ve Sonrası, 28 Şubat Süreci (28 Şubat 1997)
- 1982 Anayasası, 1999 yılında ikinci kez değişikliğe uğramıştır. 18.06.1999 tarih ve 4388 numaralı kanunla Anayasasının 34. maddesi değiştirilmiştir.
- 17 Şubat 1926 tarihli Türk medeni kanunu 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren yerini Medeni Kanun'a bırakmıştır. (Doğan, 2002)
- 5170 sayılı kanunla 07.05.2004 tarihinde 10, 15, 17, 30, 38, 87, 90, 131, 143, 160. maddeleri değiştirilmiştir. 90. madde yeni şekliyle şöyle düzenlenmiştir: "Yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." Kadınları ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin de bu eşitliğin yaşama geçmesinde yükümlü olduğuna Anayasa'da yer verilmiştir.(Md. 10)

- 2006 yılında seçilme yaşı 25'e indirilmiştir. (Meşe, 2007)

Bu kronolojik hareketler, demokrasinin Türkiye'de gerekli tecrübelerle yerleşmekte olduğunu gösterir. Ancak bu tecrübeler olumlu olduğu kadar olumsuz örnekleri de içermektedir. Cumhuriyet döneminde zaman zaman toplumsal sistemin kendiliğinden hareketine müdahaleler ve sınırlamalar getirilmiştir. Toplumun modern dünyaya başarı ve tam bir uyum ile katılması sürecinde ortaya çıkan bazı olumsuz dinamiklerin söz konusu sınırlamalara gerekçe olduğu görülmektedir (Doğan, 2002).

2.3. DEMOKRASİ EĞİTİMİ

Var oluşunu sürdürmek için mücadele etmek, yaşamın doğası gereğidir. Çünkü yaşamın sürekliliği ancak ve ancak sürekli yenilenmekle mümkündür. Yaşam kendi kendini yenileme sürecidir. Fizyolojik düzeyde beslenme ve üremenin yeri neyse sosyal yaşamda da eğitimin yeri odur (Dewey, aktaran Göbekçin)

Eğitim en genel anlamda bireye kendi yaşantısı yoluyla istendik ve nispeten kalıcı izli davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Eğitim bireylerin topluma uyum sağlamalarına katkıda bulunmakta ve bu toplumsallaşma sürecinde bireye gerekli olan davranışları kazandırmaktadır.

Günümüze dek eğitim iki temel amaca hizmet etmeyi sürdürmüş, eğitim politikaları bu iki amaca göre oluşturulmuştur: Ekonomiye insan gücü yetiştirmek (eğitimin ekonomik işlevi) ve gelecek kuşakların toplumsallaşmasını sağlamak (eğitimin toplumsal işlevi). Bu işlevler devletin hemen hemen benzer ölçüde değer verdiği işlevler olmakla birlikte, günümüzde ekonomik işlevin içeriğinin değiştiğini ya da ekonomik işlevin bir bölümünün toplumsallaştırma işlevine eklemlendiğini belirtmek mümkündür (Ünal, 2004)

1982 Anayasası'nın 42. maddesine göre; eğitim ve öğretim, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır (T.C 1982 Anayasası). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesine göre de eğitimin, insan kişiliğini tam geliştirmeye, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olması gereklidir (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi).

Pekel'e göre demokrasi vatandaşların eşitlik ve barış içinde en iyi yaşam düzenini birlikte arayarak yaşayacakları; laikliğe insan yaratılışına en uygun yönetim biçimi olarak üstünlüğünü korumakta ve göstermektedir. İçinde bulunduğumuz hızlı değişim, gelişim, yenilik ve karmaşık sorunlar karşısında dörtte üçü yoksulluk ve arayış içinde olan dünyada demokrasiyi geliştirmek ve evrensel onuru daha da arttırmak için:

- Gelişimin kaynağı olan akıl, bilim ve vicdanın ışığında özgür iradeye, zekâ gelişimi ve erdemli yaşama ortam hazırlanması; şeref, ahlak, özveri, güven, insancılık ve dürüstlüğün öne çıkarılması, vatandaşlık bilinci, görev ve sorumluluğu konularında halkın eğitilmesi,
- İnsanların, kendilerinden ne beklendiği, hakları ve sorumlulukları konularında aydınlatılarak duyarlı kamuoyunun ve demokratik siyasi kültürün daha da geliştirilmesi,
- Siyasal kadro ve bürokrasi ilişkilerinin hukuksallaştırılarak güvenilir duruma getirilmesi, göreve getirilişte ve terfilerde partizanlık ve keyfiliğin önlenerek bilgi ve liyakatin esas alınması, siyaset ve yönetimde dürüstlük ve adaletin egemen olması,
- Serbest piyasa ve haksız rekabetin dengelenmesi,
- Gözlerin geleceğe çevrilerek adil gelir dağılımının sağlanması, işsizliğe çare bulunması, yoksulların yaşam koşullarının düzeltilmesi,
- Eğitim, teknoloji ve bilimsel araştırmalara ağırlık verilmesi,
- Üniversite, kamu kuruluşları ve özel sektör arasında eşgüdüm sağlanması için gayret gösterilmesi gerekir (Pekel, 2005).

Karasar'a göre eğitimin toplum için üç yönü olduğu kabul edilir. Bunlar:

- Mesleki
- Sosyal ve
- Politik yönleridir.

Yine Karasar'a göre eğitimin mesleki yönü, eğitilmiş kişilerin, ekonominin gerektirdiği ve kendi bilgi ve yetenekleri ile bağdaşan çeşitli mesleklerde çalışabilmek için uygun bilgi ve beceri ile donatılmış olmaları demektir. Sosyal yönü sosyal bütünlüğün ve kaynaşmanın sağlanması ile ilgilidir. Eğitimin politik yönü ise kısaca iyi vatandaş yetiştirmek şeklinde ifade edilir (Yıldırım, 1994).

Çağdaş eğitimin birinci amacı erdemli insan yetiştirmek, ikinci amacı da bireylere bilimsel davranışı kazandırmaktır. Kuşkusuz bilimsel davranış Bilgen'e göre ancak inanç, düşünce ve girişim özelliklerinin var olduğu ve bilime gereken değerin verildiği bir ortamda gelişebilir (Özdemir, 1995).

Touraine'e göre demokrasi devlet anlayışından insan haklarına, düşünce özgürlüğüne kadar birçok konudaki temel ilkeleri, yargıları, tutumları "ötekilerle" paylaşmayı kapsar. Toplumumuzun daha demokratik olabilmesi, demokratik ölçütlere uygun siyasal bir düzeni oluşturabilmesi ve duygunun ve bilimin uyumsallaştırılmasının gereğini öngörmektedir. Demokratik yönetimin dayandığı bu ilkeler tüm toplumsal kurumlar için olduğu gibi eğitim kurumları için de gereklidir (Duman, 2004).

Eğitim bireyde kendi yaşantısı yoluyla istenilen davranışları oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır. Buna göre demokrasi eğitiminin de bireylerin demokratik davranışları yaşayarak öğrenmelerini içeren bir süreç olduğu söylenebilir. Yine aynı şekilde eğitime bilgi aktarılan konuda, aynı zamanda bir yaşam biçimi ve ahlak/etik kazandırılmasını da amaçlayan çok yönlü bir etkinlikler bütünü olarak bakıldığında, demokrasi eğitiminin de, demokrasi ahlak ve ilkelerinin yaşama geçirilmesini amaçlayan bir etkinlikler bütünü olduğu anlaşılır (Kıncal, 2002).

Celep'e göre bir bireye çağdaş, bilimsel, demokratik düşünme gücü kazandırma, sorumluluk yüklenme, sorunlara çok boyutlu bakabilme, karşı görüşte mantık arama uzlaşıcı ve hoşgörülü özellikler kazandırılabilmenin ön koşulu demokratik bir eğitim sisteminin oluşturulmasıdır. Bir eğitim sisteminde, yetki ve sorumluluklar merkez örgütte toplanmışsa; bir okul yöneticisi, okul-çevre bütünleşmesini sağlayacak ve çevrenin eğitim gereksinimlerini karşılamaya yönelik karar alma yetkisine sahip değilse; öğrenci, öğretmen ve diğer eğitimci personele kendileri ile ilgili konulardaki kararlara katılma olanağı sağlanmamışsa, o eğitim sisteminin tam anlamıyla öğretim sürecinde öğrencinin etkinliğini sınırlayan, yeteneklerini geliştirmesine olanak sağlamayan, öğretmen ve

yöneticinin otoriter bir tutuma dayalı bir ortamda, öğrencide demokratik davranış geliştirilemez. Demokratik eğitim sistemi, bireyde kalıplaşmış davranış, konu ağırlıklı, ezbere dayalı ve empoze edilmiş bilgiler yerine; yaratıcı düşünebilen, sorun çözmeye dayalı öğrenmeye olanak veren, öğrendiği bilgileri yorumlayabilen ve saplantıları olmayan bireyler yetiştirmeye dayanır (Celep, 1993).

2.3.1. Demokrasi Eğitiminin Amacı

Demokrasi eğitiminin hedefi demokrasinin özünü oluşturan değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması, bu değerleri özümlemelerinin sağlanmasıdır. Demokrasi eğitimi sadece ilköğretim, ortaöğretim ve üniversiteler meselesi değildir; ev ortamı, iş yeri, siyasal kurumlar, kitle iletişim araçları vb. ilgilendirir. Bütün bunlar güçlü iletişim araçlarıdır. Bunların etkileri görülmeden alındığı için bunlara gizli eğiticiler de denilebilir. Bu nedenle demokrasi eğitimi, değerlerini ve amaçlarını sadece eğitim kurumlarında değil aynı zamanda bu amaçlara hizmet eden ya da engel olan toplumsal çevrede şekillendirmek gereklidir (Büyükkaragöz 1994).

Her eğitim alanının olduğu gibi, demokrasi eğitiminin de en genel amacı, bireylerde istenilen davranış değişikliğini oluşturmaktır. Ancak demokrasi kavramının özellikle zihniyete, kişiliğe ve özel bir kültüre yönelik olması, amaçlarının daha somut ve sistematik olarak ortaya konulmasını gerektirmektedir (Kıncal, 2002).

Judith Gillespie ve Derek Heater, politik eğitimin bir alt alanı olarak demokrasi eğitiminin esas amaçlarını belirtmek için kullanışlı bir çerçeve geliştirmişlerdir. Aynı zamanda bu çerçeve, demokrasi eğitiminin boyutlarını anlamak için de kullanışlı bir başlangıç noktası olmuştur. Demokrasi eğitimi bu çerçevede; değer boyutu, bilgi boyutu, araştırma boyutu ve katılım boyutu olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. *Değer boyutu*, gruba bağlılık gibi değerlerin gelişimi ile ilgilidir. Fikir aşılama ve tavsiye etme ağırlıklıdır. *Bilgi boyutu*, politik sürecin nasıl işlediğine, yönetimin yapı ve fonksiyonlarının neler olduğuna dair bilgi üzerine kuruludur. *Araştırma boyutu*, eğitim programlarında ölçme ve değerlendirme yapan kişilerin kullandıkları analitik araç ve bunları uygulama becerilerini içerir. Farklı bakış açılarını anlama ve açıklama, karar alma sürecini öğretme ve/veya siyasal yaşama eleştirel bakış açısı kazandırma, araştırma boyutu ile ilgilidir. *Katılım*

boyutu ise öğrencileri, vatandaşlıkla ilgili temel kurumsal işleri yapmaya hazırlar. Amaç, bireylerin, yetişkinlik hayatlarında etkin vatandaş olabilmeleri için gerekli özellikleri kazandırarak günlük hayatlarına transfer etmelerini sağlamaktır (Kıncal, 2002).

Demokratik tutum ve davranışları benimsemiş, insan hak ve özgürlüklerini bilen ve benimseyen, demokratik değerlere saygı duyan, bu değerleri savunan insanlar yetiştirme de demokrasi eğitiminin amaçları içerisinde yer almaktadır.

Klasik anlamdaki demokratik eğitimi açıklamaya çalışan Cuna, demokrasi eğitiminin en öncelikli amacının, bireylerin, toplum içerisinde eşit ve değerli bir varlık olabilmesi için gerekli tutum ve hünelerini geliştirmeye yardım etmek olduğunu ifade etmektedir. Bunun için de onların, demokratik bir süreçle meşgul edilmeleri gereklidir (Kıncal, 2002).

Demokrasi eğitimi ile çağdaş demokrasi değerlerini önemsemiş toplumlarda iyi vatandaş; bağımsız düşünebilen, problem çözmede bilimsel yöntemlerden yararlanabilen, kendisine ve çevresindekilere karşı dürüst davranabilen, açık fikirli, bütün fikirlerin saygıya değer olduğunu içtenlikle kabul edebilen, kendi görüş ve davranışlarında da yanılabilceğini peşinen kabul edebilen, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini arayabilen, bilimsel gerçekleri kabul edebilen, alçak gönüllü olabilen, kendisine açıklanan bilgileri için ispatlar isteyebilen (Büyükkaragöz, 1994), aksine bilimsel dayanağı olmayan olmadığı sürece karşı fikirlerde bile bir mantık arayabilen bireyler yetiştirilmesi amaçlanır.

2.3.2. Demokrasi Eğitimi Açısından Aile ve Okulun Önemi

Demokrasi eğitimi ailede başlar, okulda ve toplum yaşamında devam eder. Türk'e göre çocuğun biçimlendiği yerlerin başında gelen aile ve okulun tutumu, demokrasi eğitimi için belirleyici öneme sahiptir. Burada kişilerarası özgürce diyalog demokratik sistemin temel taşı oluşturur (Türk, 2004).

Kıncal'a göre çocuk ve ergenin eğitiminden, geleceğinden aileler birinci derecede sorumlu olmakla beraber, okul bu konuda aileyi izleyen ikinci sorumlu kurumdur. Aile bir öğretme öğrenme sistemidir ve ebeveyn, çocukların ilk öğretmenleridir. Bu yönleriyle

okul ve aile, daha birçok işlevi olmasına rağmen, eğitim işlevleri diğeri işlevlerinin önüne geçen iki kurum görevindedir (Yeşil, 2002).

Bu gerçekler doğrultusunda demokrasi eğitiminin ailede başlaması gerektiği söylenebilir. Ailede çocuğa bu kavramlar hakkında açıklamalar yapılarak bilişsel anlamda bilgiler verilebileceği gibi, ebeveynin örnek olmasıyla, çeşitli görev ve sorumluluklar vermesiyle, aile içinde tartışmalar yapıp onların da görüşlerini almalarıyla, kısaca aile ortamında demokrasiyi yaşatmalarıyla da çocuklara bu eğitim verilebilir. Ancak ailenin plansız bir eğitim kurumu olduğu ve ebeveynlerin bilinçli eğitimcilik yönlerinin zayıf olduğu dikkate alınırsa bu eğitimin etkinliğini arttırmak için planlı eğitim kurumlarının katkısını sağlama zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Yeşil, 2002).

Engin'e göre toplumun kendisi, aslında bir okuldur ve ona en çok benzeyen bir okul, en çok başarılı olan okul olur. Bunun için okullar, büyük toplumun küçük birer örneği olmalıdır. Orada toplumsal etkinlikler egemen olmalıdır. Çünkü bireyin toplumsal etkinliklerle toplumsal bir yeterlilik kazanmasıdır ki, bu, onu hem topluma, hem de kendisine en çok yararlı kılar (Binbaşoğlu, 2003).

Klecker'e göre demokrasi eğitimi sorunu en güçlü biçimde, okul öncesi ya da ilköğretim düzeyinde yaşanmaktadır. Çünkü henüz tam toplumsallaşmamış ve somut dönem özelliklerine sahip bu devre çocuklarına demokrasi eğitimi vermek demek; hoşgörülü olmayı, başkalarının istek ve görüşlerine saygılı olmayı, kendi isteklerini başkalarına göre sınırlandırmayı, onlarınkine uyarlamayı öğretmek demektir. Shafer'a göre genel olarak ilkokul; diğer insanların saygıyı, sorumluluğu, işbirliğini, hoşgörüyü ve diğer demokratik değerleri çocuklara kazandırmakla görevli ve bu konuda onlara büyük oranda yardımcı olma imkânına sahip bir kurumdur. İlkokul öğretmenleri de öğrencilerin, kendi toplumlarındaki insanları karakterize edebilen kültürel farklılıkları çocuklara kazandırma imkânına sahip ve bununla görevlendirilmiş kişilerdir (Yeşil, 2002).

Yeşil'e göre çocukluk dönemi deneyimlerin etkisinin ömür boyu sürdüğü, buna göre kişiliğin büyük oranda çocukluk döneminde şekillenen bir olgu olarak dikkate alındığında bir yaşantı haline dönüştürülmeye çalışılan ve kültürel bir içeriğe sahip olan demokrasi eğitiminin temellerinin aile eğitimi ve okul eğitimi yıllarını kapsadığı ve bu bağlamda aile ve okulun eğitimin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Öncelikle aile ortamında demokrasi yaşatılarak çocuklara demokrasi eğitimi verilebilir. Ailenin plansız

bir eğitim kurumu olduğu ve bazı ana-babaların bilinçli eğitimcilik yönlerinin zayıf olduğu dikkate alınır, demokrasi eğitiminin etkinliğini arttırmak için, planlı, resmi eğitim kurumlarının katkısını sağlama zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Yeşil, 2002).

Can'a göre demokrasi eğitimi okul uygulamalarında, sınıf yönetiminde, sınıftaki öğretim yöntemleri uygulamalarında ortaya konur. Demokratik olmayan toplumlardaki eğitim uygulamalarında öğretmen ve içerik ön plandadır, öğrenci pasif, öğretmen aktiftir. Demokratik öğretimde öğrenci aktif olup amaç hür düşünceli insan yetiştirmektir. Öğrencileri düşünmeye, araştırmaya yöneltmek demokratik eğitimin niteliğini belirler. Demokrasi kendisine uygun bir ortamda gelişir. Demokrasi eğitimi sürdüren öğretmen, sınıf içinde rehber rolündedir. Öğretimin demokratik, yönetimin otokratik olduğu bir okulda eğitimin demokrasi hedeflerine hizmet etmesi güçleşmektedir (Can 2005). Arabacı'ya göre öğrenciler kendilerini merkeze alan demokratik ortamlarda daha iyi öğrenebilirler. Bu nedenle okulda, sınıfta demokratik, öğrenci gelişimlerini gözetken yapı ve işleyişin sağlanması gerekmektedir (Arabacı, 2005).

Demokrasinin benimsenip, öğrencilerin de demokratik tutum ve davranışlar gösterebilmesi açısından eğitimin demokratik bir ortamda, demokratik bir eğitimle verilmesi gerekmektedir. Demokratik eğitimin ilkeleri;

- Demokratik eğitimde bireyden, öğrenciden ya da katılımcıdan başlanır.
- Demokratik eğitimde ayrıcalık yoktur, herkes eşit haklara sahiptir.
- Demokratik eğitimde her bireyin kişiliğine saygı gösterilir.
- Demokratik eğitimde yasa ve kurallara uyulur; ancak bunlardan değiştirilmesi istenen olursa, öğrenenlerin bunlarla ilgili görüşlerini özgürce açıklamalarına olanak sağlanır.
- Demokrasinin temelindeki ahlaki değerler demokratik eğitimle öğrencilere verilir ve bu değerler okulda yaşatılır.
- Demokratik eğitim, bireyin yeteneklerini, sahip olduğu kapasite oranında geliştirmeye yöneliktir.

- Demokraside karar veren, toplumun bireyleri ya da onların seçtiği kişiler olduğu gibi, demokratik eğitimde de öğretmenlerin rehberliğinde öğrencilerin kendi kararlarını vermeleri sağlanır (İrban, 2004)

Geleneksel otoriter toplumlardaki eğitim, öğretim ve muhteva (içerik) merkezli olup öğrenci pasif alıcı durumundadır. Stiles ve arkadaşları demokrasi eğitimi ile geleneksel eğitimi karşılaştırmışlar ve aralarındaki farkları aşağıdaki gibi belirtmişlerdir: (Büyükkaragöz 1990)

Geleneksel eğitim	Demokratik Eğitim
<ul style="list-style-type: none"> • Temel bilgi alanlarıyla ilgili gerçekler ve olgular için çalışır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokratik hayat için davranış, tutum ve anlayış görüntülerini geliştirmeye çalışır.
<ul style="list-style-type: none"> • Üniversiteye hazırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokrasi içinde bir hayata hazırlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Belli bir başlangıç ve sonuç içindeki konuların öğretimini yapar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fertleri başarılı bir hayata ulaştırmak için konu alanlarını uygulamalı şekilde kullanır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmede, olguların hatırlatılması ve kaydedilmesi ile ilgilenir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmede, düşünme ve kalıcı davranış değişiklikleri yaratmayla ilgilenir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenme için özet ve aktarmalı yaşantılar sağlar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenme için toplum hayatında geçerli yaşantılar sağlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Zihinsel gelişimle ilgili disiplinleri pekiştirir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fertlerin çevreyle ilişkilerine yönelik deneysel etkileşim sağlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Yetişkinlerin istediği doğrultuda alışkanlık geliştirir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Grup hedeflerine bilinçli katılım ve kendini denetleme alışkanlığı geliştirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Yarışmacı bir tutum esas alınır. 	<ul style="list-style-type: none"> • İşbirliği içinde birlikte çalışmaya yönelik bir tutumu esas alınır.

<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmede, öğretmenin yönlendirdiği monoton bir uyum esastır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin kendi gelişim ve öğrenmelerini yönlendirmelerine yarayacak çaba yetenek ve yaratıcılık esastır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencileri yetişkinlerin “iyi”, “güzel” diye karar verdikleri dersleri almaya zorlar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin kendi hedeflerini gerçekleştirebilmelerini sağlayacak kararları verebilmeleri için rehberlik yapılır.
<ul style="list-style-type: none"> • Bütün öğrencilerden aynı uyum beklenir. Ferdi yetenekler dikkate alınmaz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ferdi farklılık ve yeteneklere göre değişik yaşantılar sağlanır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin ders kitaplarıyla uyuşmayan görüş ve düşüncelerini açıklamaları engellenir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenci karar verme, planlama, kendini disipline etme, değerlendirme ve faaliyette uyumlu olmaya özendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Yapay güdülenme vardır. 	<ul style="list-style-type: none"> • İlgi ve isteklere göre güdülenme vardır.
<ul style="list-style-type: none"> • Gençler yetişkin kültürüne bağımlıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gençler yetişkin kültürünün yanında kendi kültürlerini de meydana getirme çabasındadırlar.

Emir ve Kaya'ya göre demokrasi eğitiminin işlerlik kazanmasında dört temel boyut vardır: yönetici, öğretmen, öğrenci ve aile. Bu dört temel unsur demokratik okul ve sınıf ortamını oluşturmaktadır. Okul ve sınıf ortamları demokrasi eğitiminin ilk adımının atıldığı yerdir. Richardson okul ve sınıf iklimi etkileyen etmenleri şu şekilde belirtmiştir(Emir ve Kaya, 2004):

- Öğrencilerin, hak, özgürlük, adalet gibi kavramların okulda ve sınıfta da yaşama geçirildiğini ve bunlara önem verildiğini görmesi,

- Öğrencilerin okul ve sınıf ortamlarında başkalarına saygı ve güven duymalarının sağlanması,
- Başarıların ödüllendirilerek öğrencilerin kendilerine güven duygularının geliştirilmesi,
- Okulda veya sınıfta yaşanan sorunlar karşısında sorun çözme yaklaşımlarının kullanılması ve altından kalkılamayacak sorunlar yerine beş edilebilecek sorunlar yaklaşımının benimsenmesi,
- Ders konularının benimsenmesi ve dersin yönetimi konusunda öğrencilere gerektiği kadar sorumluluk verilmesidir.

Büyükkaragöz'e göre Türk öğrencisi genelde tartışan, fikrini serbestçe söyleyebilen, bir konuyu savunabilen bir şey bulup ortaya koyabilen bir öğrenci değildir. Bu, öğrencinin kendisinden değil aile ve okul eğitiminin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bunun bazı sebepleri vardır: (Büyükkaragöz, 1994).

- Genelde aile yapımızın tartışmaya açık olamaması nedeniyle öğretmenin ve öğrencinin bu zihniyette yetişmiş olmaları.
- Okullarda yaratıcılığı teşvik edecek ders araç-gereçlerinin yeterli olmaması.
- Ders programlarının diyalog değil monolog biçiminde düzenlenmiş olması, ayrıca programlarının yüklü olmasının tartışmaya fırsat vermemesi.
- Disiplin kavramının yanlış anlaşılmasından dolayı, itiraz veya tartışmanın öğrencinin aleyhine puan teşkil etmesi ve sessiz, sakin "iyi" öğrenci olarak görülmesi
- Bazı hallerde öğretmenin kendisini öğrenci ile tartışacak düzeyde yeterli görmemesi ve otoritesinin sarsılmaması için bundan kaçınması
- Sınıfların, her öğrencinin yeteneğini ortaya çıkarıp ilgilenmeye imkân vermeyecek kadar kalabalık olması vs.

Özbudun, demokrasiyi destekleyici demokratik değerlerin bazılarını şu şekilde belirtmektedir: "Eşitlik, katılma, kararların serbestçe tartışma ve oylama ile alınması, uzlaşma geleneği, siyasal hedeflerin gerçekleştirilmesinde şiddet yönetiminin kesinlikle

reddi, insanın insan olarak taşıdığı vazgeçilmez önem, hoşgörü, gerçeğe ancak hür düşünce ve tartışma yoluyla varılabileceği inancı, siyasal çoğulculuk, hukuk devleti, vs. (Atasoy, 1997)

Demokrasi eğitimi bir “insan hakkı” olarak uluslar arası kongrelerde ele alınmıştır. Haklarının neler olduğunu bilmeyen insanların, onları savunabilmesi de düşünülemez. Demokrasinin en büyük güvencesi bilinçli bir kamuoyudur. Demokrasi eğitimi bunun için gereklidir. Demokratik yurttaş, yalnızca kendisi ya da ülkesi için değil, dünya için büyük bir kazançtır. Çünkü demokrasi eğitimi ona şu yurttaşlık özelliklerini kazandırır. Demokrasi için eğitilir. Böyle eğitilen bir kimse Yenidoğan’a göre;

- Dünya ve insanlar hakkında bilgilenen bir yurttaş,
- Dünyadaki diğer insanlarla paylaşan/dayanışan bir yurttaş,
- Dünya sorunlarının çözümü için çalışan/eyleme geçen bir yurttaş,
- Başka bir deyişle insan haklarını bilen/savunan/gerçekleşmesi için mücadele veren bir dünya yurttaşıdır(Yenidoğan, 2001).

İnsanların birlikte mutlu bir yaşam paylaşabilmeleri için, demokrasi eğitiminde dört temel alan belirlenmektedir(Yenidoğan, 2001):

1. Empatik Eğitim; Başkalarıyla empati kurarak onları anlamayı, kendimizi onların yerine koymayı ve sorunlara onların gözüyle de bakabilmeyi öğrenme
2. Karşılıklı Saygı ve Anlayış Eğitimi; Dünyanın farklı kültürel alanlarına açık olma, kendi kültürümüzle başka kültürler arasında paylaşım gerçekleştirme
3. Dayanışma Eğitimi; Sosyal adaleti gerçekleştirmek için yerel/bölgesel sınırları aşan bir topluluk bilinciyle çalışmayı öğrenme
4. Ayrımcılığa Karşı Eğitim; Önyargılara dayalı, eşitsizlikleri körükleyen tutum ve davranışlardan sakınılması, uluslar arası iletişimin güçlendirilmesi, özellikle ırkçılığa karşı eğitim.

Şahin ve Sevkâl’e göre demokrasi eğitimine ağırlık verilmesindeki amaç bireye haklarını öğretmek bireyi daha katılımcı kılmaktır. Böylesi bir eğitim bireyin yurttaşlık haklarını öğrenip kullanabilmesi açısından kuşkusuz yararlı olacaktır, ancak

küreselleşmenin getirdiği demokrasi anlayışıyla katılımın sınırlandığı bir demokraside bu amacın nasıl gerçekleşeceği önemli bir sorudur. Bu soruya iki yanıt verilebilir; ya çocuklarımıza anılanmış haklarını kullanmaları için mücadele etmeyi öğreneceğiz ya da demokrasiyi ekonomik gücü kadar katılabildiği, eşitsizlikler üzerine dayalı bir sistem olarak benimseteceğiz. Küreselleşme sürecinde uygulanmakta olan eğitim politikaları çözümlendiğinde sistemin ikinci yanıtı seçeceği görülmektedir. Bu politikaları üç ana başlıkta çözümleyebiliriz (Şahin ve Sevkal, 2004):

1. Özelleştirme ve Kamu Harcamalarının Kısıtlanması:

Amaç: Sermayeye yeni yatırım alanları açmaktır. Bu bağlamda ilke olarak kamusal bir hizmet olan eğitim, piyasada alınıp satılabilen bir metaya dönüştürülmektedir. Bu süreç kamunun eğitim harcamalarının azaltılmasıyla desteklenmiş, kamu okullarıyla özel okullar arasında nicelik farkı oluşmuştur.

Sonuç: Eğitimde adaletsizlik ve fırsat eşitsizliği

2. Eğitimde Yerelleşme:

Amaç: Eğitim sisteminin esnekleştirilmesi, finansmanın yerelleşmesi ve yerel yönetim yoluyla eğitim sektörünün sermayeye yeni bir pazar olarak sunulması.

Sonuç: Eğitimde fırsat ve imkân eşitsizliği

3. Eğitim yönetimi – eğitimde toplam kalite yönetimi uygulaması:

Amaç: Eğitim sisteminin esnekleştirilmesi; eğitim çalışanlarını bireyselleştirerek denetim altına almak, eğitim emekçilerinin örgütlü gücünün parçalanması, iş güvencesi vb. ekonomik ve toplumsal hakların elinden alınması.

Britanya Öğretmenler Ulusal Birliği'nin yayınladığı “Demokrasi ve Okul” adlı yapıtta okulun, çocuğun özellikle ailesi dışında ilişki kurduğu ilk gerçek toplumsal kurum, toplumsal ve siyasi ilişkilerin farkına vardığı ilk ortam olduğu belirtilmiştir. Okul ortamının demokratik olmaması durumunda öğrenci, ister istemez bu ortama uyum sağlamak, onu benimsemek durumunda kalacaktır. Bu olumsuzluk tam tersine de dönebilir. Kısaca, demokratik anlayışın okullarda yaşandığı ve uygulandığı şekliyle

öğrenebileceği vurgulanmıştır (Taşkesen, Özyurt, Töre, Kaya, Sağırlı, Öntug, Yeşil ve Çakmak, 2005):

Özetle demokrasi eğitimi, demokratik bir ortamda gelişir. Demokratik bir ortamın oluşturulabilmesi için de demokratik bir yönetim gereklidir. Demokratik ilkeleri benimsemeyen, uygulamayan, bu ilkelere uyum sağlayamayan bireylerin oluşturduğu bir toplumda demokrasi yaşatılamaz. Bu bağlamda önce plansız bir eğitim kurumu olan aileye sonra da okula önemli görevler düşmektedir.

2.3.3. İlköğretim ve Demokrasi Eğitimi

Ülkemizde ilköğretim 6 – 14 yaş arası çocukları kapsayan zorunlu bir eğitim - öğretim kurumudur. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre:

İlköğretimin amacı: Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.
2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

İlköğretim amaçlarının gerçekleştirilmesi, demokratik bir yönetim, eğitim anlayışı ve uygulamaları ile olasıdır. Demokratik siyasal ve toplumsal hayatı gerçekleştirmenin temel yolu, sağlıklı bir eğitim sistemi ile insanların davranışlarını değiştirmek, yani onları eğitmektir (Arabacı, 2005).

İlköğretim, ortam açısından demokrasi ve demokrasi eğitimine müsait bir yapıya sahip olmasının yanı sıra bu eğitimi vermekle görevli kurumlardır. Avrupa Konseyi tarafından 21-26 Mayıs 1982'de Donaueschingen'de düzenlenen "Demokratik Değerlerin Artışında Okulun Rolü" adlı seminerde okulun işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir (Taşkesen, Özyurt, Töre, Kaya, Sağırlı, Öntug, Yeşil ve Çakmak, 2005):

1. Ortak gelenekleri ve bireysel olarak kişiyi ve grubunu demokratik görüşlere ve uygulamalara yönelten doğal tepkileri geliştirmek,
2. Gençleri kişisel sorumluluk ve hakları bakımından bilinçlendirmek,

3. Öğrencilere, demokratik kurumların işleyişini ve özelliklerini, farklı ülkelerdeki ve farklı dönemlerdeki çeşitlilikleri ve gelişmeleri öğretmek,
4. Politik hayatın farklı unsurlarını ve faktörlerini açıklamak,
5. Öğrencilerin iletişim araçlarıyla ilgili olan tenkitçi ve analitik kabiliyetlerini geliştirmek,
6. Öğrencileri demokratik işbirliği yapabilecek ve tartışmalara muktedir olabilecek şekilde yetiştirmek.

Türkiye’de demokrasi eğitimi cumhuriyetin ilanı ile birlikte eğitim sisteminde kendini göstermeye başlamıştır. Cumhuriyet ile birlikte; laik, devrimci, ulusal bir eğitim anlayışı işe koşulmuş, 3 Mart 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile eğitim-öğretimde birlik ve bütünlük sağlanmıştır. Böyle demokratik rejimin gerektirdiği; özgür düşünceli, üretken, araştırmacı, bilimsel davranışlara sahip demokrat insanların yetiştirilmesi amaçlanmış olup, bu amaca yönelik olarak, kanunlar, yönetmelikler çıkarılmıştır (Atasoy, 1997).

Türk eğitim sisteminde demokrasi konuları, ilköğretim I.kademede Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler, II kademede ise Sosyal bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde yerini bulmuştur.

2.3.4. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Demokrasi Eğitimi

7.11.1982 tarih ve 2709 no’lu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ikinci maddesinde: Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Beşinci maddesinde ise devletin amaç ve görevlerinden birinin Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak olduğu vurgulanmıştır. Onuncu maddesinde herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, on ikinci

maddesinde herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu belirtilmiştir (T.C 1982 Anayasası).

2.3.5. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Demokrasi Eğitimi

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarından biri: " Türk Milli Eğitimi'nin genel amacı Türk Milleti'nin bütün fertlerini Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek." olarak belirtilmiştir.

14.06.1973'te kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 11. maddesinde yer alan ve milli eğitimin VIII. Temel ilkesi olan "Demokrasi Eğitimi" ilkesinde, bu eğitimin kapsamı şu şekilde ifade edilmektedir:

Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp, geliştirilmesine çalışılır; ancak eğitim kurumlarında, anayasada ifadesini bulan, Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalarla karşılaşılmasına hiçbir şekilde meydan verilemez (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

2.3.6. Milli Eğitim Şuraları'nda Demokrasi Eğitimi

22–31 Ağustos 1949 tarihleri arasında toplanmış olan IV. Milli Eğitim Şurası'nda demokrasi eğitimi gündemdeki konulardan biri olmuştur. Bu şurada demokratik yapıya sahip eğitim sisteminin, insan özelliklerine hitap eden en uygun sistem olduğu vurgulanmıştır. Okullarda yapılan eğitimin bu demokratik eğitim kurallarına dayandırılması gereği üzerinde durulmuştur. 13–17 Kasım 2006 tarihleri arasında toplanmış olan XVII. Milli Eğitim Şurasında da insan hakları, demokrasi ve çevre bilinci oluşturma eğitimine önem verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. (Milli Eğitim Şuraları)

2.3.7. Demokrasi Eğitimi ve Öğretmen

Okulda verilen demokrasi eğitimi açısından öğretmene önemli görevler düşer. Her şeyden önce demokratik ilkeleri benimseyen, uygulayan bir öğrenci yetiştirmek amaçlanıyorsa verilen eğitimin demokratik bir ortamda olması yanı sıra öğretmenin de demokratik tutum ve davranışlara sahip olması ve bu tutum ve davranışları öğrenciye de benimsetmek için derste ya da ders dışı etkinliklerde demokratik tutumlar sergilemesi gerekir. Ayrıca uygulamalarda da öğrencilerin etkin katılımları için imkân verecek uygulamalar gerçekleştirmelidir

Gözütok'a göre öğretmen öğrencilerin mimarıdır. Shafer'in (1987)'de belirttiği gibi şayet öğrencilerin demokratik değerleri benimsemeleri isteniyorsa öğretmenler, sınıf içerisinde öncelikle demokratik kuralları egemen kılmalıdır. Bu kurallar yalnızca öğrenciler arası ilişkilerle sınırlı değildir. Öğrenci-öğretmen ve öğrenci-yönetici arasındaki ilişkiler de bu kurallara göre şekillenmelidir. Eğitimde demokrasinin gereklerini yerine getirme, yalnızca öğretmen ve öğrencilerin kendi şahısları için gerekli değildir. Aynı zamanda ahlaki standartlar oluşturma ve öğrenciler için, daha sonraki yaşamlarında uyabilecekleri bir model meydana getirme açısından da önemlidir (Taşkesen, Özyurt, Töre, Kaya, Sağırlı, Öntug, Yeşil ve Çakmak, 2005).

Başar ve Yeşil'e göre Öğrencinin göstermesi gereken davranışlar konusunda ana etken öğretmenden gelmelidir. Araştırmalar öğretmenin kişisel yönelimini, öğrenci yöneliminin önemli bir değişkeni olarak belirlemiştir. Öğretmen her davranışı ile öğrencilerine model olmalıdır. İlköğrenim yıllarından başlayarak çocuklar, giyiminden yürüyüşüne, konuşmasına kadar her davranışında öğretmeni örnek almaya yatkındırlar(Taşkesen, Özyurt, Töre, Kaya, Sağırlı, Öntug, Yeşil ve Çakmak, 2005).

Öğretmenin yapısı ve yönetim tipi sınıftaki eğitim ortamını etkilemektedir. Öğrenci, öğretmenin yönetim tarzına uygun davranmak zorundadır. Beş yıl aynı öğretmen tarafından okutulan sınıfın yapısı, öğretmenin kişilik özelliklerini yansıtabilmektedir. Birçok kişi hala çıt çıkmayan sınıfı uygun bir eğitim ortamı olarak görebilmektedir. Oysa eğitim-öğretimde müzelere değil, uygun öğrenme yaklaşımları sonucu arı kovani gibi işleyen, her bireyin aktif olduğu öğrenme ortamlarına gereksinim duymaktadır (Arabacı, 2005).

Sınıfta sağlanması gereken disiplin anlayışı, öğretmenin otoriter olduğu, öğrencilerin pasif kaldığı bir eğitim ortamı değil, öğrenme ve öğretme etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için uygun bir ortam yaratılmasıdır. Öğretmen sınıfta baskıcı bir tutum sergiliyorsa, öğrenciler benimsemedikleri halde öğretmenin koyduğu kurallara uysalar da, öğretmenin sınıfta bulunmadığı, yani baskının ortadan kalktığı anda öğrenciler istenmeyen davranışları sergilemekte ve sınıf düzeni bozulmaktadır.

Almanya’da demokrasi eğitimi alanında önemli bir kişi olan Profesör Wolfgang Hilligen, demokrasi eğitiminin başarılı olabilmesi için dört ilke önermektedir. Bu ilkeler şöyle özetlenebilir (Yeşil, 2004):

1. Sınıfta açık toplum yapısı oluşturma,
2. Öğrencilere grup çalışmalarının yaptırılması,
3. Öğrencilere araştırma veya çözümleyici yaklaşımı kullandırtma. Sorunların çözümü için bireysel çalışmaların yaptırılması,
4. Öğrencilerin kendi ilgi ve sorunlarını başlangıç noktası olarak almalarının sağlanması.

Bu dört ilkenin gerçekleştirilmesi açısından öğretmene büyük görevler düşmektedir. Arabacı’ya göre öğretmenler, sınıf kurallarını, sınıfın değerlerini, ilkelerini, öğrencilerle birlikte, işbirliği yaparak saptamalıdır. Başkaları tarafından alınan kararları kabul ettirmek zordur. Öğrenciler kararları kendileri alırlarsa, uymayanlar hakkında kendileri yaptırım koyarlarsa, kuralların işleyişini ve savunuculuğunu yine kendileri yaparlar. Okul kuralları, bireyin öğrenme, kendini gerçekleştirme özgürlüğünü engellememelidir(Arabacı, 2005).

Gündelik sınıf etkinlikleriyle bütünleştirilerek demokrasi eğitimi öğrenciler için daha anlaşılır ve somut hale getirmenin farklı yolları da vardır. Sınıf içerisinde ilgili bir konuyu anlatmak, her zaman için öğrencilerin gerekli bilgi ve davranışları öğrenmeleri için en iyi yöntem olmayabilir. Öğretmenler pratik anlamda öğrencilerin demokratik davranışlar kazanmalarını, sınıf içi tekniklerle sağlayabilirler. Sınıfı etkileyen bazı konularda öğrencilerin görüşlerini alabilir ve hata belli konularda oy vermelerini isteyebilirler. Bu tür bir yaklaşım öğrencilerin

demokratik yapılar ve ilkeler hakkında bilgi edinmelerini kolaylaştıracağı gibi demokratik süreçlerin nasıl çalıştığına dair bir deneyim kazandıracaktır. Oy verme davranışının önemini kavramalarını sağlayacaktır. Öğretmenler öğrencilerin takım halinde çalışmalarına olanak sağlayabilir ve öğrenciler arasında iş bölümü yaparak onlara paylaşma ve yardımlaşma duygularını aşılayabilir. Benzer şekilde sınıf içerisinde tartışmalar düzenleyerek öğrencilerin diğerlerinin düşünce ve görüşlerine saygı duymalarını sağlayabilir. Ayrıca öğretmenler öğrencileri sınıf içerisinde tartışmalara katılmaya ve hoşgörülü bir ortamda sorular sormaya özendirmelidirler. Öğretmenler soru sorma ve yorum yapma konusunda çekingen ve pasif davranan öğrencileri de tartışmalara katmaya çalışmalı ve onlara sorular sormalıdır. Bu tür çabalar etkili bir demokrasi eğitiminin gerekli öğeleri olarak düşünülmelidir. Demokrasi eğitime yönelik bu tür etkinlikler ve bu tür etkinlikleri kapsayacak bir eğitim uygulaması toplumun demokratikleşmesine önemli katkılarda bulunacaktır (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004).

Arabacı'ya göre günlük çalışmalara başlamadan önce öğretmen, o günkü etkinlikleri öğrencilerle birlikte planlamalıdır. Böylece öğrenciler, öğretmen derse girmeden gerekli hazırlıkları yapmış olurlar. Öğretim etkinliklerinin planlanmasına öğrenciler katıldığı için, öğretmen derste olmasa bile öğrenciler çalışmalarını yürütebilirler. Ayrıca günün sonunda bir sonraki günün planlamasının yapılması, öğrencilerin hazırlıklı olarak okullara gelmelerini sağlar. Birçok öğrenci her gün gereksiz kitap ve araçları çantasında taşımaktadır. Öğretim yılı başında ders programı alınarak öğrencinin gereksinimi olan kitap, defter ve araçları götürmeleri sağlanabilir. Öğrenci çantasını akşamdan hazırlamalı, sabah tekrar kontrol etmelidir. Bu şekilde eksik veya fazla araç gereçle okula gitmemiş olurlar. Ağır çantalar öğrencide fiziksel bozukluklara neden olmaktadır (Arabacı, 2005)

Sınıfta demokrasinin uygulanmasına örnek olarak sosyal kulüp çalışmaları, sınıf başkanlığı seçimleri gösterilebilir. Sınıf başkanlığı seçiminde ise öğrenciler oy kullanma, çoğunluk, azınlık gibi demokratik kavramları yaparak, yaşayarak öğrenmektedirler. Sosyal kulüp çalışmaları ise okulda demokratik hayatın yaşanmasına, öğrencilerin okul yönetimine katılımlarının sağlanmasına, öğrencilerin düşüncelerini ifade edebilmelerine olanak sunar. Ayrıca sosyal kulüp çalışmaları öğrencilerin kendilerine güvenlerinin artmasını, başkalarının fikirlerine saygı

göstermelerini, sosyal ilişkilerde daha anlayışlı olmalarını ve kendilerini daha iyi ifade etmelerini sağlar.

Oğuz'a göre başlıca demokratik değerler şu şekilde sıralanmaktadır: Eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, adalet, dürüstlük, iyiyi arama, işbirliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık ve sorumluluk, farklılıkları kabul etme, güvenlik, barış, gelişim, mükemmellik ve etkililik (Oğuz, 2004). Aşağıdaki tabloda belirtilen demokratik değerler ile örnek davranışlar aktarılmaktadır (İrban, 2004):

- **Adalet:**

1. Adaletin gerekliliğine inanır.
2. Adil davranır.
3. Çalışma arkadaşlarının adil davranmasını sağlar.
4. Adalet ilkesine aykırı davranışları kolayca sezer

- **Eşitlik**

1. Eşitliğe inanır.
2. Çalışanlara eşit davranır.
3. Farklı tepkiler için objektif kriterlere sahiptir.
4. Görevlerde dengeyi gözetir.

- **Özgürlük**

1. Hak ve özgürlüklerin bilincindedir.
2. Özgürlüğün sınırlarını bilir.
3. Çalışma arkadaşlarının özgürlüklerini kullanabilmesi için gerekli önlemleri alır.
4. Özgürlükleri kısıtlayıcı eylemi yoktur.

- **Yaşama Saygı**

1. Yaşamın kutsallığını bilir.
2. Yaşam sevinciyle doludur.
3. Tüm eylem ve davranışları, öğrencilerin yaşama hazırlanmasına yöneliktir.
4. Başkalarının yaşam alanını sınırlayıcı eylemi söz konusu değildir.
5. Başkalarının özel yaşamına ilişkin bilgileri ifşa etmez.

- **İşbirliği**

1. İşbirliğine inanır.
2. Katılımcı yaklaşıma sahiptir.
3. Çalışanlar arasında ekip ruhuna sahip olmayı sağlar.

4.Yanıındaki bireyleri onurlandırıcı davranışlar sergiler.

• **Özgüven**

1. Özgüvenin gerekliliğine inanır.
2. Kendisine karşı özgüveni vardır.
3. Öz disipline sahiptir.
4. Özgüveni arttırıcı önlemler alır.
5. Eleştirilere açıktır.
6. Öz eleştiri yapar.

• **Dürüstlük**

1. Dürüstlüğün gerekliliğine inanır.
2. Kararlarının arkasında durur.
3. Olayları abartmaz.
4. Bardağın dolu kısmını görür.
5. Tutarsız davranış sergilemez.
6. Tercihlerinde dürüstlük ön plandadır.

• **Hoşgörü**

- 1.Hoşgörünün gerekliliğine inanır.
- 2.İletişimde toleranslıdır.
- 3.Uzlaşmadan yanadır.
- 4.Aşırılıktan kaçınır.
- 5.Cömerttir.
- 6.Sabırlıdır.
- 7.Bireyleri sorgularken kendisini onların yerine koyar.

• **Duyarlılık**

- 1.Toplumsal değerlere duyarlıdır.
- 2.Evrensel değerlere duyarlıdır.
- 3.Kültürel değerleri korur.
- 4.Çevreye duyarlıdır.

• **İyi Arayış**

- 1.Daha iyisinin olabileceğine inanır.
- 2.Var olanla yetinmez.
- 3.Gelişime açıktır.

- 4.Daha iyisinin arayışı içindedir.
- 5.Yenilikler için zemin hazırlar.
- 6.Yeni teknolojileri kullanmaya önem verir.

- **Sorumluluk**

- 1.Sorumluluğun gerekliliğine inanır.
- 2.Sorumluluklarının bilincindedir.
- 3.Yetki ve sorumluluğu dengeli dağıtır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evreni 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Kars merkez ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerdir.

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Kars merkez ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 56 bayan ve 38 erkek öğretmenden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri; alt problemlere, ilgili kaynaklara dayanarak ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş, öğretmenlerin eğitim-öğretim etkinlikleri yürütülürken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta uyulması gereken kurallar belirlenirken kullandıkları yöntemleri, okulda ve sınıfta bir problemle karşılaştıklarında gösterdikleri tutumlarını, öğrenci etkinliğine dayalı faaliyetler yürütülürken gösterdikleri tutumlarını, öğrencilerin başarı, ekonomik durum ya da öğretmenlerin velilerle olan iletişimlerine göre öğrenciye yaklaşımlarını ve demokrasi eğitimi hakkındaki bilgi ve tutumlarını ölçmek amacıyla sorulan sorulardan oluşan “Demokratik Tutum ve Davranışları Ölçme Anketi” yoluyla toplanmıştır. Anket uygulanmadan önce pilot uygulama yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerine uygulanan Demokratik Tutum ve Davranışları Ölçme Anketi sonucunda elde edilen sonuçlar frekans ve % şeklinde tablolaştırılmış ve ankete ilişkin hesaplamalar SPSS 10.0 programında gerçekleştirilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. ÖĞRETMENLERLE İLGİLİ KİŞİSEL BİLGİLERİN ANALİZİ

Tablo 4.1.1. Öğretmenlerin Çalıştıkları Kurumlara Göre Dağılımları

ÇALIŞTIKLARI KURUM	f	%
Atatürk İlköğretim Okulu	9	9,6
Başbakanlık ve Toplu Konutlar İlköğretim Okulu	4	4,3
Fevzi Paşa İlköğretim Okulu	7	7,4
GAMP İlköğretim Okulu	14	14,9
Halit Paşa İlköğretim Okulu	8	8,5
İsmet Paşa İlköğretim Okulu	10	10,6
Kazım Karabekir İlköğretim Okulu	7	7,4
Mihralibey İlköğretim Okulu	9	9,6
Namık Kemal İlköğretim Okulu	6	6,4
ŞAİKO İlköğretim Okulu	7	7,4
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	5	5,3
Merkeze Bağlı Köylerdeki İlköğretim Okulları	8	8,5
Toplam	94	100,0

Örnekleme giren öğretmenler merkezdeki okullarda ve merkeze bağlı köylerdeki okullarda görev yapmaktadırlar.

Tablo 4.1.2. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Kurumlara Göre Dağılımları

MEZUN OLUNAN OKUL	f	%
Üniversite	91	96,8
Diğer	3	3,2
Toplam	94	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin % 91'ini üniversite mezunları, % 3,2'sini ise Eğitim Enstitüsü mezunları oluşturmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı gibi çoğunluk üniversite mezunudur.

Tablo 4.1.3. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

CİNSİYET	f	%
Bayan	56	59,6
Erkek	38	40,4
Toplam	94	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin % 59,6'sı bayan, % 40,4'ü de erkektir. Tabloya bakıldığında bayan öğretmenlerin sayısını erkek öğretmenlerinkinden fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.4. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

YAŞ	f	%
21-25	21	22,3
26-30	48	51,1
31 ve üzeri	25	26,6
Toplam	94	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin % 22,3'ü 21-25 yaş arasında, % 51,1'i 26-30 yaş arasında, % 26,6'sı 31 yaş üzerindedir. Deneklerin çoğunluğunu 26-30 yaş arası öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 4.1.5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımları

KIDEM	f	%
0-5 Yıl	53	56,4
6-10 Yıl	28	29,8
11-15 Yıl	11	11,7
16-20 Yıl	2	2,1
Toplam	94	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin % 56,4'ünün kıdemi 0-5 yıl, % 29,8'inin kıdemi 6-10 yıl, % 11,7'sinin kıdemi 11-15 yıl, % 2,1'inin kıdemi 16-20 yıldır. Öğretmenlerin çoğunluğunu 0-5 yıl arası kıdeme sahip olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 4.1.6. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımları

BRANŞ	f	%
Matematik	13	13,8
Fen Bilgisi	11	11,7
Sosyal Bilgiler	15	16,0
Türkçe	16	17,0
İngilizce	15	16,0
Güzel Sanatlar	15	16,0
Diğer	9	9,6
Toplam	94	100,0

Ankete katılan öğretmenlerin % 13,8'i matematik, % 11,7'si Fen Bilgisi, % 16'sı Sosyal Bilgiler, % 17'si Türkçe, % 16'sı İngilizce, % 15'i Güzel Sanatlar ve % 9,6'sı diğer branşlardan oluşmaktadır.

4.2. ANKETTEN ELDE EDİLEN VERİLERE GÖRE ÖĞRETMENLERİN DEMOKRATİK DAVRANIŞLARI

Araştırmanın bu aşamasında öğretmenlere uygulanan anketten elde edilen verilerden yararlanılarak, öğretmenlerin demokratik davranışlarına ilişkin analizler yapılmıştır.

Tablo 4.2.1. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerinin Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Dağılımları

Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?	f	%
a) Evet	66	70,2
b) Kısmen	24	25,5
c) Hayır	4	4,3
Toplam	94	100,0

Öğretmenlere demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları sorulduğunda öğretmenlerin % 70,2'si evet, % 25,5'i kısmen, % 4,3'ü hayır yanıtını vermiştir.

Tablo 4.2.2. Öğretmenlerin Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Alma ya da Almama Durumlarına Göre Dağılımları

Lisans eğitiminiz süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı?	f	%
a) Evet	39	41,5
b) Hayır	55	58,5
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerin % 41,5'i lisans eğitimi süresince demokrasi eğitimi ile ilgili bilgi aldığını ifade ederken % 58,5 'i bilgi almadığını beyan etmiştir.

Tablodaki sonuçlar öğretmenlerin çoğunluğunun lisans eğitimleri süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi almadıklarını göstermektedir.

Tablo 4.2.3. Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Hakkında Bilgi Alan Öğretmenlerin Aldıkları Bilgileri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımları

Demokrasi Eğitimi ile ilgili olarak aldığınız bilgiyi yeterli buluyor musunuz?	f	%
a) Evet	20	51,3
b) Kısmen	15	38,4
c) Hayır	4	10,3
Toplam	39	100

Lisans eğitimi süresince demokrasi eğitimi hakkında bilgi alan öğretmenlerin bu bilgiyi %51,3'ü yeterli bulmakta, % 38,4'ü kısmen yeterli bulmakta, % 10,3'ü ise yetersiz bulmaktadır.

Tablo 4.2.4. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerini Arttırmaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?	f	%
a) Çok fazla	7	7,4
b) Oldukça	44	46,8
c) Biraz	33	35,1
d) Çok az	6	6,4
e) Hiç	4	4,3
Toplam	94	100,0

Demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için öğretmenlerin % 46,8'i oldukça, % 35,1'i biraz, % 7,4'ü çok fazla, % 6,4'ü çok az çaba harcadığını ifade ederken, % 4,3'ü hiç çaba harcamadığını ifade etmiştir.

Tablo 4.2.5. Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitime Göre Dağılımları

	f	%
a) Geleneksel Eğitim	17	18,1
b) Demokrasi Eğitimi	77	81,9
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerden ikili seçeneklerden uygun olanları işaretlemesi istenmiş ve sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin % 81,9'unun demokrasi eğitimini, % 18,1'inin geleneksel eğitimi benimsediği saptanmıştır.

Tablo 4.2.6. Öğretmenlerin Ders İşleme Yöntemlerine Göre Dağılımları

Derslerinizi daha çok hangi yöntemi kullanarak işliyorsunuz?	f	%
a) Anlatım yöntemini kullanıyorum.	35	37,2
b) Ders kitabını kullanıyorum ve konuyu öğrencilere anlattırıyorum	15	16,2
c) Dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırmalar ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işliyorum.	20	21,3
d) Derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırıyorum.	4	4,3
e) Diğer	20	21,3
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerin % 37,2'si anlatım yöntemini kullanmakta, % 21,3'ü dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırladıkları raporların sunulmasıyla, % 16,2'si ders kitabını kullanarak ve konuyu öğrencilere anlatılarak ders işlemekte, % 4,3'ü derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırmakta ve % 21,3'ü ise belirtilenler dışındaki yöntemleri kullanarak der işlediklerini ifade etmektedir.

Sonuçlar öğretmen merkezli bir öğretim yönteminin daha baskın olduğunu göstermektedir. Bu da öğrenciyi pasif yapmakta, araştırmacı ve girişken olmasını engellemektedir.

Tablo 4.2.7. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Olumsuz Bir Durum Karşısında Gösterdikleri Tutuma Göre Dağılımları

Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde daha çok nasıl bir tepkide bulunursunuz?	f	%
a) Sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştiririm.	37	39,4
b) Sınıfı terk etmesini isterim.	8	8,5
c) Hiç sinirlenmem ve sorunu birlikte çözebileceğimizi ifade ederim.	23	24,5
d) Kurallara uymadığı için düşük not veririm.	3	3,2
e) Yaptığı davranışla ilgili ailesiyle görüşürüm.	19	20,2
f) Disiplin kuruluna sevk ederim.	4	4,3
Toplam	94	100,0

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde öğretmenlerin % 39,4'ü sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştirirken % 24,5'i sorunu birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 20,2'si yaptığı davranışla ilgili öğrencinin ailesiyle görüşmekte, % 8,5'i sınıfı terk etmesini istemekte, % 4,3'ü öğrenciyi disiplin kuruluna sevk etmekte ve % 3,2'si kurallara uymadığı için öğrenciyi düşük not vermektedir.

Öğretmenlerin sınıfta bir problemle karşılaşmaları durumunda öğrencileri cezalandırıcı nitelikte bir tutum sergilemeleri öğrencilerin olumsuz davranışlarını ortadan kaldırma hususunda etkisiz olacak, ancak bu davranışların bastırılmasına neden olacaktır. Sorun çıkaran öğrenci öğretmen ortamda bulunmadığı zaman istenmeyen davranışlar sergilemeye devam edecektir. Bu nedenle öğretmenin sorunu öğrenciyle birlikte çözmeye çalışması sorunu büyük ölçüde ortadan kaldıracığı gibi eğitim ortamının da daha elverişli hale gelmesine de katkıda bulunacaktır.

Tablo 4.2.8. Öğretmenlerin Sınıfı İlgilendirecek Bir Problemle Karşılaşmaları Durumundaki Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?	f	%
a) Sorunu kendim çözmeye çalışırım.	20	21,3
b) Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alırım ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırım.	64	68,1
c) Sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışırım.	1	1,1
d) İdarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışırım.	9	9,6
Toplam	94	100,0

Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları zaman öğretmenlerin %68,1'i öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alıp sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırken, % 21,3'ü sorunu kendisi çözmeye çalışmakta, % 9,6'sı idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışmakta, % 1,1'i sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışmaktadır.

Öğretmenlerin çoğunluğunun öğrencilerin görüşlerini alarak karşılaşılan problemleri çözmeye çalıştığı, sınıflarını ilgilendiren problemlere çözüm üretme sürecinde öğrencilerin de katılımlarını sağladıkları görülmektedir.

Tablo 4.2.9. Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarı Durumları Hakkındaki Tutumlarına Göre Dağılımları

Hangi öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?	f	%
a) Ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	26	27,7
b) Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	35	37,2
c) Öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	14	14,9
d) Erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	1	1,1
e) Diğer	5	5,3
f) Hiçbiri	13	13,8
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerin % 37,2'si ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 27,7'si ön sıralarda oturan öğrencilerin, % 14,9'u öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 5,3'ü diğer öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünürken % 13,8'i hiçbir görüşe katılmamıştır.

Tablo 4.2.10. Öğretmenlerin Sınıfça Yapılacak Etkinliklere Karar Verirken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?	f	%
a) Öğretmenler kuruluna danışırım.	7	7,4
b) Velilerin fikrini alırım.	7	7,4
c) İdarecilerle işbirliği yaparım.	35	37,2
d) Öğrencilerle birlikte karar veririm.	44	46,8
e) Ben karar veririm.	1	1,1
Toplam	94	100,0

Sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken öğretmenlerin % 46,8'i öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 37,2'si idarecilerle işbirliği yapmakta, %7,4'ü öğretmenler kuruluna danışmakta, % 7,4'ü velilerin fikrini almakta, % 1,1'i ise kendisi karar vermektedir.

Tablo 4.2.11. Öğretmenlerin Okul Kurallarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okul kurallarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisini daha uygun buluyorsunuz?	f	%
a) Yürürlükteki okul kurallarını benimsiyorum.	4	4,3
b) Okul kurallarını okul yönetimi hazırlamalı ve öğretmenler de öğrencileri kurallar ve kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirmelidir.	12	12,8
c) Okul kuralları, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrenciler bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir.	62	66,0
d) Okul kurallarının düzeni sağlama konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum.	16	17,0
Toplam	94	100,0

Okul kurallarıyla ilgili olarak öğretmenlerin % 66'sı okul kurallarının okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanıp öğrencilerin bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmesi gerektiğini, % 17'si okul kurallarının okul düzenini sağlama konusunda yetersiz kaldığını, % 12,8'i okul kurallarının okul yönetimi tarafından hazırlanması ve öğretmenlerin de öğrencileri bu kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini, % 4,3'ü yürürlükteki okul kurallarını benimsediğini beyan etmektedir.

Tablo 4.2.12. Öğretmenlerin Sınıftaki Oturma Planı Hazırlama Hususundaki Davranışlarına İlişkin Dağılımları

Sınıftaki oturma planını daha çok neye göre yaparsınız?	f	%
a) Oturma planını ben hazırlarım ve öğrencilerin belirttiğim yerlere oturmasını isterim	18	19,1
b) Oturma planını ben hazırlarım ancak öğrencilerin fikrini de alırım.	64	68,1
c) Herkes istediği arkadaşı ile istediği yerde oturur.	7	7,4
d) Oturma planı hazırlarken bazı öğrencilerin ya da onların velilerinin isteklerini göz önünde bulundururum.	5	5,3
Toplam	94	100,0

Oturma planı yapılırken öğretmenlerin % 68,1'i oturma planını kendisinin hazırladığını ancak öğrencilerin de fikrini aldığını, % 19,1'i oturma planını kendisinin hazırladığını ve öğrencilerin belirtilen yerlere oturmasını istediğini, %7,4'ü herkesin istediği arkadaşıyla istediği yerde oturduğunu, % 5,3'ü oturma planını hazırlarken bazı öğrencilerin ve onların isteklerini göz önünde bulundurduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.2.13. Öğretmenlerin Okulda Sosyal Kulüp Çalışmalarının Yapılıp Yapılmamasına Göre Dağılımları

Okulunuzda sosyal kulüp çalışması yapılıyor mu?	f	%
a) Evet	94	100,0
b) Hayır	0	0
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerin % 100'ü okullarında sosyal kulüp çalışması yapıldığını belirtmişler ve okullarında sosyal kulüp çalışması yapılmadığını ifade eden öğretmen olmamıştır.

Tablo 4.2.14. Öğretmenlerin Okullarında Yaptıkları Sosyal Kulüp Çalışmalarına Öğrencileri Seçerken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Okulunuzda yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri nasıl seçersiniz?	f	%
a) Öğrencileri kendi istediğim kulübe yerleştiririm.	10	10,6
b) Sınıf içerisinde aday olan öğrenciler bütün öğrencilerin katılımıyla seçilir.	22	23,4
c) Her öğrenci kendi istediği kulübü seçer.	55	58,5
d) Diğer	7	7,4
Toplam	94	100,0

Okulda yapılan sosyal kulüp çalışmalarına öğrenciler seçilirken öğretmenlerin % 58,5'i her öğrencinin istediği kulübü seçtiğini, % 23,4'ü sınıf içerisinde aday olan öğrencilerin bütün öğrencilerin katılımıyla seçildiğini, % 10,6'sı öğrencileri kendi istedikleri kulübe yerleştirdiklerini, % 7,4'ü belirtilen seçenekler dışında bir seçim yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.2.15. Öğretmenlerin Sınıf Başkanı Seçiminde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanı sizce nasıl belirlenmelidir?	f	%
a) Aday olan öğrenciler sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmelidir.	80	85,1
b) Sınıf başkanını öğretmen seçmelidir.	2	2,1
c) Öğrenciler sırayla sınıf başkanı olmalıdır.	7	7,4
d) Diğer	5	5,3
Toplam	94	100,0

Sınıf başkanı belirlenirken öğretmenlerin % 85,1'i aday olan öğrencilerin sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmesi, % 7,4'ü öğrencilerin sırayla sınıf başkanı olması, % 5,3'ü belirtilen seçenekler dışında bir yöntem kullanılarak, % 2,1'i sınıf başkanını öğretmenin seçmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.2.16. Öğretmenlerin Sınıf Başkanının Kendilerinin onaylamadıkları Birisi olması Durumunda Gösterecekleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanının sizin onaylamadığınız birisi olması durumunda nasıl davranırsınız?	f	%
a) Tepkide bulunmam sınıf başkanlığı yapmasına izin veririm.	60	63,8
b) Kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanı seçimi düzenlerim.	7	7,4
c) Olumsuz bir davranış göstermesini bekler ve başkanlık görevini sonlandırırım.	20	21,3
e) Diğer	7	7,4
Toplam	94	100,0

Sınıf başkanının kendisinin onaylamadığı biri olması durumunda öğretmenlerin % 63,8'i tepkide bulunmayıp sınıf başkanlığı yapmasına izin vereceğini, % 21,3'ü olumsuz bir davranış göstermesini bekleyip sınıf başkanlığı görevini sonlandıracağını, % 7,4'ü kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanlığı seçimi düzenleyeceğini, % 7,4'ü ise belirtilecek seçenekler dışında bir tepkide bulunacaklarını ifade etmişlerdir.

Tablodaki değerler göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin çoğunluğunun sınıfça alınan kararlara karşı çıkmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 4.2.17. Öğretmenlerin Bazı Öğrencilere Karşı Gösterdikleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Aşağıdaki görüşlerden hangisine daha çok katılıyorsunuz?	f	%
a) Memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	1	1,1
b) Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	1	1,1
c) Başarılı öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	45	47,9
e) Erkek öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	1	1,1
f) Okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	10	10,6
g) Hiçbiri.	36	38,3
Toplam	94	100,0

Öğretmenlerin % 47,9'u başarılı öğrencilere, % 10,6'sı velisi okula sık gidip gelen öğrencilere, % 1,1'i erkek öğrencilere, % 1,1'i daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere, % 1,1'i memur çocuğu olan öğrencilere kendini daha yakın hissederken bu görüşlere katılmayan öğretmenlerin oranı % 38,3 tür.

Tablo 4.2.18. Öğretmenlerin Öğrencilere Söz Hakkı Verirken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?	f	%
a) Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışılmalıdır.	63	67,0
b) Derse pek katılmayan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	1	1,1
c) Yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	2	2,1
d) Söz hakkı isteyen öğrencilere söz hakkı verilmelidir.	8	8,5
e) Özgüveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	17	18,1
f) Diğer	3	3,2
Toplam	94	100,0

Öğrencilere söz hakkı verilirken öğretmenlerin % 67'si bütün öğrencilere, %18,1'i özgüveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere, % 8,5'i söz hakkı isteyen öğrencilere, % 3,2'si diğer öğrencilere, % 2,1'i yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere, % 1,1'i derse pek katılmayan öğrencilere söz hakkı verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.2.19. Öğretmenlerin Ders Süresi Azaldığında Ama Söz İsteyen Öğrencilerin Sayısının fazla Olduğu Bir Durumda İzleyecekleri Tutumlara İlişkin Dağılımları

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?	f	%
a) Söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylerim.	15	16,0
b) Teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam ederim.	15	16,0
c) Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm.	56	59,6
d) Diğer	8	8,5
Toplam	94	100,0

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda öğretmenlerin % 59,6'sı süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı vermekte, % 16,0'ı teneffüs sürelerinin bir kısmını alıp derse devam etmekte, % 16,0'ı söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra onlara okutturacağımı söylemekte, % 8,5'i belirtilenler dışında bir tepki vereceğini ifade etmiştir.

Tablo 4.2.20. Öğretmenlerin Sınıfa geç Gelen Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?	f	%
a) Derse alınmamalıdır.	8	8,5
b) Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir.	33	35,1
c) Derse alınmalı ve mazeretini sorulmalıdır.	47	50,0
d) Diğer	6	6,4
Toplam	94	100,0

Sınıfa geç gelen öğrenci için öğretmenlerin % 50'si derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 35,1'i derse alınması bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmesi, % 8,5'i derse alınmaması, % 6,4'ü verilen seçenekler dışında bir davranışta bulunulması gerektiğini düşünmektedirler.

Tablo 4.2.21. Öğretmenlerin Kavga Eden İki Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?	f	%
a) Öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeye çalışmalıdır.	27	28,7
b) Öğrenciler disiplin kuruluna sevk edilmelidir.	1	1,1
c) Öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir.	6	6,4
d) Öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmelidir.	60	63,8
Toplam	94	100,0

İki öğrenci kavga etmişse öğretmenlerin % 63,8'i öğrencilere kavga etmelerinin sebebi sorulup sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi, % 28,7'si öğretmenin sorunun kaynağına inmesi ve sorunu çözmeye çalışması, % 6,4'ü öğrencilerin velileriyle görüşülmesi, % 1,1'i öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmesi gerektiği görüşündedir.

Tablo 4.2.22. Öğretmenlerin Sınav Kağıtlarının Değerlendirilmesine İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?	f	%
a) Önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmelidir.	70	74,5
b) Öğrencinin o dersteki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	17	18,1
c) Öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir	3	3,2
d) Öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	4	4,3
Toplam	94	100,0

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi hususunda izlenecek yol ile ilgili olarak öğretmenlerin % 74,5'i önceden hazırlanmış bir cevap anahtarı kullanılarak, % 18,1'i öğrencinin o dersteki, % 4,3'ü öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumunu, % 3,2'si öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindedir.

Tablo 4.2.23. Öğretmenlerin Tanıdığı Birinin İsmine Sahip Olan Öğrenciye Karşı Tutumlarına Göre Dağılımları

Tanıdığınız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?	f	%
a) O öğrencinin ismini daha çabuk ezberlerim.	30	31,9
b) İstemeyerek de olsa tanıdığım kişiye karşı hissettiklerimi o öğrenciye de aktarırım.	4	4,3
c) Bu durum benim öğrenciye karşı yaklaşımımı değiştirmez.	59	62,8
d) Diğer	1	1,1
Toplam	94	100,0

Tanıdığı birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı öğretmenlerin tutumlarının ne olduğu sorulduğunda öğretmenlerin % 62,8'i bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedeğini, % 31,9'u o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini, % 4,3'ü istemeyerek de olsa tanıdığı kişiye karşı hissettiklerini o öğrenciye de yansıttığını % 1,1'i belirtilen tutumlardan farklı bir tutum sergilediğini belirtmiştir.

Tablo 4.2.24. Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklere Katılacak Öğrenci Seçimleri Yapılırken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alırsınız?	f	%
a) Evet	27	28,7
b) Hayır	13	13,8
c) Bazen	54	57,4
Toplam	94	100,0

Sınıf içi etkinliklere katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alınıp alınmadığı sorulduğunda öğretmenlerin % 57,4'ü bazen, % 28,7'si evet, % 13,8'i hayır yanıtını vermişlerdir.

Tablo 4.2.25. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Aile İçinde Demokratik Tutum ve Davranışları Hangi Düzeyde Kazandıklarını Düşünmelerine İlişkin Dağılımları

Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?	f	%
a) Yeterli	7	7,4
b) Oldukça	8	8,5
c) Fikrim yok	14	14,9
d) Biraz	47	50,0
e) Hiç	18	19,1
Toplam	94	100,0

Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıkları sorusuna öğretmenlerin % 50'si biraz, % 19,4'ü hiç, % 8,5'i oldukça, % 7,4'ü yeterli yanıtını verirken % 14,9'u fikir beyan etmemiştir.

4.3. ÖĞRETMENLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DEMOKRATİK TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Tablo 4.3.1. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerinin Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Dağılımları

Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Evet	42	75,0	24	63,2
b) Kısmen	12	21,4	12	31,6
c) Hayır	2	3,6	2	5,3
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin % 75'i demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünürken, % 21,4 'ü kısmen yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmektedirler. Buna karşın % 5,3'lük dilimi oluşturan bayan öğretmenler ise demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarına inanmamaktadırlar.

Erkek öğretmenlerin % 63,2'si demokrasi eğitimi hakkında yeterli, % 31,6'sı kısmen yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmektedir. Buna karşın % 5,3'ü demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir.

Tablo 4.3.2. Öğretmenlerin Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Alma ya da Almama Durumlarına Göre Dağılımları

Lisans eğitiminiz süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Evet	26	46,4	13	34,2
b) Hayır	30	53,6	25	65,8
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin % 53,6'sı, erkek öğretmenlerin ise % 65,6'sı lisans eğitimleri süresince demokrasi eğitimi hakkında bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.3.3. Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Hakkında Bilgi Alan Öğretmenlerin Aldıkları Bilgileri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımları

Demokrasi Eğitimi ile ilgili olarak aldığınız bilgiyi yeterli buluyor musunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Evet	13	50,0	7	53,8
b) Kısmen	11	42,4	6	46,2
c) Hayır	2	7,6	0	0
Toplam	26	100,0	13	100,0

Bayan ve erkek öğretmenlerin çoğunluğu demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri yeterli düzeyde bulmaktadırlar.

Tablo 4.3.4. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerini Arttırmaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Çok fazla	6	10,7	1	2,6
b) Oldukça	22	39,3	22	57,9
c) Biraz	22	39,3	11	28,9
d) Çok az	4	7,1	2	5,3
e) Hiç	2	3,6	2	5,3
Toplam	56	100,0	38	100

Demokrasi Eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için bayan öğretmenlerin % 39,9'u biraz, % 39,9'u oldukça, % 10,7'si çok fazla, % 7,1'i çok az çaba harcadıklarını düşünürken % 3,6'sı ise hiç çaba harcamadıklarını belirtmişlerdir.

Aynı soruya erkek öğretmenlerin verdiği yanıtlar incelendiğinde ise erkek öğretmenlerin % 57,9'unun oldukça, % 28,9'unun biraz, % 5,3'ünün çok az, % 2,6'sının çok fazla çaba harcadığı, % 5,3'ünün ise hiç çaba harcamadığı görülmektedir.

Sonuçlar dikkate alındığında erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için daha çok çaba harcadıkları görülmektedir.

Tablo 4.3.5. Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitime Göre Dağılımları

	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
Geleneksel Eğitim	5	8,9	12	31,6
Demokrasi Eğitimi.	51	91,1	26	68,4
Toplam	56	100,0	38	100

Bayan öğretmenlerin % 91,1'i, erkek öğretmenlerin ise % 68,4'ü demokrasi eğitimini benimsemektedir. Tabloya bakıldığında bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre demokrasi eğitimini daha çok benimsedikleri görülmektedir

Tablo 4.3.6. Öğretmenlerin Ders İşleme Yöntemlerine İlişkin Dağılımları

Derslerinizi daha çok hangi yöntemi kullanarak işliyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Anlatım yöntemini kullanıyorum.	20	35,7	15	39,5
b) Ders kitabını kullanıyorum ve konuyu öğrencilere anlattırıyorum	7	12,5	8	21,1
c) Dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırmalar ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işliyorum.	14	25	6	15,8
d) Derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırıyorum.	4	7,1	0	0
e)Diğer	11	19,6	9	23,7
Toplam	56	100,0	38	100,0

İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerine uygulanan anket sonuçları değerlendirilmiş ve bayan öğretmenlerin % 35,7'sinin anlatım yöntemini kullanarak , %25' inin öğrencilerin önceden hazırladıkları raporların sunulmasıyla, % 19,6'sının belirtilenler dışındaki bir yöntemle, %12,5 'inin ders kitabını kullanıp konuyu öğrenciye anlattırarak %7,1'inin ise dersin özelliğine göre gezi gözlemler yaptırarak ders işledikleri sonucuna varılmıştır. Erkek öğretmenlerin aynı soruya verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde %39,5'inin anlatım yöntemini kullandıkları, %23,7'sinin belirtilenler dışında bir yöntem kullandıkları, %21,1'inin ders kitabını kullanarak konuyu öğrencilere anlattırdıkları 15,8'inin ise dersi öğrencilerin önceden hazırladıkları raporların sunulmasıyla işledikleri görülmüştür.

Bilindiği üzere öğrencilerin derse aktif katılımı yani öğrenci merkezli bir eğitim ve öğrencileri araştırmaya yönelten yöntemlerin kullanılması ile demokrasi eğitimi için daha iyi bir ortam hazırlanmış olacaktır. Ancak yukarıdaki tabloda görülen değerler göstermiştir ki öğretmenler öğrencilerin pasif olduğu bir eğitim-öğretim ortamında derslerini yürütmektedir. Tablodaki değerlere bakıldığında bayan

öğretmenlerin erkek öğretmenlere nazaran öğrenciyi daha aktif ve araştırmacı kılan bir yöntemle ders işledikleri görülmektedir.

Tablo 4.3.7. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Olumsuz Bir Durum Karşısında Gösterdikleri Tutuma Göre Dağılımları

Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde daha çok nasıl bir tepkide bulunursunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Sorun çıkararak öğrencinin yerini değiştiririm.	25	44,6	12	31,6
b) Sınıfı terk etmesini isterim.	3	5,4	5	13,2
c) Hiç sinirlenmem ve sorunu birlikte çözebileceğimizi ifade ederim.	11	19,6	12	31,6
d) Kurallara uymadığı için düşük not veririm.	2	3,6	1	2,6
e) Yaptığı davranışla ilgili ailesiyle görüşürüm.	14	25	5	13,2
f) Disiplin kuruluna sevk ederim.	1	1,8	3	7,9
Toplam	56	100,0	38	100,0

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde bayan öğretmenlerin % 44,6'sının öğrencinin yerini değiştirdiği, % 25'inin yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüştüğü, % 19,6'sının öğrenciyi sorunu birlikte çözebileceklerini ifade ettiği, % 5,4'ünün öğrencinin sınıfı terk etmesini istediği, % 3,6'sının kurallara uymadığı için öğrenciyi düşük not verdiği % 1,8'inin ise öğrenciyi disiplin kuruluna sevk ettiği sonucuna varılmıştır. Buna karşın erkek öğretmenlerin aynı soruya verdiği yanıtlara bakıldığında erkek öğretmenlerin % 31,6'sının öğrenciyi sorunu birlikte çözebileceklerini ifade ettiği, aynı orandaki erkek öğretmenlerin ise öğrencinin yerini değiştirdiği, % 13,2'sinin öğrencinin sınıfı terk etmesini istediği yine aynı orandaki erkek öğretmenin ise yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüştüğü, % 7,9'unun öğrenciyi disiplin kuruluna sevk ettiği, % 2,6'sının ise kurallara uymadığı için öğrenciyi düşük not verdiği görülmüştür.

Soruya verilen yanıtlar neticesinde erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere nazaran daha demokratik davranışlar gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bilindiği üzere ceza davranışı söndürmez ancak bastırır. Öğrenciye düşük not verme, onu disiplin kuruluna sevk etme, sınıfı terk etmesini isteme gibi tutumlar sınıfta yaşanan problemleri sadece erteler. Oysa sorunu öğretmenle öğrencinin birlikte çözmeye kalkması bu problemlerin de ortadan kalkmasına sebep olacaktır.

Tablo 4.3.8. Öğretmenlerin Sınıfı İlgilendirecek Bir Problemle Karşılaşmaları Durumundaki Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Sorunu kendim çözmeye çalışırım.	12	21,4	8	21,1
b) Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alırım ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırım.	40	71,4	24	63,2
c) Sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışırım.	0	0	1	2,6
d) İdarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışırım.	4	7,1	5	13,2
Toplam	56	100,0	38	100,0

Öğretmenlere “Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar değerlendirildiğinde bayan öğretmenlerin % 71,4’ünün öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerini aldığı ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalıştığı, % 21,4’ünün kendisinin, %7,1’inin ise idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım alarak sorunu çözmeye çalıştığı; erkek öğretmenlerin ise % 63,2’sinin öğrencilerin konuyla ilgili görüşlerini aldığı ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalıştığı, %21,1’inin kendisinin, % 13,2’sinin idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım alarak,

%2,6'sının ise sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalıştığı görülmüştür.

Tablo 4.3.9. Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarı Durumları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımları

Hangi öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	19	33,9	7	18,4
b) Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	17	30,4	18	47,4
c) Öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	5	8,9	9	23,7
d) Erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	1	1,8	0	0
e) Diğer	4	7,1	1	2,6
f) Hiçbiri	10	17,9	3	7,9
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin % 33,9'u ön sıralarda, %30,4'ü ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünürken % 17,9'u ise bu görüşlerin hiçbirine katılmamaktadır. Erkek öğretmenlerin ise %47,4'ü ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 23,7'si öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünürken ancak % 7,9'luk kitleyi oluşturabilen erkek öğretmenler bu görüşlere katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuçlar göstermiştir ki öğretmenler, öğrencilerin oturdukları yere, ekonomik düzeylerine ya da öğretmen çocuğu olup olmamalarına göre onların başarı durumları

hakkında önyargıya sahiptirler. Ancak tablodaki değerler bayan öğretmenlerin önyargılarının erkek öğretmenlerinkinden daha az olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.3.10. Öğretmenlerin Sınıfça Yapılacak Etkinliklere Karar Verirken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Öğretmenler kuruluna danışırım.	3	5,4	4	10,5
b) Velilerin fikrini alırım.	5	8,9	2	5,3
c) İdarecilerle işbirliği yaparım.	23	41,1	12	31,6
d) Öğrencilerle birlikte karar veririm.	25	44,6	19	50
e) Ben karar veririm.	0	0	1	2,6
Toplam	56	100,0	38	100,0

Öğretmenlere “Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?” sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar neticesinde bayan öğretmenlerin %44,6’sının öğrencilerle birlikte karar verdiği, %41,1’inin idarecilerle işbirliği yaptığı, % 8,9’unun velilerin fikrini aldığı, %5,4’ünün ise öğretmenler kuruluna danıştığı; erkek öğretmenlerin ise % 50’sinin öğrencilerle birlikte karar verdiği, %31,6’sının idarecilerle işbirliği yaptığı, % 10,5’inin öğretmenler kuruluna danıştığı, % 5,3’ünün velilerin fikrini aldığı ve % 2,6’sının ise kendisinin karar verdiği görülmüştür.

Tablodaki değerlere bakıldığında öğretmenlerin sınıfça yapılacak etkinliklere genellikle demokratik bir şekilde karar verdikleri göze çarpmaktadır.

Tablo 4.3.11. Öğretmenlerin Okul Kurallarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okul kurallarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisini daha uygun buluyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Yürürlükteki okul kurallarını benimsiyorum.	4	7,1	0	0
b) Okul kurallarını okul yönetimi hazırlamalı ve öğretmenler de öğrencileri kurallar ve kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirmelidir.	3	5,4	9	24,3
c) Okul kuralları, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrenciler bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir.	43	76,8	19	50
d) Okul kurallarının düzeni sağlama konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum.	6	10,7	10	26,3
Toplam	56	100,0	38	100,0

Öğretmenlere okul kuralları hakkındaki düşünceleri sorulmuş bayan öğretmenlerin % 76,8'i okul kurallarının okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanması ve öğrencilerin de bu kuralların gerekliliği hakkında bilgilendirilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları, % 5,4 'lük dilimi oluşturan öğretmenlerin ise okul kurallarını okul yönetiminin hazırlaması gerektiğine inandıkları görülmüştür.

Erkek öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakıldığında ise erkek öğretmenlerin % 50'sinin okul kurallarının okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanması ve öğrencilerin de bu kuralların gerekliliği hakkında bilgilendirilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları ve % 24,3' ünün de okul kurallarını okul yönetiminin hazırlaması gerektiğine inandıkları görülmüştür.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre öğretmenlerin çoğu okul kurallarının öğrencilerle birlikte hazırlanması gerektiği kanaatinde dirler. Böylece öğrencilerin okul kurallarına daha çok uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 4.3.12. Öğretmenlerin Sınıftaki Oturma Planı Hazırlama Hususundaki Davranışlarına İlişkin Dağılımları

Sınıftaki oturma planını daha çok neye göre yaparsınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Oturma planını ben hazırlarım ve öğrencilerin belirttiğim yerlere oturmasını isterim	11	19,6	7	18,9
b) Oturma planını ben hazırlarım ancak öğrencilerin fikrini de alırım.	38	67,9	26	68,4
c) Herkes istediği arkadaşı ile istediği yerde oturur.	3	5,4	4	10,5
d) Oturma planı hazırlarken bazı öğrencilerin ya da onların velilerinin isteklerini göz önünde bulundururum.	4	7,1	1	2,6
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin %67,9'luk kısmı oturma planı yaparken daha çok planı kendisi hazırlamakta ancak öğrencilerin de fikrini almakta ve % 19,6'luk öğretmen gurubu da oturma planını kendisi hazırlamakta ve öğrencilerin belirttiği yerde oturmalarını istemektedir. Bayan öğretmenlerin ancak % 5,4'ü öğrencilerin istedikleri arkadaşlarıyla istedikleri yerde oturmalarına izin vermektedir. Erkek öğretmenlerin de bayan öğretmenlerle hemen aynı yanıtları verdiği gözlenmiştir. Erkek öğretmenlerin % 68,4'ü oturma planı yaparken daha çok planı kendisi hazırlamakta ancak öğrencilerin de fikrini almakta ve % 18,9'luk öğretmen gurubu da oturma planını kendisi hazırlamakta ve öğrencilerin belirttiği yerde oturmalarını istemektedir. Bunun yanında öğrencilerin istedikleri arkadaşlarıyla istedikleri yerde oturmalarına izin veren öğretmenlerin %10,5'lik bir dilimi oluşturduğu görülmüştür.

Araştırmacı öğretmenin oturma planını hazırladığı ve öğrencilerin de öğretmenlerinin belirttiği yerlerde oturması durumunda sınıf düzenini bozacak davranışların artacağı düşüncesindedir.

Tablo 4.3.13. Öğretmenlerin Okulda Sosyal Kulüp Çalışmalarının Yapılıp Yapılmamasına Göre Dağılımları

Okulunuzda sosyal kulüp çalışması yapılıyor mu?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Evet	56	100	38	100
b) Hayır	0	0	0	0
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan ve erkek öğretmenlerin tamamı okullarında sosyal kulüp çalışması yapıldığını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.3.14. Öğretmenlerin Okullarında Yaptıkları Sosyal Kulüp Çalışmalarına Öğrencileri Seçerken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Okulunuzda yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri nasıl seçersiniz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Öğrencileri kendi istediğim kulübe yerleştiririm.	4	7,1	6	15,8
b) Sınıf içerisinde aday olan öğrenciler bütün öğrencilerin katılımıyla seçilir.	9	16,1	13	34,2
c) Her öğrenci kendi istediği kulübü seçer.	41	73,2	14	36,8
d) Diğer	2	3,6	5	13,2
Toplam	56	100	38	100,0

Bayan öğretmenlerin % 73,2'lik kısmı sosyal kulüp çalışmalarında her öğrencinin istediği kulübe yerleştirdiğini, % 7,1'lik kısmı ise öğrencileri kendi istediği kulübe yerleştirdiğini ifade etmiştir. Erkek öğretmenlerin ise % 36,8'i her

öğrencinin istediği kulübe yerleştirildiğini, % 34,2'si sınıf içinde aday olan öğrencilerin bütün öğrencilerin katılımıyla seçildiğini, % 15,8'i ise öğrencileri kendi istediği kulübe yerleştirdiğini ifade etmiştir. Sonuçlar öğretmenlerin öğrencileri bir sosyal kulübe yerleştirirken, öğrencilerin fikirlerinin alındığını göstermektedir.

Tablo 4.3.15. Öğretmenlerin Sınıf Başkanı Seçiminde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanı sizce nasıl belirlenmelidir?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Aday olan öğrenciler sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmelidir.	49	87,5	31	81,6
b) Sınıf başkanını öğretmen seçmelidir.	0	0	2	5,3
c) Öğrenciler sırayla sınıf başkanı olmalıdır.	5	8,9	2	5,3
d) Diğer	2	3,6	3	7,9
Toplam	56	100,0	38	100,0

Sınıf başkanı seçimi yapılırken bayan öğretmenlerin % 87,5'i, erkek öğretmenlerin ise %81,6'sı aday olan öğrencilerin sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmesi görüşündedirler.

Tablo 4.3.16. Öğretmenlerin Sınıf Başkanının Kendilerinin onaylamadıkları Birisi olması Durumunda Gösterecekleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanının sizin onaylamadığınız birisi olması durumunda nasıl davranırsınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Tepkide bulunmam sınıf başkanlığı yapmasına izin veririm.	33	58,9	27	73,0
b) Kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanı seçimi düzenlerim.	5	8,9	2	5,3
c) Olumsuz bir davranış göstermesini bekler ve başkanlık görevini sonlandırırım.	11	19,6	9	23,7
e) Diğer	7	12,5	0	0
Toplam	56	100,0	38	100,0

Sınıf başkanının onaylamadığı biri olması durumunda bayan öğretmenlerin % 58,9'u tepkide bulunmayıp o öğrencinin sınıf başkanlığı yapmasına izin vermekte, % 19,6'si öğrencinin olumsuz bir davranış göstermesini bekleyip başkanlık görevini sonlandırmakta, % 8,9'u kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanlığı seçimi düzenlemekte, % 12,5'i ise belirtilenler dışında tepkiler göstermektedir.

Erkek öğretmenlerin ise % 73'ü tepkide bulunmayıp o öğrencinin sınıf başkanlığı yapmasına izin vermekte, % 23,7'si öğrencinin olumsuz bir davranış göstermesini bekleyip başkanlık görevini sonlandırmakta, % 5,3'ü ise kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanlığı seçimi düzenlemektedir.

Tablodaki değerlere bakıldığında hem bayan hem de erkek öğretmenlerin çoğunun sınıfın aldığı kararlara karşı çıkmadığı, öğrencinin başkanlık yapmasına izin verdiği görülmektedir.

Tablo 4.3.17. Öğretmenlerin Bazı Öğrencilere Karşı Gösterdikleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Aşağıdaki görüşlerden hangisine daha çok katılıyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	0	0	1	2,6
b) Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	0	0	1	2,6
c) Başarılı öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	24	42,9	21	55,3
e) Erkek öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	0	0	1	2,6
f) Okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	4	7,1	6	15,8
g) Hiçbiri.	28	50,0	8	21,1
Toplam	56	100	38	100,0

Bayan öğretmenlerin 44,6'sı başarılı olan öğrencilere, % 7,1'i okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendisini daha yakın hissederken % 50'si bu görüşlerin hiçbirine katılmamaktadır. Erkek öğretmenlerin 55,3'ü başarılı olan öğrencilere, 15,8'i okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına, % 2,6'sı memur çocuklarına ve yine % 2,6'sı daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı daha yakın hissetmektedir. Erkek öğretmenlerin % 21,1'i ise bu görüşlerin hiçbirine katılmamaktadır. Elde edilen veriler neticesinde bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre öğrenciler arasında daha az ayırım yaptıkları görülmüştür.

Tablo 4.3.18. Öğretmenlerin Öğrencilere Söz Hakkı Verirken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışılmalıdır.	37	66,1	26	68,4
b) Derse pek katılmayan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	1	1,8	0	0
c) Yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	2	3,6	0	0
d) Söz hakkı isteyen öğrencilere söz hakkı verilmelidir.	4	7,1	4	10,5
e) Özgüveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	11	19,6	6	15,8
f) Diğer	1	1,8	2	5,3
Toplam	56	100,0	38	100,0

Öğrencilere söz hakkı verirken bayan öğretmenlerin % 66,1'i bütün öğrencilere, % 19,6'sı özgüveni az olan bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere, % 7,1'i söz hakkı isteyen öğrencilere % 3,6'sı yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere, % 1,8'i derse pek katılmayan öğrencilere ve yine % 1,8'i de diğer öğrencilere daha çok söz hakkı verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Erkek öğretmenlerin ise % 68,4'ü bütün öğrencilere, % 15,8'i özgüveni az olan bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere, % 10,5'i söz hakkı isteyen öğrencilere ve % 5,3'ü ise diğer öğrencilere daha çok söz hakkı verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.3.19. Öğretmenlerin Ders Süresi Azaldığında Ama Söz İsteyen Öğrencilerin Sayısının Fazla Olduğu Bir Durumda İzleyecekleri Tutumlara İlişkin Dağılımları

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylerim.	8	14,3	7	18,4
b) Teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam ederim.	11	19,6	4	10,5
c) Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm.	31	55,4	25	65,8
d) Diğer	6	10,7	2	5,3
Toplam	56	100,0	38	100,0

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda bayan öğretmenlerin % 55,4'ü süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı vermekte, % 19,6'sı teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam etmekte, % 14,3'ü öğrencilerden söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylemekte, %10,7'si ise belirtilenler dışında bir davranış sergilemektedir.

Erkek öğretmenler ise % 65,8'i süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı vermekte, % 18,4'ü öğrencilerden söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylemekte, % 10,5'i teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam etmekte, % 5,3'ü ise belirtilenler dışında bir davranış sergilemektedir.

Tablo 4.3.20. Öğretmenlerin Sınıfa Geç Gelen Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Derse alınmamalıdır.	4	7,1	4	10,5
b) Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir.	16	28,6	17	44,7
c) Derse alınmalı ve mazeretini sorulmalıdır.	31	55,4	16	42,1
d) Diğer	5	8,9	1	2,6
Toplam	56	100,0	38	100,0

“Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?” sorusuna bayan öğretmenlerin % 55,4’ü “Derse alınmalı ve mazereti sorulmalıdır”, % 28,6’sı “ Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir” ,% 7,1’i “Derse alınmamalıdır.” şeklinde yanıt verirken % 8,9’u belirtilenler dışında bir tepkide bulunulması gerektiği düşüncesindedirler.

Erkek öğretmenlerin aynı soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında % 44,7’sinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi, % 42,1’inin derse alınması ve mazeretinin sorulması gerektiği, % 10,5’inin derse alınmaması ve % 2,6’sının ise belirtilenler dışında bir tepkide bulunulması gerektiğini düşündüğü görülmektedir.

Tablo 4.3.21. Öğretmenlerin Kavga Eden İki Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeye çalışmalıdır.	18	32,1	9	23,7
b) Öğrenciler disiplin kuruluna sevk edilmelidir.	0	0	1	2,6
c) Öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir.	3	5,4	3	7,9
d) Öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmelidir.	35	62,5	25	65,8
Toplam	56	100,0	38	100,0

İki öğrencinin kavga etmesi durumunda bayan öğretmenlerin % 62,5'i öğrencilerin kavga sebeplerinin sorulması ve sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi, % 32,1'i öğretmenin sorunun kaynağına inmesi ve sorunu kendisinin çözmeye çalışması, % 5,4'ü öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmesi gerektiği düşüncesindedirler.

Aynı durumda erkek öğretmenlerin ise % 65,8'i öğrencilerin kavga sebeplerinin sorulması ve sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi, % 23,7'si öğretmenin sorunun kaynağına inmesi ve sorunu kendisinin çözmeye çalışması, % 7,9'u öğrencilerin velileriyle görüşülmesi, % 2,6'sı ise öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmesi gerektiği düşüncesindedirler.

Tablo 4.3.22. Öğretmenlerin Sınav Kağıtlarının Değerlendirilmesine İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmelidir.	44	78,6	26	68,4
b) Öğrencinin o dersteki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	9	16,1	6	21,1
c) Öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir	2	3,6	1	2,6
d) Öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	1	1,8	3	7,9
e) Diğer	0	0	0	0
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin % 78,6'sı sınav kağıtlarının önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre, % 16,1'i öğrencilerin o dersteki başarı durumunu da göz önünde bulundurarak, % 3,6'sı öğrencilerin diğer derslerdeki başarı durumunu da göz önünde bulundurarak, % 1,8'i öğrencilerin okul içindeki davranışlarını göz önünde bulundurarak değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir.

Erkek öğretmenlerin ise % 68,4'ü sınav kağıtlarının önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre, %21,1'i öğrencilerin o dersteki başarı durumunu da göz önünde bulundurarak, % 7,9'u öğrencilerin okul içindeki davranışlarını göz önünde bulundurarak, % 2,6'sı ise 6'sı öğrencilerin diğer derslerdeki başarı durumunu da göz önünde bulundurarak değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindedirler.

Tablo 4.3.23. Öğretmenlerin Tanıdığı Birinin İsmine Sahip Olan Öğrenciye Karşı Tutumlarına Göre Dağılımları

Tanıdığımız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) O öğrencinin ismini daha çabuk ezberlerim.	21	37,5	9	23,7
b) İstemeyerek de olsa tanıdığım kişiye karşı hissettiklerimi o öğrenciye de aktarırım.	1	1,8	3	7,9
c) Bu durum benim öğrenciye karşı yaklaşımımı değiştirmez.	33	58,9	26	68,4
d) Diğer	1	1,8	0	0
Toplam	56	100,0	38	100,0

“Tanıdığımız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?” sorusuna bayan öğretmenlerin verdiği yanıtlar incelenmiş ve bayan öğretmenlerin % 58,9’unun bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmeyeceği, % 37,5’inin o öğrencinin ismini daha çabuk ezberleyeceği, % 1,8’inin istemeyerek de olsa tanıdığı kişiye karşı hissettiklerini o öğrenciye de aktardığı, % 1,8’inin ise farklı bir tutum sergileyeceği sonucuna varılmıştır.

Aynı soruya erkek öğretmenlerin verdiği yanıtlara bakıldığında ise erkek öğretmenlerin % 68,4’ünün bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmeyeceği, % 23,7’sinin o öğrencinin ismini daha çabuk ezberleyeceği, % 7,9’unun ise istemeyerek de olsa tanıdığı kişiye karşı hissettiklerini o öğrenciye de aktardığı sonucuna varılabilir.

Tablo 4.3.24. Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklere Katılacak Öğrenci Seçimleri Yapılırken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alır mısınız?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Evet	14	25,0	13	34,2
b) Hayır	11	19,6	2	5,3
c) Bazen	31	55,4	23	60,5
Toplam	56	100,0	38	100,0

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken bayan öğretmenlerin % 55,4'ü sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu bazen dikkate almakta, % 25'i her zaman dikkate almaktadır. % 19,6'sı hiç dikkate almamaktadır.

Erkek öğretmenlerin ise % 60,5'i sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu bazen dikkate almakta, % 34,2'si her zaman dikkate almaktadır. % 5,3'ü ise hiç dikkate almamaktadır.

Tablo 4.3.25. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Aile İçinde Demokratik Tutum ve Davranışları Hangi Düzeyde Kazandıklarını Düşünmelerine İlişkin Dağılımları

Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	f	%	f	%
a) Yeterli	2	3,6	5	13,2
b) Oldukça	4	7,1	4	10,5
c) Fikrim yok	5	8,9	9	23,7
d) Biraz	29	51,8	18	47,4
e) Hiç	16	28,6	2	5,3
Toplam	56	100,0	38	100,0

Bayan öğretmenlerin %51,8'i öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları biraz, % 7,1'i oldukça, % 3,6'sı yeterli düzeyde kazandıklarını düşünürken % 28,6'sı hiç kazanmadıkları kanaatindedir. Yine bayan öğretmenlerin % 8,9'u ise bu konu hakkında fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir.

Erkek öğretmenlerin ise % 47,4'ü öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları biraz, %13,2'si yeterli, % 10,5'i oldukça denilecek düzeyde kazandıklarını düşünürlerken, % 5,3'ü hiç kazanmadıklarını düşünmektedirler. Ayrıca erkek öğretmenlerin % 23,7'si bu konu hakkında fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir.

4.4. ÖĞRETMENLERİN BRANŞLARINA GÖRE DEMOKRATİK TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Tablo 4.4.1. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerinin Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Dağılımları

Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Kısmen
- c) Hayır

Branşlar	a		b		c	
	f	%	f	%	f	%
Matematik	10	76,9	3	23,1	0	0
Fen Bilgisi	7	63,6	0	0	4	36,4
Sosyal Bilgiler	13	86,7	1	6,7	1	6,7
Türkçe	11	68,8	4	25,0	1	6,3
İngilizce	12	80,0	3	20,0	0	0
Güzel Sanatlar	10	66,7	4	26,7	1	6,7
Diğer	3	33,3	5	55,6	1	11,1

Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, İngilizce, Güzel Sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğu demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünürken, diğer öğretmenler (Bilgisayar ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri) kısmen yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmektedirler.

Tablo 4.4.2. Öğretmenlerin Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Alma ya da Almama Durumlarına Göre Dağılımları

Lisans eğitiminiz süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı?

a) Evet

b) Hayır

Branşlar	a		b	
	f	%	f	%
Matematik	1	7,7	12	92,3
Fen Bilgisi	5	45,5	6	54,5
Sosyal Bilgiler	13	86,7	2	13,3
Türkçe	7	43,8	9	56,3
İngilizce	3	20,0	12	80,0
Güzel Sanatlar	7	46,7	8	53,3
Diğer	3	33,3	6	66,7

Matematik öğretmenlerinin % 7,7'si, Fen Bilgisi öğretmenlerinin % 45,5'i, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 86,7'si, Türkçe öğretmenlerinin 43,8'i, İngilizce öğretmenlerinin % 20'si, Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 46,7'si ve diğer öğretmenlerin (Bilgisayar ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri) % 33,3'ü lisans eğitimleri süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.4.3. Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Hakkında Bilgi Alan Öğretmenlerin Aldıkları Bilgileri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımları

Demokrasi Eğitimi ile ilgili olarak aldığınız bilgiyi yeterli buluyor musunuz?

a) Evet b) Kısmen c) Hayır

Branşlar	a		b		c	
	f	%	f	%	f	%
Matematik	0	0	1	100	0	0
Fen Bilgisi	3	60	2	40	0	0
Sosyal Bilgiler	8	61,5	4	30,8	1	7,7
Türkçe	4	57,1	3	42,9	0	0
İngilizce	3	60	2	40	0	0
Güzel Sanatlar	1	14,4	3	42,8	3	42,8
Diğer	1	33,3	2	66,6	0	0

Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, İngilizce öğretmenlerinin çoğunluğu demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri yeterli düzeyde bulurken, diğer branşların çoğunluğu ise demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri kısmen yeterli düzeyde bulmaktadırlar.

Tablo 4.4.4. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerini Arttırmaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?

a) Çok fazla b) Oldukça c) Biraz d) Çok az e) Hiç

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	1	7,7	6	46,2	4	30,8	1	7,7	1	7,7
Fen Bilgisi	2	18,2	4	36,4	4	36,4	1	9,1	0	0
Sosyal Bilgiler	1	6,7	10	66,7	3	20,0	0	0	1	6,7
Türkçe	3	18,8	6	37,5	7	43,8	0	0	0	0
İngilizce	0	0	5	33,3	6	40,0	2	13,3	2	13,3
Güzel Sanatlar	0	0	9	60,0	5	33,3	1	6,7	0	0
Diğer	0	0	4	44,4	4	44,4	1	11,1	0	0

Demokrasi Eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için Matematik öğretmenlerinin % 46,2'si oldukça, % 30,8'i biraz, % 7,7'si çok fazla, % 7,7'si çok az çaba harcadıklarına inanırken, % 7,7'si hiç çaba harcamadığını belirtmiştir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin % 36,4'ü demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için biraz, % 36,4'ü oldukça, % 18,2'si çok fazla, % 9,1'i de çok az çaba harcadığını düşünmektedir.

Demokrasi Eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 66,7'si oldukça, % 20'si biraz, % 6,7'si çok fazla çaba harcadıklarına inanmaktadırlar. Buna karşın öğretmenlerin % 6,7'si hiç çaba harcamadıklarına inanmaktadırlar.

Türkçe öğretmenlerinin % 43,8'i demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için biraz, % 37,5'i oldukça, % 18,8'i çok fazla çaba harcadıklarına inanmaktadırlar.

İngilizce öğretmenlerinin % 40'ı demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için biraz, % 33,3'ü oldukça, % 13,3'ü çok az çaba harcadıklarına inanırken, % 13,3'ü ise hiç çaba harcamadığını düşünmektedir.

Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 60'ı demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için oldukça, % 33,3'ü biraz, % 6,7'si çok az çaba harcadıklarına inanmaktadırlar.

Diğer öğretmenlerin (Bilgisayar ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri) demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için % 44,4'ü oldukça, % 44,4'ü biraz, % 11,1'i ise çok az çaba sarf ettiğine inanmaktadır.

Tablo 4.4.5. Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitime Göre Dağılımları

Branşlar	Geleneksel Eğitim		Demokrasi Eğitimi	
	f	%	f	%
Matematik	1	7,7	12	92,3
Fen Bilgisi	1	9,1	10	90,9
Sosyal Bilgiler	3	20,0	12	80,0
Türkçe	4	25,0	12	75,0
İngilizce	2	13,3	13	86,7
Güzel Sanatlar	4	26,7	11	73,3
Diğer	2	22,2	7	77,8

Öğretmenlerin çoğunluğunun demokrasi eğitimini benimsediği görülmektedir.

4.4.6. Öğretmenlerin Ders İşleme Yöntemlerine Göre Dağılımları

Derslerinizi daha çok hangi yöntemi kullanarak işliyorsunuz?

- Anlatım yöntemini kullanıyorum.
- Ders kitabını kullanıyorum ve konuyu öğrencilere anlattırıyorum.
- Dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırmalar ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işliyorum.
- Derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırıyorum.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	9	69,2	1	7,7	1	7,7	0	0	2	15,4
Fen Bilgisi	2	18,2	2	18,2	6	54,5	1	9,1	0	0
Sosyal Bilgiler	4	26,7	3	20,0	5	33,3	2	13,3	1	6,7
Türkçe	7	43,8	3	18,8	6	37,4	0	0	0	0
İngilizce	9	60,0	2	13,3	0	0	0	0	4	26,7
Güzel Sanatlar	4	26,7	2	13,3	0	0	0	0	9	60,0
Diğer	2	22,2	2	22,2	2	22,2	0	0	3	33,4

İkinci kademe öğretmenlerinden matematik öğretmenleri derslerini daha çok anlatım yöntemini kullanarak işlemektedir. Anlatım yöntemini kullanan matematik öğretmenleri % 69,2'lik dilimi oluşturmaktadır. %15,4'ü diğer yöntemleri kullanırken, %7,7'lik yüzdeleri dilimi oluşturan öğretmenler ders kitabını kullanıp

konuyu öğrencilere anlattırmakta ve yine aynı orandaki öğretmenler ise dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işlemektedir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin ise % 54,5'lik bölümü dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla, % 18,2'lik kısmı anlatım yöntemini kullanmakta, yine % 18,2'lik kısmı ders kitabını kullanmakta ve konuyu öğrencilere anlattırmaktadır. % 9,1'lik öğretmen gurubu ise derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdiği yanıtlara bakıldığında % 43,8'inin anlatım yöntemini kullanmakta, %33,3'ünün dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işlemekte, % 20'si ders kitabını kullanmakta ve konuyu öğrencilere anlattırmakta, % 13,3'ü derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırmakta ve %6,7'lik öğretmen gurubu ise belirtilenler dışında yöntemler kullanmaktadır.

Türkçe öğretmenlerinin % 43,8'inin anlatım yöntemini kullandığı, % 37,5'inin dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işlediği, % 37,4'ünün ders kitabını kullandığı ve konuyu öğrencilere anlattırdığı tespit edilmiştir.

İngilizce öğretmenlerin % 60'ı anlatım yöntemini kullanmakta, % 26,7'si belirtilenler dışında yöntemlerden (drama gibi) yararlandığı, % 13,3'lük öğretmen gurubu ise ders kitabını kullanmakta konuyu öğrencilere anlattırmaktadır.

Güzel sanatlar öğretmenlerinin % 60'ı belirtilenler dışında bir yöntem olarak uygulamaya yönelik çalışmalar yaptırdığı, % 26,'sinin anlatım yöntemini kullandığı, % 13,4'ünün ise ders kitabını kullandığı ve konuyu öğrencilere anlattırdığı tespit edilmiştir.

Diğer öğretmenlerin ise % 33,4'ünün ise belirtilenler dışında bir yöntem olarak uygulamaya yönelik çalışmalar yaptırdığı, aynı yüzdelik dilime (% 22,2) sahip üç guruptaki öğretmenin ise dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işlemekte, ders kitabını kullanmakta ve konuyu öğrencilere anlattırmakta ve anlatım yöntemini kullanmakta olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara dayanarak Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin diğer öğretmenlere göre derslerini işlerken öğrencileri daha aktif ve araştırmacı bir hale getirdiği, güzel sanatlar ile belirtilenler dışında kalan ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Bilgisayar öğretmenlerinden oluşan öğretmen kitlesinin uygulamalarla öğrencileri daha aktifleştirdiği sonucuna varılabilir.

Tablo 4.4.7. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Olumsuz Bir Durum Karşısında Gösterdikleri Tutuma Göre Dağılımları

Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde daha çok nasıl bir tepkide bulunursunuz?

- Sorun çıkarıcı öğrencinin yerini değiştiririm.
- Sınıfı terk etmesini isterim.
- Hiç sinirlenmem ve sorunu birlikte çözebileceğimizi ifade ederim.
- Kurallara uymadığı için düşük not veririm.
- Yaptığı davranışla ilgili ailesiyle görüşürüm.
- Disiplin kuruluna sevk ederim.

Branşlar	a		b		c		d		e		f	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	6	46,2	1	7,7	3	23,1	0	0	3	23,1	0	0
Fen Bilgisi	3	27,2	0	0	4	36,4	0	0	4	36,4	0	0
Sosyal Bilgiler	4	26,7	1	6,7	5	33,3	0	0	2	13,3	3	20,0
Türkçe	7	43,8	0	0	4	25,0	1	6,2	4	25,0	0	0
İngilizce	6	40,0	4	26,7	2	13,3	1	6,7	2	13,3	0	0
Güzel Sanatlar	8	53,3	0	0	3	20,0	1	6,7	2	13,3	1	6,7
Diğer	3	33,3	2	22,2	2	22,2	0	0	2	22,2	0	0

Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde matematik öğretmenlerinin % 46,2'si öğrencinin yerini değiştirmekte, % 23,1'i sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, yine % 23,1'i yaptığı

davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüşmektedir. Ayrıca %7,7'lik dilime sahip matematik öğretmenlerinin öğrencinin sınıfı terk etmesini istediği saptanmıştır.

Aynı soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde Fen Bilgisi öğretmenlerinin %36,1'ük dilimler sahip iki öğretmen grubundan birinin sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, diğerinin ise yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüşmekte olduğu ve bununla birlikte %27,2'lik öğretmen grubunun da öğrencinin yerini değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerin % 33,3'ünün sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade ettiği, % 26,7'sinin öğrencinin yerini değiştirdiği, % 20'sinin öğrenciyi disiplin kuruluna sevk ettiği, % 13,3'ünün yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüştüğü tespit edilmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin % 43,8'inin öğrencinin yerini değiştirdiği, % 25'inin sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade ettiği ve aynı orandaki öğretmen grubunun da yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüştüğü ve son olarak % 6,2'lik dilimi oluşturan öğretmenlerin de kurallara uymadığı için öğrenciye düşük not verdiği sonucuna varılmıştır.

İngilizce öğretmenlerinin aynı soruya verdiği yanıtlara bakıldığında %40'ının öğrencinin yerini değiştirdiği, % 26,7'sinin sınıfı terk etmesini istediği, % 13,3'ünün sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade ettiği, aynı şekilde yine 13,3'ünün yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüştüğü, % 6,7'sinin ise kurallara uymadığı için öğrenciye düşük not verdiği ortaya çıkmıştır.

Güzel sanatlar öğretmenlerinin % 55,3'ü öğrencinin yerini değiştirmekte, % 20'si sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 13,3'ü yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüşmekte, % 6,7'si kurallara uymadığı için öğrenciye düşük not vermekte, yine % 6,7'si ise öğrenciyi disiplin kuruluna sevke etmektedir.

Diğer öğretmenlerin ise % 33,3'ü öğrencinin yerini değiştirmekte, % 22,2'si öğrencinin sınıfı terk etmesini istemekte, % 22,2'si sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 22,2'si ise yaptığı davranışla ilgili olarak öğrencinin ailesiyle görüşmektedir.

Elde edilen verilere göre Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrencilerle birlikte sorunu çözmeye çalışmaktadır. Sorunun sorunu çıkaran öğrenci

veya öğrencilerle çözülmeye çalışılması sorunun ortadan kaldırılması için kullanılan en etkili yöntem olacaktır. Böylelikle olumsuz davranış bastırılmayacak ve ceza veren öğretmen ortamda bulunmadığında tekrarlanmayacaktır.

Tablo 4.4.8. Öğretmenlerin Sınıfı İlgilendirecek Bir Problemle Karşılaşmaları Durumundaki Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?

- Sorunu kendim çözmeye çalışırım.
- Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alırım ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırım.
- Sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışırım.
- İdarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışırım.

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	3	23,1	10	76,9	0	0	0	0
Fen Bilgisi	2	18,2	8	72,7	0	0	1	9,1
Sosyal Bilgiler	4	26,7	10	66,7	0	0	1	6,7
Türkçe	4	25,7	10	62,5	0	0	2	12,5
İngilizce	4	26,7	7	46,7	0	0	4	26,7
Güzel Sanatlar	2	13,3	12	80	0	0	1	6,7
Diğer	1	11,1	7	77,8	1	11,1	0	0

“Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?” sorusu sorulmuş ve tüm branşlardan öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini aldığını, sorunu onlarla birlikte çözmeye çalıştığı yanıtını vermiştir.

Tablo 4.4.9. Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarı Durumları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımları

Hangi öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?

- Ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- Öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- Erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum

Branşlar	a		b		c		d		e		f	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	4	30,8	5	38,5	3	23,0	0	0	1	7,7	0	0
Fen Bilgisi	2	18,2	5	45,5	0	0	1	9,0	3	27,3	0	0
Sosyal Bilgiler	5	33,3	5	33,3	0	0	0	0	5	33,3	0	0
Türkçe	1	6,3	9	56,3	2	12,5	0	0	0	0	4	25,0
İngilizce	9	60,0	1	6,7	2	13,3	0	0	0	0	3	20,0
Güzel Sanatlar	1	6,7	8	53,3	4	26,7	0	0	1	6,7	1	6,7
Diğer	4	44,4	2	22,2	3	33,3	0	0	0	0	0	0

Matematik öğretmenlerinin % 38,5'i ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 30,8'i ön sıralarda oturan öğrencilerin, % 23'ü öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 7,7'si ise belirtilenler dışında kalan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin ise % 45,5'i ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 27,3'ü belirtilenler dışında kalan öğrencilerin, % 18,2'si ön sıralarda oturan öğrencilerin ve % 9'u ise erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri ise aynı orandaki dağılım (% 33,3) ile ön sıralarda oturan öğrencilerin, ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin ve belirtilenler dışında kalan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir.

Türkçe öğretmenlerinin ise % 56,5'lik bölümü ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 12,5'i öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 6,3'ü ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir. Ancak Türkçe öğretmenlerinin % 20'si bu görüşlere katılmamıştır.

İngilizce öğretmenlerinin % 60'ı ön sıralarda oturan öğrencilerin, % 13,3'ü öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 6,7'si ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir. Buna rağmen, ancak % 20'lik dilimi oluşturabilen İngilizce öğretmenleri bu görüşlerin hiçbirine katılmadığını ifade etmiştir.

Güzel sanatlar öğretmenlerinin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde ise bu öğretmenlerin % 53,3'ünün ekonomik düzeyi yüksek olan, % 26,7'sinin öğretmen çocuğu olan, % 6,7'sinin ön sıralarda oturan, % 6,7'sinin belirtilenler dışında kalan diğer öğrencilerin daha başarılı olduklarını düşündükleri ve bunun yanısıra % 6,7'sinin bu görüşlerin hiçbirine katılmadığı ortaya çıkmıştır.

Diğer öğretmenlerin ise % 44,4'ü ön sıralarda oturan, % 33,3'ü öğretmen çocuğu olan, % 22,2'si ise ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğu düşüncesindedir.

Tabloya bakıldığında bütün branşlardaki öğretmenlerinin çoğunun öğrencilerin başarıları hakkında ön yargılarının olduğu görülmektedir. Ancak az bir bölümü de oluştursa Türkçe, İngilizce ve Güzel Sanatlar branşlarından bu görüşlere

katılmayan yani öğrencileri başarı durumları hakkında ön yargıları bulunmayan öğretmenler bulunmaktadır.

Tablo 4.4.10. Öğretmenlerin Sınıfça Yapılacak Etkinliklere Karar Verirken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?

- Öğretmenler kuruluna danışırım.
- Velilerin fikrini alırım.
- İdarecilerle işbirliği yaparım.
- Öğrencilerle birlikte karar veririm.
- Ben karar veririm.

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	2	15,4	0	0	7	53,8	4	30,8	0	0
Fen Bilgisi	0	0	0	0	3	27,3	8	72,7	0	0
Sosyal Bilgiler	0	0	2	13,3	7	46,7	5	33,3	1	6,7
Türkçe	1	6,3	2	12,5	5	31,3	8	50,0	0	0
İngilizce	3	20,0	1	6,7	6	40,0	5	33,3	0	0
Güzel Sanatlar	1	6,7	2	13,3	5	33,3	7	46,7	0	0
Diğer	0	0	0	0	2	22,2	7	77,7	0	0

Sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken Matematik öğretmenlerinin % 53,8'inin idarecilerle işbirliği yaptığı, % 30,8'inin öğrencilerle birlikte karar verdiği ve % 15,4'ünün ise öğretmenler kuruluna danıştığı görülmektedir.

Aynı soruya Fen Bilgisi öğretmenlerinin verdiği cevaplar dikkate alındığında % 72,7'sinin öğrencilerle birlikte karar verdiği ve % 27,3'ünün idarecilerle işbirliği yaptığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ise % 46,7'sinin idarecilerle işbirliği yaptığı, % 33,3'ünün öğrencilerle birlikte karar verdiği, % 13,3'ünün velilerin fikrini aldığı, % 6,7'sinin ise kendisinin karar verdiği görülmektedir.

Türkçe öğretmenlerinin % 50'si sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 31,3'ü idarecilerle işbirliği yapmakta, % 12,5'i velilerin fikrini almakta ve % 6,3'ü ise öğretmenler kuruluna danışmaktadır.

İngilizce öğretmenlerinin ise % 40'ının idarecilerle işbirliği yapmakta, % 33,3'ü öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 20'si öğretmenler kuruluna danışmakta ve % 6,7'si ise velilerin fikrini almaktadır.

Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 46,7'si sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 33,3 ü idarecilerle işbirliği yapmakta, % 13,3'ü velilerin fikrini almakta ve % 6,7'si öğretmenler kuruluna danışmaktadır.

Tablo 4.4.11. Öğretmenlerin Okul Kurallarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okul kurallarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisini daha uygun buluyorsunuz?

- a) Yürürlükteki okul kurallarını benimsiyorum.
- b) Okul kurallarını okul yönetimi hazırlamalı ve öğretmenler de öğrencileri kurallar ve kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirmelidir.
- c) Okul kuralları, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrenciler bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir.
- d) Okul kurallarının düzeni sağlama konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	0	0	3	23,1	0	0	3	23,1
Fen Bilgisi	1	9,1	1	9,1	1	9,1	1	9,1
Sosyal Bilgiler	1	6,7	2	13,3	1	6,7	2	13,3
Türkçe	0	0	1	6,3	0	0	1	6,3
İngilizce	0	0	2	13,3	0	0	2	13,3
Güzel Sanatlar	2	13,3	1	6,7	2	13,3	1	6,7
Diğer	0	0	2	22,2	0	0	2	22,2

Her branştan öğretmen in çoğunluğunun okul kurallarıyla ilgili olarak okul kurallarının, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrencilerin bu kuralların gerekliliği hakkında bilgilendirilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları görülmektedir

Tablo 4.4.12. Öğretmenlerin Sınıftaki Oturma Planı Hazırlama Hususundaki Davranışlarına İlişkin Dağılımları

Sınıftaki oturma planını daha çok neye göre yaparsınız?

- Oturma planını ben hazırlarım ve öğrencilerin belirttiğim yerlere oturmasını isterim.
- Oturma planını ben hazırlarım ancak öğrencilerin fikrini de alırım.
- Herkes istediği arkadaşı ile istediği yerde oturur.
- Oturma planı hazırlarken bazı öğrencilerin ya da onların velilerinin isteklerini göz önünde bulundururum.

Okulunuzda sosyal kulüp çalışması yapılıyor mu?	a		b	
	f	%	f	%
Matematik	13	100	0	0
Fen Bilgisi	11	100	0	0
Sosyal Bilgiler	15	100	0	0
Türkçe	16	100	0	0
İngilizce	15	100	0	0
Güzel Sanatlar	15	100	0	0
Diğer	9	100	0	0

Öğretmenlerin tamamı okullarında sosyal kulüp çalışmasının yapıldığını beyan etmiştir.

Okullarda yapılan sosyal kulüp çalışmaları, öğrencilerin sorumluluk almasına, öğrencinin bireysel ve birlikte çalışma kapasitesinin gelişmesine, kendine güveninin artmasına, grupta birlikte hareket etme ve başkalarının fikirlerine saygı göstermeyi öğrenmesine katkıda bulunmaktadır.

Tablo 4.4.14. Öğretmenlerin Okullarında Yaptıkları Sosyal Kulüp Çalışmalarına Öğrencileri Seçerken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Okulunuzda yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri nasıl seçersiniz?

- Öğrencileri kendi istediğim kulübe yerleştiririm.
- Sınıf içerisinde aday olan öğrenciler bütün öğrencilerin katılımıyla seçilir.
- Her öğrenci kendi istediği kulübü seçer.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	1	7,7	3	23,1	7	53,8	2	15,4
Fen Bilgisi	1	9,1	3	27,3	7	63,6	0	0
Sosyal Bilgiler	2	13,3	3	20,0	9	60,0	1	6,7
Türkçe	1	6,3	3	18,8	9	56,3	3	18,8
İngilizce	1	6,7	4	26,7	10	66,7	0	0
Güzel Sanatlar	3	20,0	5	33,3	6	40,0	1	6,7
Diğer	1	11,1	1	11,1	7	77,8	0	0

Öğretmenlerin çoğunluğu okullarında yapılan sosyal kulüp çalışmalarında öğrencilerin istediği kulüpte yer aldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.4.15. Öğretmenlerin Sınıf Başkanı Seçiminde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanı sizce nasıl belirlenmelidir?

- Aday olan öğrenciler sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmelidir.
- Sınıf başkanını öğretmen seçmelidir.
- Öğrenciler sırayla sınıf başkanı olmalıdır.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	11	84,6	0	0	0	0	2	15,4
Fen Bilgisi	11	100	0	0	0	0	0	0
Sosyal Bilgiler	13	86,7	0	0	0	0	2	13,3
Türkçe	15	93,8	0	0	1	6,3	0	0
İngilizce	10	66,7	0	0	4	26,7	1	6,7
Güzel Sanatlar	12	80,0	1	6,7	2	13,3	0	0
Diğer	8	88,9	1	11,1	0	0	0	0

Fen Bilgisi öğretmenlerinin tamamı, diğer öğretmenlerin ise çoğunluğu sınıf başkanlığı seçimi yapılırken aday olan öğrencilerin sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak sınıf başkanının belirlenmesi gerektiğini düşünmektedir.

Sonuçlar sınıf başkanlığı seçiminin öğrencilerin katılımıyla yapıldığını göstermektedir.

Tablo 4.4.16. Öğretmenlerin Sınıf Başkanının Kendilerinin onaylamadıkları Birisi olması Durumunda Gösterecekleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanının sizin onaylamadığınız birisi olması durumunda nasıl davranırsınız?

- Tepkide bulunmam sınıf başkanlığı yapmasına izin veririm.
- Kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanı seçimi düzenlerim.
- Olumsuz bir davranış göstermesini bekler ve başkanlık görevini sonlandırırım.
- Ona fazla sorumluluk vererek başkanlıktan kendi isteği ile ayrılmasını sağlarım.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	10	76,9	0	0	2	15,4	0	0	1	7,7
Fen Bilgisi	6	54,5	2	18,2	3	27,3	0	0	0	0
Sosyal Bilgiler	9	60,0	1	6,7	4	26,7	0	0	1	6,7
Türkçe	9	56,3	3	18,8	3	18,8	0	0	1	6,3
İngilizce	10	66,7	0	0	5	33,3	0	0	0	0
Güzel Sanatlar	8	53,3	1	6,7	2	13,3	0	0	4	26,7
Diğer	8	88,9	0	0	1	11,1	0	0	0	0

Ankete katılan ikinci kademe öğretmenlerinin çoğunluğu sınıf başkanının kendisinin onaylamadığı biri olması durumunda tepkide bulunmayıp o öğrencinin sınıf başkanlığı yapmasına izin vereceğini ifade etmiştir.

Tablo 4.4.17. Öğretmenlerin Bazı Öğrencilere Karşı Gösterdikleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Aşağıdaki görüşlerden hangisine daha çok katılıyorsunuz?

- Memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Başarılı öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Ailesi siyasi otoriteye sahip olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Erkek öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- Hiçbiri.

Branşlar	a		b		c		d		e		f		g	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	0	0	0	0	6	46,2	0	0	1	7,7	0	0	6	46,2
Fen Bilgisi	0	0	0	0	6	54,5	0	0	0	0	2	18,2	3	27,3
Sosyal Bilgiler	0	0	0	0	8	53,3	0	0	0	0	1	6,7	6	40,0
Türkçe	0	0	0	0	7	43,8	0	0	0	0	2	12,5	7	43,8
İngilizce	0	0	0	0	7	46,7	0	0	0	0	2	13,3	6	40,0
Güzel Sanatlar	1	6,7	0	0	6	40,0	0	0	0	0	2	13,3	6	40,0
Diğer	0	0	1	11,1	5	55,6	0	0	0	0	1	11,1	2	22,2

Matematik öğretmenlerinin % 46,2'si başarılı, % 7,7'si erkek öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 46,2'si ise belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin ise % 54,5'i başarılı, % 18,2'si okula sık gidip gelen velilerin çocuğu olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 27,3'ü ise belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 53,3'ü başarılı, % 6,7'si okula sık gidip gelen velilerin çocuğu olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 40'ı belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir

Türkçe öğretmenlerinin % 43,8'i başarılı, % 12,5'i okula sık gidip gelen velilerin çocuğu olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 43,8'i belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir

İngilizce öğretmenlerinin % 46,7'si başarılı, % 13,3'ü okula sık gidip gelen velilerin çocuğu olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 40'ı belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir

Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 40'ı başarılı, % 13,3'ü okula sık gidip gelen velilerin çocuğu ve % 6,7'si memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 40'ı belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir

Diğer öğretmenlerinin % 55,6'sı başarılı, % 11,1'i okula sık gidip gelen velilerin çocuğu ve % 11,1'i daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 40'ı belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir

Tablo 4.4.18. Öğretmenlerin Öğrencilere Söz Hakkı Verirken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?

- a) Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışılmalıdır.
- b) Derse pek katılmayan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- c) Yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- d) Söz hakkı isteyen öğrencilere söz hakkı verilmelidir.
- e) Özgüveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- f) Diğer

Branşlar	a		b		c		d		e		f	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	8	61,5	0	0	1	7,7	1	7,7	3	23,1	0	0
Fen Bilgisi	9	81,8	0	0	0	0	0	0	2	18,2	0	0
Sosyal Bilgiler	12	80,0	0	0	0	0	3	20,0	0	0	0	0
Türkçe	12	75,0	1	6,3	0	0	0	0	3	18,8	0	0
İngilizce	7	46,7	0	0	1	6,7	2	13,3	4	26,7	1	6,7
Güzel Sanatlar	7	46,7	0	0	0	0	2	13,3	4	26,7	2	13,3
Diğer	8	88,9	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11,1

Ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğu “Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?” sorusuna “Bütün öğrencilere söz hakkı verilmelidir.” şeklinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 4.4.19. Öğretmenlerin Ders Süresi Azaldığında Ama Söz İsteyen Öğrencilerin Sayısının Fazla Olduğu Bir Durumda İzleyecekleri Tutumlara İlişkin Dağılımları

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?

- Söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylerim.
- Teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam ederim.
- Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	2	15,4	1	7,7	9	69,2	1	7,7
Fen Bilgisi	1	9,1	3	27,3	6	54,5	1	9,1
Sosyal Bilgiler	2	13,3	3	20,0	9	60,0	1	6,7
Türkçe	5	31,3	2	12,5	8	50,0	1	6,3
İngilizce	3	20,0	4	26,7	8	53,3	0	0
Güzel Sanatlar	1	6,7	1	6,7	10	66,7	3	20,0
Diğer	1	11,1	1	11,1	6	66,7	1	11,1

“Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?” sorusuna öğretmenlerin çoğunluğu “Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm” şeklinde yanıt vermişlerdir.

Tablo 4.4.20. Öğretmenlerin Sınıfa Geç Gelen Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?

- Derse alınmamalıdır.
- Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir.
- Derse alınmalı ve mazeretini sorulmalıdır.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	0	0	3	23,1	9	69,2	1	7,7
Fen Bilgisi	1	9,1	6	54,5	3	27,3	1	9,1
Sosyal Bilgiler	0	0	5	33,3	9	60,0	1	6,7
Türkçe	1	6,3	5	31,3	7	43,8	3	18,8
İngilizce	5	33,3	2	13,3	8	53,3	0	0
Güzel Sanatlar	1	6,7	6	40,0	8	53,3	0	0
Diğer	0	0	6	66,7	3	33,3	0	0

Matematik öğretmenlerinin % 69,2'si sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 23,1'i derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi gerektiği düşüncesindeyken, % 7,7'si ise belirtilenler dışında bir tepkide bulunmaktadır.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin % 54,5'i sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi, % 27,3'ü öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması gerektiği düşüncesindeyken, % 9,1'i ise belirtilenler dışında bir tepkide bulunmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 60'ı sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 33,3'ü derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi gerektiği düşüncesindeyken, % 6,7'si ise belirtilenler dışında bir tepkide bulunmaktadır.

İngilizce öğretmenlerinin % 53,3'ü sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 33,3'ü derse alınmaması, %13,3'ü derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi gerektiği düşüncesindedir.

Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 53,3'ü sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, %40'ı derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi ve % 6,7'si derse alınmaması gerektiği düşüncesindedir

Diğer öğretmenlerinin % 66,7'si sınıfa geç gelen öğrencinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi % 23,1'i derse alınması ve mazeretinin sorulması gerektiği düşüncesindedir.

Tablo 4.4.21. Öğretmenlerin Kavga Eden İki Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?

- Öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeye çalışmalıdır.
- Öğrenciler disiplin kuruluna sevk edilmelidir.
- Öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir.
- Öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmelidir.

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	3	23,1	0	0	0	0	10	76,9
Fen Bilgisi	4	36,4	0	0	1	9,1	6	54,5
Sosyal Bilgiler	2	13,3	0	0	2	13,3	11	73,3
Türkçe	6	37,5	0	0	0	0	10	62,5
İngilizce	5	33,3	0	0	2	13,3	8	53,3
Güzel Sanatlar	3	20,0	1	6,7	1	6,7	10	66,7
Diğer	4	44,4	0	0	0	0	5	55,6

İki öğrencinin kavga etmesi durumunda öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin kavga sebeplerinin öğrenilmesi ve sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi gerektiği düşüncesindedir.

Tablo 4.4.22. Öğretmenlerin Sınav Kağıtlarının Değerlendirilmesine İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

- Önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmelidir
- Öğrencinin o dersteki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- Öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- Öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	10	76,9	1	7,7	2	15,4	0	0	0	0
Fen Bilgisi	10	90,9	1	9,1	0	0	0	0	0	0
Sosyal Bilgiler	11	73,3	2	13,3	0	0	2	13,3	0	0
Türkçe	14	87,5	2	12,5	0	0	0	0	0	0
İngilizce	10	66,7	3	20,0	0	0	2	13,3	0	0
Güzel Sanatlar	12	80,0	3	20,0	0	0	0	0	0	0
Diğer	3	33,3	5	55,6	1	11,1	0	0	0	0

Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, İngilizce, Güzel Sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğu sınav kağıtlarının önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyken, diğer öğretmenler(Bilgisayar ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri) öğrencinin o dersteki başarı durumunun da göz önünde bulundurulması gerektiği düşüncesindedir.

Tablo 4.4.23. Öğretmenlerin Tanıdığı Birinin İsmine Sahip Olan Öğrenciye Karşı Tutumlarına Göre Dağılımları

Tanıdığımız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?

- O öğrencinin ismini daha çabuk ezberlerim.
- İstemeyerek de olsa tanıdığım kişiye karşı hissettiklerimi o öğrenciye de aktarırım.
- Bu durum benim öğrenciye karşı yaklaşımımı değiştirmez.
- Diğer

Branşlar	a		b		c		d	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	5	38,5	0	0	8	61,5	0	0
Fen Bilgisi	3	27,3	1	9,1	7	63,6	0	0
Sosyal Bilgiler	3	20,0	0	0	12	80,0	0	0
Türkçe	4	25,0	0	0	11	68,8	1	6,3
İngilizce	7	46,7	1	6,7	7	46,7	0	0
Güzel Sanatlar	6	40,0	0	0	9	60,0	0	0
Diğer	2	22,2	2	22,2	5	55,6	0	0

Öğretmenlere tanıdıkları birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumları sorulmuş ve matematik öğretmenlerinin % 61,5'i bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, % 38,5'i ise o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini belirtmiştir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin % 63,6'sı bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, % 27,3'ü ise o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini belirtmiştir

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 80'i bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, % 20'si ise o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini belirtmiştir

Türkçe öğretmenlerinin % 68,8'i bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, % 25'i o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini belirtirken % 6,3'ü belirtilenler dışında bir tutum sergilediğini ifade etmiştir.

İngilizce öğretmenlerinin % 46,7'si bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, yine % 46,7'si öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini, % 6,7'si ise istemeyerek de olsa tanıdığı kişiye olan hislerini o öğrenciye de yansıttığını ifade etmiştir.

Güzel sanatlar öğretmenlerinin % 60'ı bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, % 40'ı ise o öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini belirtmiştir

Diğer öğretmenlerinin % 55,6'sı bu durumun öğrenciye karşı tutumunu değiştirmedini, yine % 22,2'si öğrencinin ismini daha çabuk ezberlediğini, % 22,2'si ise istemeyerek de olsa tanıdığı kişiye olan hislerini o öğrenciye de yansıttığını ifade etmiştir.

Tablo 4.4.24. Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklere Katılacak Öğrenci Seçimleri Yapılırken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alırmısınız?

a) Evet

b) Hayır

c) Bazen

Branşlar	a		b		c	
	f	%	f	%	f	%
Matematik	2	15,4	0	0	11	84,6
Fen Bilgisi	4	36,4	0	0	7	63,6
Sosyal Bilgiler	7	46,7	4	26,7	4	26,7
Türkçe	2	12,5	1	6,3	13	81,3
İngilizce	5	33,3	2	13,3	8	53,3
Güzel Sanatlar	4	26,7	5	33,3	6	40,0
Diğer	3	33,3	1	11,1	5	55,6

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken Matematik, Fen Bilgisi, Türkçe, İngilizce, Güzel Sanatlar öğretmenlerinin ve diğer öğretmenlerin öğrencilerin başarı durumlarını bazen dikkate aldıkları, Sosyal Bilgiler öğretmenlerin çoğunun ise her zaman dikkate aldığı görülmektedir.

Tablo 4.4.25. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Aile İçinde Demokratik Tutum ve Davranışları Hangi Düzeyde Kazandıklarını Düşünmelerine İlişkin Dağılımları
Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?

a) Yeterli b) Oldukça c) Fikrim yok d) Biraz e) Hiç

Branşlar	a		b		c		d		e	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Matematik	0	0	1	7,7	3	23,1	7	53,8	2	15,4
Fen Bilgisi	1	9,1	1	9,1	0	0	5	45,5	4	36,4
Sosyal Bilgiler	1	6,7	1	6,7	3	20,0	6	40,0	4	26,7
Türkçe	0	0	1	6,3	3	18,8	8	50,0	4	25,0
İngilizce	3	20,0	1	6,7	1	6,7	8	53,3	2	13,3
Güzel Sanatlar	0	0	2	13,3	4	26,7	7	46,7	2	13,3
Diğer	2	22,2	1	11,1	0	0	6	66,7	0	0

“Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?” sorusuna matematik öğretmenlerinin % 53,8’i biraz, % 7,7’si oldukça denilebilecek düzeyde kazandıklarını ifade etmektedir. Buna karşın matematik öğretmenlerinin % 15,4’ü öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hiç kazanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 23,1’i ise fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin % 45,5’i öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları biraz, % 9,1’i oldukça, % 9,1’i yeterli düzeyde kazandıklarını düşünürken, % 36,4’ü hiç kazanmadıklarını düşünmektedirler.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 40’ı öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları biraz, % 6,7’si oldukça, % 6,7’si yeterli düzeyde kazandıklarını

düşünürken, % 26,7'si hiç kazanmadıklarını düşünmektedirler. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin % 20'si fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?" sorusuna Türkçe öğretmenlerinin % 50'si biraz, % 6,3'ü oldukça denilebilecek düzeyde kazandıklarını ifade etmektedir. Buna karşın matematik öğretmenlerinin % 25'i öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hiç kazanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 18,8'i ise fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir

İngilizce öğretmenlerinin % 53,3'ü biraz, % 20'si yeterli düzeyde, % 6,7'si oldukça denilebilecek düzeyde kazandıklarını belirtirken, % 13,3'ü hiç kazanmadıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin % 6,7'si ise fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir

Güzel Sanatlar öğretmenlerinin % 46,7'si biraz, % 13,3'ü oldukça denilebilecek düzeyde kazandıklarını ifade etmektedir. Buna karşın matematik öğretmenlerinin % 13,3'ü öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hiç kazanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 26,7'si ise fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir.

Diğer öğretmenlerin % 66,7'si öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları kazanma düzeylerini biraz, % 22,2'si yeterli, %11,1'i oldukça denilebilecek düzeyde bulmaktadır.

4.5. ÖĞRETMENLERİN KIDEMLERİNE GÖRE DEMOKRATİK TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Tablo 4.5.1. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerinin Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Dağılımları

Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Evet	36	67,9	22	78,6	7	63,6	1	50,0
b) Kısmen	15	28,3	6	21,4	2	18,2	1	50,0
c) Hayır	2	3,8	0	0	2	18,2	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

“Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerin verdiği yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarına inandıkları sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.5.2. Öğretmenlerin Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Alma ya da Almama Durumlarına Göre Dağılımları

Lisans eğitiminiz süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Evet	22	41,5	12	42,9	4	36,4	1	50
b) Hayır	31	58,5	16	57,1	7	63,6	1	50
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

0-5 yıl arasındaki kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 41,5'i, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin % 42,9'u, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin % 36,4'ü, 16-20 öğretmnelerin ise % 50'si lisan eğitimleri süresince Demokrasi Eğitimi hakkında bilgi aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.5.3. Lisans Eğitimleri Süresince Demokrasi Eğitimi Hakkında Bilgi Alan Öğretmenlerin Aldıkları Bilgileri Yeterli Bulup Bulmamalarına Göre Dağılımları

Demokrasi Eğitimi ile ilgili olarak aldığımız bilgiyi yeterli buluyor musunuz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Evet	8	33,4	9	75,0	2	50	2	100
b) Kısmen	15	62,5	1	8,3	1	25	0	0
c) Hayır	1	4,1	2	16,7	1	25	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

0-5 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri % 62,5’i kısmen yeterli, % 33,4 ‘ü yeterli, % 4,1’i ise yetersiz bulmaktadır.

6-10 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri 75’i yeterli, % 16,7’si yetersiz, % 8,3’ü kısmen yeterli bulmaktadırlar.

11-15 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 50’si demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri yeterli, % 25’i kısmen yeterli, % 25’i ise yetersiz bulmaktadırlar.

16-20 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenlerin tamamı demokrasi eğitimi hakkında aldıkları bilgileri yeterli bulmaktadırlar.

Tablo 4.5.4. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi Hakkındaki Bilgilerini Arttırmaya Yönelik Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		10-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Çok fazla	1	1,9	6	21,4	0	0	0	0
b) Oldukça	28	52,8	10	35,7	4	36,4	2	100
c) Biraz	20	37,7	7	25,0	6	54,5	0	0
d) Çok az	4	7,5	2	7,1	0	0	0	0
e) Hiç	0	0	3	10,7	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

“Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?” sorusuna kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 52,8’i oldukça, % 37,7’si biraz, % 7,5’i çok az, % 1,9’u ise çok fazla yanıtını vermiştir.

Kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin ise % 35,7’si oldukça, % 25’i biraz, % 21,4’ü çok fazla, % 10,7’si hiç, % 7,1’i ise çok az yanıtını vermiştir.

Kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin % 54,5’i biraz, % 36,4’ü oldukça, % 9,1’i ise hiç yanıtını vermiştir.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin ise tamamı oldukça çaba harcadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.3.5. Öğretmenlerin Benimsedikleri Eğitime Göre Dağılımları

	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Geleneksel Eğitim	12	22,6	3	10,7	1	9,1	1	50
Demokrasi Eğitimi.	41	77,4	25	89,3	10	90,9	1	50
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Kıdemi 0-5 yıl olan öğretmenlerin % 77,4’ü, kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin % 89,3’ü , kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin % 90,9’u ve kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50 ‘si demokrasi eğitimini benimsemektedirler.

4.5.6. Öğretmenlerin Ders İşleme Yöntemlerine Göre Dağılımları

Derslerinizi daha çok hangi yöntemi kullanarak işliyorsunuz?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Anlatım yöntemini kullanıyorum.	20	37,7	8	28,6	7	63,6	0	0
b) Ders kitabını kullanıyorum ve konuyu öğrencilere anlattırıyorum	8	15,1	4	14,3	1	9,1	2	100
c) Dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırmalar ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işliyorum.	9	17,0	9	32,1	2	18,2	0	0
d) Derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırıyorum.	3	5,7	1	3,6	0	0	0	0
e)Diğer	13	24,5	6	21,4	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlere derslerini nasıl işledikleri sorulmuş, ve kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 37,7'si anlatım yöntemini kullanarak, % 24,5'i diğer yöntemleri kullanarak, % 17'si öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla, % 15,1'i ders kitabını

kullanarak ve konuyu öğrencilere anlattırarak, % 5,7'si derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırmak suretiyle ders işlediklerini ifade etmişlerdir.

Aynı soruya kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin verdikleri cevaplara bakıldığında öğretmenlerin % 32,1'inin öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla, % 28,6'sının anlatım yöntemini kullanarak, % 21,4'ünün diğer yöntemleri kullanarak, % 14,3'ünün ders kitabını kullanarak ve konuyu öğrencilere anlattırarak, % 3,6'sının ise derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırmak suretiyle ders işlediklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin ise % 63,6'sı anlatım yöntemini kullanarak, % 18,2'si öğrencilerin önceden yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla, % 9,1'inin ders kitabını kullanarak ve konuyu öğrencilere anlattırarak ve yine % 9,1'inin ise diğer yöntemleri kullanarak ders işledikleri sonucuna varılmıştır.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerini ise % 100'ünün ders kitabını kullanarak ve konuyu öğrencilere anlattırarak ders işlediği görülmektedir.

Sonuçlara bakıldığında kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin öğrenciyi daha aktif daha araştırmacı bir ortamda eğittiği sonucuna varılabilir.

Tablo 4.5.7. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Olumsuz Bir Durum Karşısında Gösterdikleri Tutuma Göre Dağılımları

Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde daha çok nasıl bir tepkide bulunursunuz?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Sorun çıkararak öğrencinin yerini değiştiririm.	22	41,5	11	39,3	3	27,3	1	50
b) Sınıfı terk etmesini isterim.	6	11,3	2	7,1	0	0	0	0
c) Hiç sinirlenmem ve sorunu birlikte çözebileceğimizi ifade ederim.	12	22,6	8	28,6	2	18,2	1	50
d) Kurallara uymadığı için düşük not veririm.	2	3,8	1	3,6	0	0	0	0
e) Yaptığı davranışla ilgili ailesiyle görüşürüm.	9	17,0	5	17,9	5	45,5	0	0
f) Disiplin kuruluna sevk ederim.	2	3,8	1	3,6	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 41,5'i sorun çıkararak öğrencinin yerini değiştirmekte, % 22,6'sı sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 17'si yaptığı davranışla ilgili öğrencinin ailesiyle görüşmekte, % 11,3'ü öğrencinin

sınıfı terk etmesini istemekte, % 3,8'i kurallara uymadığı için öğrenciye düşük not vermekte ve yine % 3,8'i ise öğrenciyi disiplin kuruluna sevk etmektedir.

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin % 39,3'ü sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştirmekte, % 28,6'sı sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 17,9'u yaptığı davranışla ilgili öğrencinin ailesiyle görüşmekte, % 7,1'i öğrencinin sınıfı terk etmesini istemekte, % 3,6'sı kurallara uymadığı için öğrenciye düşük not vermekte ve yine % 3,6'sı ise öğrenciyi disiplin kuruluna sevk etmektedir.

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin % 45,5'i yaptığı davranışla ilgili öğrencinin ailesiyle görüşmekte, % 27,3'ü sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştirmekte, % 18,2'si sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmekte, % 9,1'i ise öğrenciyi disiplin kuruluna sevk etmektedir.

Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'si öğrencinin yerini değiştirmekte,% 50'si ise sorunu öğrencilerle birlikte çözebileceğini ifade etmektedir.

Tablo 4.5.8. Öğretmenlerin Sınıfı İlgilendirecek Bir Problemlle Karşılaşmaları Durumundaki Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		11–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Sorunu kendim çözmeye çalışırım.	9	17,0	8	21,1	4	36,4	0	0
b) Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alırım ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırım.	38	71,7	24	63,2	7	63,6	1	50
c) Sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışırım.	1	1,9	1	2,6	0	0	0	0
d) İdarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışırım.	5	9,4	5	13,2	0	0	1	50
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları durumda kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 71,7'si öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini almakta ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışmaktadır, % 17'si sorunu kendisi çözmeye çalışmakta, % 9,4'ü idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım

almakta, % 1,9'u ise sorunu diğer öğrencilere nazaran daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışmaktadır.

Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları durumda kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin % 63,2'si öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini almakta ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışmakta, % 21,1'i sorunu kendisi çözmeye çalışmakta, % 13,2'si idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım almakta, % 2,6'sı ise sorunu diğer öğrencilere nazaran daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışmaktadır.

Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları durumda kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin % 63,6'sı öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini almakta ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışmakta ve % 36,4'ü ise sorunu kendisi çözmeye çalışmaktadır.

Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları durumda kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'si öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini almakta ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışmakta ve % 50'si de idarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım alarak sorunu çözmeye çalışmaktadır.

Tablo 4.5.9. Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarı Durumları Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımları

Hangi öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	18	34,0	5	17,9	3	27,3	0	0
b) Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	13	24,5	14	50,0	7	63,6	1	50
c) Öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	10	18,9	3	10,7	0	0	1	50
d) Erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.	0	0	1	3,6	0	0	0	0
e) Diğer	2	3,8	2	7,1	1	9,1	0	0
f) Hiçbiri	10	18,9	3	10,7	0	0	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğrencilerin % 34'ü ön sıralarda oturan, % 24,5'i ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 3,8'i öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 3,8'i belirtilen gruplar dışında kalan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmekte, buna karşın öğretmenlerin % 18,9'u ise bu görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'si ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, % 17,9'u ön sıralarda oturan, % 10,7'si öğretmen çocuğu olan öğrencilerin, % 3,6'sı erkek öğrencilerin ve % 7,1'i belirtilen gruplar dışında kalan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmekte, buna karşın öğretmenlerin % 10,7'si ise bu görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Kıdemi 11-15 olan öğretmenlerin % 63,6'sı ekonomik düzeyi yüksek olan, % 27,3'ü ön sıralarda oturan ve % 9,1'i ise belirtilen gruplar dışında kalan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünmektedir.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'si ekonomik düzeyi yüksek olan, % 50'si öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha çok başarılı olduğu düşüncesindedir.

Tablo 4.4.10. Öğretmenlerin Sınıfça Yapılacak Etkinliklere Karar Verirken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Öğretmenler kuruluna danışırım.	2	3,8	4	14,3	1	9,1	0	0
b) Velilerin fikrini alırım.	3	5,7	4	14,3	0	0	0	0
c) İdarecilerle işbirliği yaparım.	20	37,7	7	25,0	7	63,6	1	50
d) Öğrencilerle birlikte karar veririm.	28	52,8	13	46,4	2	18,2	1	50
e) Ben karar veririm.	0	0	0	0	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken 0-5 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 52,8'i öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 37,7'si idarecilerle işbirliği yapmakta, % 5,7'si velilerin fikrini almakta, % 3,8'i öğretmenler kuruluna danışmaktadır.

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken 6-10 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 46,4'ü öğrencilerle birlikte karar vermekte, % 25'i idarecilerle işbirliği yapmakta, %14,3'ü velilerin fikrini almakta, % 14,3'ü öğretmenler kuruluna danışmaktadır.

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken 11-15 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 63,6'sı idarecilerle işbirliği yapmakta iken öğretmenlerin ancak % 18,2'si öğrencilerle birlikte karar vermektedir. Bununla birlikte aynı kıdeme sahip olan öğretmenlerin % 9,1'i öğretmenler kuruluna danışmakta ve yine % 9,1'i ise kendisi karar vermektedir.

Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'sinin öğrencilerle birlikte karar verdiği ve yine % 50'lik kısmı oluşturan öğretmenlerin idarecilerle işbirliği yaptığı görülmektedir.

Tablo 4.5.11. Öğretmenlerin Okul Kurallarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımları

Okul kurallarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisini daha uygun buluyorsunuz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		11–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Yürürlükteki okul kurallarını benimsiyorum.	0	0	2	7,1	2	18,2	0	0
b) Okul kurallarını okul yönetimi hazırlamalı ve öğretmenler de öğrencileri kurallar ve kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirmelidir.	9	17,0	2	7,1	1	9,1	0	0
c) Okul kuralları, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrenciler bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir.	36	67,9	19	67,9	5	45,5	2	100
d) Okul kurallarının düzeni sağlama konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum.	8	15,1	5	17,9	3	27,3	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Okul kurallarıyla ilgili olarak öğretmenlerin çoğunluğunun okul kurallarının, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanması ve öğrencilerin bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmesi konusunda hemfikir oldukları sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.5.12. Öğretmenlerin Sınıftaki Oturma Planı Hazırlama Hususundaki Davranışlarına İlişkin Dağılımları

Sınıftaki oturma planını daha çok neye göre yaparsınız?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Oturma planını ben hazırlarım ve öğrencilerin belirttiğim yerlere oturmasını isterim	9	17,0	7	25,0	2	18,2	0	0
b) Oturma planını ben hazırlarım ancak öğrencilerin fikrini de alırım.	38	71,7	20	72,7	8	72,7	1	50
c) Herkes istediği arkadaşıyla istediği yerde oturur.	3	5,7	0	0	0	0	1	50
d) Oturma planı hazırlarken bazı öğrencilerin ya da onların velilerinin isteklerini göz önünde bulundururum.	3	5,7	1	3,6	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Sınıftaki oturma planını hazırlarken 0-5, 6-10, 11-15 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin çoğunluğu oturma planını kendilerinin yaptıklarını ancak

öğrencilerin de fikirlerini aldıkları, 16-20 yıl arasındaki öğretmenlerin ise % 50'sinin oturma planını kendilerinin yaptıklarını ancak öğrencilerin de fikirlerini aldıklarını, % 50'sinin ise herkesin istediği arkadaşıyla istediği yerde oturmasına izin verdikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.5.13. Öğretmenlerin Okulda Sosyal Kulüp Çalışmalarının Yapılıp Yapılmamasına Göre Dağılımları

Okulunuzda sosyal kulüp çalışması yapılıyor mu?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		10-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Evet	53	100	28	100	11	100	2	100
b) Hayır	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlerin tamamı okullarında sosyal kulüp çalışması yapıldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.5.14. Öğretmenlerin Okullarında Yaptıkları Sosyal Kulüp Çalışmalarına Öğrencileri Seçerken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Okulunuzda yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri nasıl seçersiniz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Öğrencileri kendi istediğim kulübe yerleştiririm.	4	7,5	4	14,3	2	18,2	0	0
b) Sınıf içerisinde aday olan öğrenciler bütün öğrencilerin katılımıyla seçilir.	14	26,4	4	14,3	4	36,4	0	0
c) Her öğrenci kendi istediği kulübü seçer.	32	60,4	17	60,7	4	36,4	2	100
d) Diğer	3	5,7	3	10,7	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlerin çoğunluğu okullarında yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri seçerken her öğrencin istediği kulüpte yer almasına izin vermektedir. Bu durum da öğrencilere büyük oranda seçme özgürlüğünün verildiğini göstermektedir.

Tablo 4.5.15. Öğretmenlerin Sınıf Başkanı Seçiminde Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanı sizce nasıl belirlenmelidir?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Aday olan öğrenciler sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmelidir.	45	84,9	24	85,7	9	81,8	2	100
b) Sınıf başkanını öğretmen seçmelidir.	2	3,8	3	10,7	0	0	0	0
c) Öğrenciler sırayla sınıf başkanı olmalıdır.	3	5,7	0	0	1	9,1	0	0
d) Diğer	3	5,7	1	3,6	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Sınıf başkanının belirlenmesi hususunda öğretmenlerin çoğunluğu aday olan öğrencilerin sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmesi gerektiği düşüncesinde hemfikirdir.

Tablo 4.5.16. Öğretmenlerin Sınıf Başkanının Kendilerinin onaylamadıkları Birisi olması Durumunda Gösterecekleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıf başkanının sizin onaylamadığınız birisi olması durumunda nasıl davranırsınız?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Tepkide bulunmam sınıf başkanlığı yapmasına izin veririm.	34	64,2	21	75,0	5	45,5	0	0
b) Kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanı seçimi düzenlerim.	5	9,4	1	3,6	1	9,1	0	0
c) Olumsuz bir davranış göstermesini bekler ve başkanlık görevini sonlandırırım.	12	22,6	3	10,7	3	27,3	2	100
e) Diğer	2	3,8	3	10,7	2	18,2	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Sınıf başkanının öğretmenin onaylamadığı birisi olması durumunda öğretmenlerden kıdemi 0-5, 6-10, 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin çoğunluğu tepki göstermeyeceğini, sınıf başkanlığı yapmasına izin vereceğini belirtirken, kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler ise olumsuz bir davranış göstermesini bekleyip, öğrencinin sınıf başkanlığı görevini sonlandıracaklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.5.17. Öğretmenlerin Bazı Öğrencilere Karşı Gösterdikleri Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Aşağıdaki görüşlerden hangisine daha çok katılıyorsunuz?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		10-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	1	1,9	0	0	0	0	0	0
b) Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	1	1,9	0	0	0	0	0	0
c) Başarılı öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	27	50,9	14	50,0	3	27,3	1	50,0
e) Erkek öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	0	0	1	3,6	0	0	0	0
f) Okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendimi daha yakın hissediyorum.	5	9,4	4	14,3	0	0	1	50,0
g) Hiçbiri.	19	35,8	9	32,1	8	72,7	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50,9'u başarılı öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken, % 9,4'ü okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına, % 1,9'u memur çocuğu olan öğrencilere, % 1,9'u daha yüksek sosyo ekonomik düzeye sahip olan öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissettiklerini

ifade ederlerken, yine aynı kıdeme sahip öğretmenlerin % 35,8'I bu görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin ise % 50'si başarılı öğrencilere, % 14,3'ü okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına ve % 3,6'sı ise erkek öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissettiklerini belirtirken, 6- 10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin % 32,1'I belirtilen görüşlerin hiçbirine katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Kıdemi 11-15 yıl olan öğretmenlerin % 27,3'ü başarılı öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissederken % 72,7'si bu görüşlerin hiçbirine katılmamaktadır.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin % 50'si başarılı öğrencilere karşı, % 50'si okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendilerini daha yakın hissetmektedirler.

Tablo 4.5.18. Öğretmenlerin Öğrencilere Söz Hakkı Verirken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Dağılımları

Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışılmalıdır.	37	69,8	17	60,7	0	0	2	100
b) Derse pek katılmayan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	1	1,9	0	0	0	0	0	0
c) Yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	2	3,8	0	0	7	63,6	0	0
d) Söz hakkı isteyen öğrencilere söz hakkı verilmelidir.	4	7,5	3	10,7	1	9,1	0	0
e) Özgüveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.	8	15,1	7	25,0	2	18,2	0	0
f) Diğer	1	1,9	1	3,6	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğrencilere söz hakkı verilmesi hususunda öğretmenlerin çoğunluğu bütün öğrencilere söz hakkı verilmesi gerektiği düşüncesindedir.

Tablo 4.5.19. Öğretmenlerin Ders Süresi Azaldığında Ama Söz İsteyen Öğrencilerin Sayısının Fazla Olduğu Bir Durumda İzleyecekleri Tutumlara İlişkin Dağılımları

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylerim.	12	22,6	1	3,6	2	18,2	0	0
b) Teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam ederim.	11	20,8	3	10,7	1	9,1	0	0
c) Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm.	25	47,2	22	78,6	7	63,6	2	100
d) Diğer	5	9,4	2	7,1	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda öğretmenleri çoğunluğu süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı vereceğini ifade etmiştir.

Tablo 4.5.20. Öğretmenlerin Sınıfa Geç Gelen Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Derse alınmamalıdır.	4	7,5	4	14,3	0	0	0	0
b) Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir.	20	37,7	7	25,0	6	54,5	0	0
c) Derse alınmalı ve mazeretini sorulmalıdır.	26	49,1	15	53,6	4	36,4	2	100
d) Diğer	3	5,7	2	7,1	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 49,1'inin derse geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 37,7'sinin öğrencinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi, % 7,5'inin öğrencinin derse alınmaması gerektiği düşüncesinde olduğu ve % 5,7'sinin ise belirtilenler dışında bir tepki gösterilmesi gerektiği düşüncesinde olduğu sonucuna varılmıştır..

Kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin % 53,6'sının derse geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması, % 25'inin öğrencinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi, % 14,3'ünün öğrencinin derse alınmaması gerektiği düşüncesinde olduğu ve % 7,1'inin ise belirtilenler dışında bir tepki gösterilmesi gerektiği düşüncesindedir.

Kıdemi 54,5'I derse geç gelen öğrencinin derse alınması ve bir daha geç gelmemesi gerektiğinin söylenmesi, % 36,4'ünün öğrencinin derse alınması ve

mazeretinin sorulması ve % 9,1'inin ise belirtilenler dışında bir tepki gösterilmesi gerektiği düşüncesinde olduğu görülmüştür.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin ise tamamı derse geç gelen öğrencinin derse alınması ve mazeretinin sorulması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4.5.21. Öğretmenlerin Kavga Eden İki Öğrenciye Karşı Tutumlarına İlişkin Dağılımları

İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		10-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeye çalışmalıdır.	16	30,2	5	17,9	4	36,4	2	100
b) Öğrenciler disiplin kuruluna sevk edilmelidir.	1	1,9	0	0	0	0	0	0
c) Öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir.	3	5,7	3	10,7	0	0	0	0
d) Öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmelidir.	33	62,3	20	71,4	7	63,6	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

“İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?” sorusuna kıdemi 0-5 yıl arasında olan öğretmenlerin % 62,5'i öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmeli, % 30,2'sinin öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeli, % 5,7'sinin ise öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Aynı soruya kıdemi 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin verdiği cevaplara bakıldığında ise öğretmenlerin % 71,4'ünün öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı

ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmeli, % 17,9'unun öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeli, % 10,7'sinin ise öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Kıdemi 11-15 yıl arasında olan öğretmenlerin ise % 63,6'sı öğrencilerin neden kavga ettiklerinin sorulması ve sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi gerektiği düşüncesindeyken, % 36,4'ü ise öğretmenin sorunun kaynağına inmesi ve sorunun öğretmen tarafından çözülmesi gerektiği düşüncesindedir.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin soruya verdiği yanıtlara bakıldığında öğretmenlerin hepsinin öğretmenin sorunun kaynağına inmesi ve sorunun öğretmen tarafından çözülmesi gerektiği düşüncesinde oldukları görülmüştür.

Elde edilen sonuçlara göre kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler sorunu öğrencilerle işbirliği yapmadan kendileri çözmek istemektedir. Bu davranış araştırmacıya göre sorunun tamamen ortadan kaldırılmasını engelleyecektir

Tablo 4.5.22. Öğretmenlerin Sınav Kağıtlarının Değerlendirilmesine İlişkin Tutumlarına Göre Dağılımları

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmelidir.	40	75,5	23	82,1	7	63,6	0	0
b) Öğrencinin o dersteki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	11	20,8	2	7,1	2	18,2	2	100
c) Öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir	2	3,8	0	0	1	9,1	0	0
d) Öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.	0	0	3	10,7	1	9,1	0	0
e) Diğer	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlerden kıdemleri 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında olanların çoğunluğu sınav kağıtlarının önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre yapılması konusunda hemfikirken, kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler ise

değerlendirmede öğrencinin o dersteki başarı durumunun da dikkate alınması gerektiği düşüncesindedirler.

Tablo 4.5.23. Öğretmenlerin Tanıdığı Birinin İsmine Sahip Olan Öğrenciye Karşı Tutumlarına Göre Dağılımları

Tanıdığınız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) O öğrencinin ismini daha çabuk ezberlerim.	19	35,8	9	32,1	2	18,2	0	0
b) İstemeyerek de olsa tanıdığım kişiye karşı hissettiklerimi o öğrenciye de aktarırım.	3	5,7	0	0	1	9,1	0	0
c) Bu durum benim öğrenciye karşı yaklaşımımı değiştirmez.	31	58,5	18	64,3	8	72,7	2	100
d) Diğer	0	0	1	3,6	0	0	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlerin çoğunluğu tanıdıkları birinin ismine sahip olan öğrencilere karşı tutumlarında herhangi bir farklılık olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.3.24. Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklere Katılacak Öğrenci Seçimleri Yapılırken Sergiledikleri Davranışlara Göre Dağılımları

Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alırmısınız?	Kıdem							
	0-5 yıl		6-10 yıl		10-15 yıl		16-20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Evet	13	24,5	9	32,1	3	27,3	2	100
b) Hayır	10	18,9	2	7,1	1	9,1	0	0
c) Bazen	30	56,6	17	60,7	7	63,6	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

Öğretmenlerden kıdemleri 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında olanların çoğunluğu sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumlarını bazen dikkate alırken, kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin tamamı her zaman dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.5.25. Öğretmenlerin, Öğrencilerin Aile İçinde Demokratik Tutum ve Davranışları Hangi Düzeyde Kazandıklarını Düşünmelerine İlişkin Dağılımları

Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?	Kıdem							
	0–5 yıl		6–10 yıl		10–15 yıl		16–20 yıl	
	f	%	f	%	f	%	f	%
a) Yeterli	4	7,5	1	3,6	0	0	2	100
b) Oldukça	6	11,3	2	7,1	0	0	0	0
c) Fikrim yok	8	15,1	3	10,7	3	27,3	0	0
d) Biraz	24	45,3	16	57,1	7	63,6	0	0
e) Hiç	11	20,8	6	21,4	1	9,1	0	0
Toplam	53	100	28	100	11	100	2	100

“Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?” sorusuna öğretmenlerden kıdemi 0-5 yıl arasında olanların % 45,3’ü “biraz”, % 11,3’ü “oldukça”, % 7,5’i “yeterince” yanıtını verirken öğretmenlerin % 20,8’i öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hiç kazanmadıklarını düşünmekte ve bununla birlikte öğretmenlerin % 15,1’i ise bu konu hakkında fikirlerinin olmadığını ifade etmektedirler.

Aynı soruya 6–10 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin verdikleri yanıtlara bakıldığında ise öğretmenlerin % 57,1’inin “biraz”, % 7,1’inin “oldukça”, % 3,6’sının “yeterince” ve % 21,4’ünün “hiç” yanıtını verdikleri ve % 10,7’sinin ise konu hakkında fikirlerinin bulunmadığını ifade ettikleri görülmüştür.

Kıdemi 11–15 yıl arasında olan öğretmenlerin ise % 63,6'sının öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları biraz kazandığı % 9,1'inin ise hiç kazanmadığı görüşünde olduğu ve % 27,3'ünün ise konu hakkında fikirlerinin bulunmadığını ifade ettikleri görülmüştür.

Kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenlerin ise tamamı öğrencilerin aile içinde yeterince demokratik tutum ve davranışları kazandıkları görüşündedirler.

V. BÖLÜM

5.1.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.1. SONUÇLAR

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara genel olarak bakıldığında, öğretmenlerin çoğunun;

1. Demokrasi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını düşündükleri,
2. Lisans eğitimleri süresince demokrasi eğitimi ile ilgili bilgi almadıkları,
3. Lisans eğitimi süresince bilgi alan öğretmenlerin ise bu bilgiyi yeterli buldukları,
4. Demokrasi eğitimi hakkında bilgilerini arttırmak için “oldukça” çaba harcadıkları,
5. Geleneksel eğitimden Demokrasi Eğitimi benimsedikleri,
6. Ders işlerken öğretmen merkezli ve öğretmenin öğrenciden daha aktif olduğu anlatım yöntemini kullandıkları,
7. Öğrenciye söz hakkı verilirken tüm öğrencilere söz hakkı verilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları,
8. Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda, süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı verilmesi gerektiğini düşündükleri,
9. Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi hususunda izlenecek yol ile ilgili olarak, önceden hazırlanmış bir cevap anahtarı kullanılarak değerlendirme yapılması gerektiği düşüncesinde oldukları,
10. Sınıf içi etkinliklere katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumlarını bazen dikkate aldıkları,
11. Okul kurallarıyla ilgili olarak, okul kurallarının okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanıp öğrencilerin bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmesi gerektiğini düşündükleri,

12. Sınıfa geç gelen öğrenci için, derse alınması ve mazeretinin sorulması gerektiği düşüncesinde oldukları,
13. Öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde, sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştirdikleri,
14. Sınıflarını ilgilendiren bir problemle karşılaştıkları zaman, öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alıp sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalıştıkları,
15. İki öğrenci kavga etmişse, öğrencilere kavga etmelerinin sebebi sorulup sorunun öğrencilerle birlikte çözülmesi gerektiğini düşündükleri,
16. Sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken, öğrencilerle birlikte karar verdiği,
17. Oturma planı yapılırken, oturma planını kendisinin hazırladığı ancak öğrencilerin de fikrini aldığı,
18. Okullarında sosyal kulüp çalışması yapıldığını,
19. Okulda yapılan sosyal kulüp çalışmalarına öğrenciler seçilirken, her öğrencinin istediği kulübü seçtiği,
20. Sınıf başkanı belirlenirken, aday olan öğrencilerin sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmesi gerektiği düşüncesinde oldukları,
21. Sınıf başkanının kendisinin onaylamadığı biri olması durumunda, tepkide bulunmayıp sınıf başkanlığı yapmasına izin verdiği,
22. Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı oldukları yönünde önyargılarının bulunduğu,
23. Başarılı öğrencilere karşı kendilerini daha yakın hissetmekte,
24. Tanıdığı birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumlarında bir değişiklik olmadığı,
25. Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları “biraz” kazandıklarını düşündükleri, sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara cinsiyetlerine göre bakıldığında ise;

1. Bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre öğrenciyi daha aktif kılan, araştırma, inceleme ve işbirliğine yönlendiren çalışmalarla ders işledikleri,

2. Öğrencinin sınıf düzenini bozacak herhangi bir davranışta bulunması halinde erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre daha etkili çözüm yolları ürettikleri görülmektedir.
3. Bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre öğrenciler arasında başarı, ekonomik durum, baba mesleği, velisinin okul sık gidip gelme durumuna göre daha az ayırım yaptıkları sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara branşlarına göre bakıldığında;

1. Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, diğer öğretmenlere oranla öğrencileri daha aktif kılan, araştırma, inceleme ve işbirliğine yönlendiren çalışmalarla ders işledikleri,
2. Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde diğer öğretmenlere göre öğrencilerle daha çok işbirliği içinde buldukları,
3. Türkçe, İngilizce ve Güzel Sanatlar öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre öğrencilerin başarı durumlarını oturdukları yer, ekonomik durumları ya da baba meslekleri gibi etkenlerle daha az ilişkilendirdikleri,
4. Sosyal Bilgiler dışındaki branşlardan olan öğretmenlerin lisans eğitimleri süresince Demokrasi Eğitimi hakkında bilgi almadıkları sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerin verdiklere yanıtlara kıdemlerine göre bakıldığında;

1. 6-10 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin diğerlerine göre öğrencileri daha aktif kılan, araştırma, inceleme ve işbirliğine yönlendiren çalışmalarla ders işledikleri,
2. 16-20 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin öğrencilerin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde diğer öğretmenlere göre öğrencilerle daha çok işbirliği içinde buldukları,
3. 0-5 ve 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre öğrencilerin başarı durumlarını oturdukları yer, ekonomik durumları ya da baba meslekleri gibi etkenlerle daha az ilişkilendirdikleri,
4. 11-15 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenlerin sınıfça yapılacak etkinliklere karar verirken öğrenci görüşlerini daha çok göz önünde bulundurdıkları,

5. 11-15 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre öğrencilerin başarı durumu, sosyo-ekonomik durumu gibi etkenlere göre öğrenciye karşı yaklaşımlarında bir değişiklik görülmediği,
6. Sınav kağıtları değerlendirilirken 16-20 yıl arasındaki öğretmenlerin önceden hazırlanmış bir cevap anahtarının kullanılması yerine, öğrencinin o dersteki başarı durumunun da dikkate alınması gerektiği görüşünde oldukları,
7. 16-20 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin öğrencilerin aile içinde yeterince demokratik tutum ve davranışlar kazandığını, diğer öğretmenlerin ise öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları yeterince kazanamadıklarını düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin, öğrencilerin aile içinde yeterince demokratik tutum ve davranışlar kazanamadığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, her öğrencinin öğrenme hızına uyan, öğrenciye seçme şansı veren ve bu konuda ona yardımcı olunan, mümkün olduğu kadar deney ve gözlem yapmalarına, araştırma ve inceleme yapmalarına olanak sağlayan yöntemler yerine ağırlıklı olarak düz anlatım yöntemini kullandıkları, bunun yanı sıra öğretmenlerin çoğunluğunun lisans eğitimleri süresince demokrasi eğitimi hakkında bilgi almadıkları ve demokrasi eğitimini benimsedikleri ancak yeterince uygulayamadıkları sonucuna varılmıştır.

5.1.2 ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Demokrasi eğitiminde öğrencinin aktif ve araştırmacı olması büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle de eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülürken öğrenciler arasında işbirliğini geliştirecek, öğrencilerin etkin öğrenmelerine olanak sağlayacak etkinliklere daha çok yer verilmeli, öğrencilerin araştırmacı bir tutum içine girmelerine olanak sağlanmalı,
2. Öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğunun göz önünde bulundurulması ve etkinliklere seçilecek öğrencilerin buna göre belirlenmeli ve seçim esnasında öğrencilerin de istekleri göz önünde bulundurulmalı,

3. Okullarda oturma düzeni, uyulması gereken kurallar, sınıf ortamının düzenlenmesi gibi konularda, karar verme sürecine öğrencilerin de katılımı sağlanmalı,
4. Öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetlerin belirlenerek yapılmasında öğrenci görüşlerini göz önünde bulundurarak onlara seçme ve seçilme hakkı verilmeli,
5. Ceza ile disiplin sağlanma konusunda daha hassas davranılmalı, öğretmenler demokratik sınıf yönetimi konusunda yetiştirilmeli,
6. Dersin işlenişinde, sosyal kulüp çalışmalarında karşılıklı saygı, sevgi ve hoşgörüye dayalı grup çalışmalarına daha çok yer verilerek öğrenci aktivitesi maksimum düzeye çıkarılmalı,
7. Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler Milli Eğitime bağlı bütün okullarda yönetici, öğretmen ve ailelerle işbirliği yapmalı, demokrasi eğitimi konusunda konferanslar düzenlenmeli,
8. Demokratik tutum ve davranışların kazandırılmasında büyük rol oynayan ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanmalı,
9. Öğretmenlerin demokrasiyi yaşayarak örnek bir kişilik geliştirmesi için hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitim programları çerçevesinde etkili bir demokrasi eğitimi almaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya. Türk Eğitim Tarihi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 149, 1985
- ARABACI, İ. Bakır. Öğretme-Öğrenme Sürecine Öğrencilerin Katılımı ve Sınıfta Demokrasi. Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı: 316, 2005.
- ATASOY, Ali. “İlköğretim İkinci Kademe Demokrasi Eğitimi ve İlköğretim İkinci Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Davranışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997
- BAKIRCI, Rasim. “Öğrenciyi Merkeze Alan ve Almayan Öğretmen Tutumunun Öğrencinin Bağımsızlık Kazanmasına Etkisi”, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 1991.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem. “Demokratik Öğrenci Nasıl Yetiştirilir?”, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 19 Sayı:1-2, 1986.
- BALCI, Ali. Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1995.
- BİLGİN, H. Nihat. Çağdaş Demokratik Eğitim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1994.
- BİLHAN, Saffet. Eğitim Felsefesi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:164, 1991.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. “Demokratik Davranışlar ve Demokratik Eğitim İlkeleri”,
Çağdaş Eğitim, sayı: 109, Mart 1986.

BURSALIOĞLU, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni yapı ve Davranış. Ankara: Pegem A
Yayıncılık, 2005.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş. Demokrasi Eğitimi. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı
Yayımları, 1990
“Demokrasi Eğitimi ve Okul”, Demokrasi Gündemi.
Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Sayı 19,
1994

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş. Türkiye’de Demokrasi Eğitimi ve Eğitim Programları.
Konya, 1989.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş. Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi “Öğretmen
Öğrenci ve Yöneticilerin Demokratik Tutum ve Davranışları,
Konya,1989.

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş. Yüksek Öğretim Programları ve Demokratik Tutumlar,
Ankara: Eren Yayıncılık, 1995.

CELEP, Cevat. Eğitim Sisteminin Demokratikleştirilmesi. Çağdaş Eğitim Dergisi
Sayı:184, 1993.

ÇALIK, Dilek. İlköğretim Okullarında Demokrasi Eğitimi Üzerine Bir
Araştırma, Yüksek lisans tezi, Manisa, 2002.

ÇEÇEN, Anıl. Sosyal Demokrasi. Ankara: Devnim Yayınları, 1984.

ÇEÇEN Anıl. İnsan Hakları. İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2000.

DAĞI, İhsan ve POLAT, Necati. Herkes İçin Demokrasi ve İnsan Hakları. Ankara: Liberte Yayınları, 2004.

DİLEKMEN, Mücahit. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Davranışları. Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı :276, 2001.

DOĞAN, İsmail. Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1992.

FUAT, Mehmet. Demokrasi Kültürü. İstanbul: Adam Yayıncılık, 2000.

GÖZÜBÜYÜK, Mine. Türkiye’de Demokrasi ve Hoşgörü Kültür ve Eğitiminin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002.

GÜLMEZ, Mesut. İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1994.

GÜVENÇ, Bozkurt. Kültür ve Eğitim, İstanbul: Gündoğan Yayınları: 1995

KARAKÜTÜK, Kasım. Demokratik Laik Eğitim. Ankara: Anı Yayıncılık, 2001.

KESER, İhsan. Türkiye’de Siyaset ve Devletçilik. Ankara: Gündoğan Yayınları, 2000.

KINCAL, Remzi Y. Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel yayın Dağıtım, 2004.

KIYMET Selvi. Dünyada ve Türkiye’de İnsan Hakları Eğitimi. Eğitim ve Bilim Cilt: 29 Sayı: 132, 2004.

KÖKER, Levent. Demokrasi Üzerine Yazılar. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1992.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:124, 1992.

M.E.B. IV. Milli Eğitim Şurası. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1991.

M.E.B. Milli Eğitim Sisteminde Demokrasi Eğitimi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1991.

M.E.B. Milli Eğitim Temel Kanunu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1975

OĞUZ, Aytunga. Demokratik Değerlerin Kazandırılması. Çoluk Çocuk Dergisi Sayı 44, Cilt 8, 2004 .

ÖZDEMİR, Tuncay. Çağdaş ve Demokratik Bir Eğitim İçin. Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı: 214, 1995.

PEKEL, İhsan. Cumhuriyet Ve Demokrasi Üzerine. Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı: 326, 2005.

SEZEN, Saim. Seçim ve Demokrasi. İstanbul: Gündoğan Yayınları. İstanbul, 2000

TANİLLİ, Server. Devlet ve Demokrasi. İstanbul: Adam Yayınları, 2002.

TAŞTANOĞLU, Ö. Lütfi. Demokrasi ve Fazilet Mücadelesi. Çağdaş Eğitim Dergisi Sayı: 216, 1995.

T.C 1982 Anayasası. Ankara: Evrensel İletişim Yayınları,2001.

TEZCAN, Mahmut. Eğitim Sosyolojisi. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Yayınları, No: 150, 1985.

Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu, Ankara: Ankara Mesleki Eğitim Merkezi 4. Akşam Sanat Okulu Basımevi, 2005.

Uluslar arası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu. 20-21 Mayıs 2004. Çanakkale / Türkiye

UYGUN, Oktay. Türkiye’de Demokrasi ve İnsan Hakları. Ankara: TODAİE, 1996.

YANIKLAR, Cengiz ve ELYILDIRIM, Ü. Yaşar. Demokrasi Eğitimi ve Pratik Uygulamalar. Çoluk Çocuk Dergisi Sayı 44, Cilt 8, 2004

YEŞİL, Rüştü. Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

YEŞİL, Rüştü. İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem. G.Ü Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2004.

YILDIRIM, Lale. İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları İle Öğrencilerin Demokratik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkilerin Saptanması, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

EKLER

ANKET FORMU

Değerli Öğretmenler;

Bu araştırma İlköğretim Okullarının II. Kademesinde görev yapan öğretmenlerin eğitime yönelik yaklaşımlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Anketi cevaplamak gönüllülük temeline dayanmaktadır ve adınızı yazmanız gerekmemektedir. Soruları yanıtlarken göstereceğiniz dikkat, samimiyet ve sabır, var olan durumun olduğu gibi ortaya konulması açısından önemlidir. Bu nedenle, lütfen formdaki hiçbir soruyu yanıtı bırakmayınız. Anket formuna vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Çalıştığınız kurumun adı:
2. Son mezun olduğunuz kurumun adı:
3. Cinsiyetiniz:
 Kadın Erkek
4. Yaşınız
 21–25 26–30 31 ve üzeri
5. Öğretmenlik kıdeminiz:
 0–5 yıl 6–10 yıl 11–15 yıl 16–20 yıl 21–25 yıl
 31 ve üzeri
6. Branşınız:

7. Derslerinizi daha çok hangi yöntemi kullanarak işliyorsunuz?

- e) Anlatım yöntemini kullanıyorum.
- f) Ders kitabını kullanıyorum ve konuyu öğrencilere anlattırıyorum.
- g) Dersleri öğrencilerin önceden yaptıkları araştırmalar ve incelemeler sonucunda hazırlanan raporların sunulmasıyla işliyorum.
- h) Derslerin özelliğine göre gezi ve gözlemler yaptırıyorum.
- i) Diğer (.....)

8. Öğrencilerinizin sınıf düzenini bozacak bir davranışta bulunması halinde daha çok nasıl bir tepkide bulunursunuz?

- g) Sorun çıkaran öğrencinin yerini değiştiririm.
- h) Sınıfı terk etmesini isterim.
- i) Hiç sinirlenmem ve sorunu birlikte çözebileceğimizi ifade ederim.
- j) Kurallara uymadığı için düşük not veririm.
- k) Yaptığı davranışla ilgili ailesiyle görüşürüm.
- l) Disiplin kuruluna sevk ederim.

9. Sınıfınızı ilgilendiren bir problemle karşılaştığınız durumda daha çok nasıl davranırsınız?

- e) Sorunu kendim çözmeye çalışırım.
- f) Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerini alırım ve sorunu öğrencilerle birlikte çözmeye çalışırım.
- g) Sorunu diğer öğrencilere nispeten daha çalışkan olan öğrencilerin görüşlerini göz önünde bulundurarak çözmeye çalışırım.
- h) İdarecilerden ya da diğer öğretmenlerden yardım isteyerek sorunu çözmeye çalışırım.

10. Hangi öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?

- d) Ön sıralarda oturan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- e) Ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- f) Öğretmen çocuğu olan öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum.
- d) Erkek öğrencilerin daha başarılı olduğunu düşünüyorum
- e) Diğer (.....)
- f) Hiçbiri.

11. Sınıfça yapılacak etkinliklere (piknik, gezi, vb.) karar verirken daha çok hangisini yaparsınız?

- f) Öğretmenler kuruluna danışırım.
- g) Velilerin fikrini alırım.
- h) İdarecilerle işbirliği yaparım.
- i) Öğrencilerle birlikte karar veririm.
- j) Ben karar veririm.

12. Okul kurallarıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisini daha uygun buluyorsunuz?

- a) Yürürlükteki okul kurallarını benimsiyorum.
- b) Okul kurallarını okul yönetimi hazırlamalı ve öğretmenler de öğrencileri kurallar ve kuralların gerekliliği konusunda bilgilendirmelidir.
- c) Okul kuralları, okul düzeninin sağlanması için öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğrenciler ve okul yönetimi ile birlikte hazırlanmalı ve öğrenciler bu kuralların gerekliliği ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir.
- d) Okul kurallarının düzeni sağlama konusunda yetersiz olduğunu düşünüyorum.

13. Sınıftaki oturma planını daha çok neye göre yaparsınız?

- a) Oturma planını ben hazırlarım ve öğrencilerin belirttiğim yerlere oturmasını isterim.
- b) Oturma planını ben hazırlarım ancak öğrencilerin fikrini de alırım.
- c) Herkes istediği arkadaşı ile istediği yerde oturur.
- d) Oturma planı hazırlarken bazı öğrencilerin ya da onların velilerinin isteklerini göz önünde bulundururum.

14. Okulunuzda sosyal kulüp çalışması yapılıyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır (16. soruya geçiniz.)

15. Okulunuzda yaptığınız sosyal kulüp çalışmalarına öğrencileri nasıl seçersiniz?

- a) Öğrencileri kendi istediğim kulübe yerleştiririm.
- b) Sınıf içerisinde aday olan öğrenciler bütün öğrencilerin katılımıyla seçilir.
- c) Her öğrenci kendi istediği kulübü seçer.
- d) Diğer (.....).

16. Sınıf başkanı sizce nasıl belirlenmelidir?

- a) Aday olan öğrenciler sınıfın tamamının katılımıyla kapalı oylama yapılarak belirlenmelidir.
- b) Sınıf başkanını öğretmen seçmelidir.
- c) Öğrenciler sırayla sınıf başkanı olmalıdır.
- d) Diğer (.....).

17. Sınıf başkanının sizin onaylamadığınız birisi olması durumunda nasıl davranırsınız?

- e) Tepkide bulunmam sınıf başkanlığı yapmasına izin veririm.
- f) Kısa bir süre sonra yeniden sınıf başkanı seçimi düzenlerim.
- g) Olumsuz bir davranış göstermesini bekler ve başkanlık görevini sonlandırırım.
- h) Ona fazla sorumluluk vererek başkanlıktan kendi isteği ile ayrılmasını sağlarım.
- i) Diğer (.....).

18. Aşağıdaki görüşlerden hangisine daha çok katılıyorsunuz?

- h) Memur çocuğu olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- i) Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- j) Başarılı öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- k) Ailesi siyasi otoriteye sahip olan öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- l) Erkek öğrencilere karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- m) Okula sık gidip gelen velilerin çocuklarına karşı kendimi daha yakın hissediyorum.
- n) Hiçbiri.

19. Öğrencilere söz hakkı verirken sizce en çok hangisi göz önünde bulundurulmalıdır?

- f) Bütün öğrencilere söz hakkı vermeye çalışılmalıdır.
- g) Derse pek katılmayan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- h) Yaramaz ve sınıf düzenini bozan öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- i) Söz hakkı isteyen öğrencilere söz hakkı verilmelidir.
- j) Öz güveni az olan ve bu yüzden de konuşmaya çekinen öğrencilere daha çok söz hakkı verilmelidir.
- k) Diğer (.....).

20. Ders süresinin azaldığı ama söz isteyen öğrencilerin fazla olduğu bir durumda ne yaparsınız?

- d) Söyleyeceklerini defterlerine yazmalarını isteyip daha sonra okutturacağımı söylerim.
- e) Teneffüs süresinin bir kısmını alıp derse devam ederim.
- f) Süre bitinceye kadar birkaç öğrenciye söz hakkı veririm.
- g) Diğer (.....).

21. Sınıfa geç gelen öğrenciye sizce nasıl davranılmalıdır?

- d) Derse alınmamalıdır.
- e) Derse alınmalı ve bir daha geç gelmemesi gerektiği söylenmelidir.
- f) Derse alınmalı ve mazeretini sorulmalıdır.
- g) Diğer (.....)

22. İki öğrenci kavga etmişse öğretmen sizce nasıl davranılmalıdır?

- e) Öğretmen sorunun kaynağına inmeli ve sorunu çözmeye çalışmalıdır.
- f) Öğrenciler disiplin kuruluna sevk edilmelidir.
- g) Öğrencilerin velileriyle görüşülmelidir.
- h) Öğrencilerin neden kavga ettikleri sorulmalı ve sorun öğrencilerle birlikte çözülmelidir.

23. Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

- e) Önceden hazırlanmış bir cevap anahtarına göre değerlendirilmelidir
- f) Öğrencinin o dersteki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- g) Öğrencinin diğer derslerdeki başarı durumu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- h) Öğrencinin okul içindeki davranışları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.
- i) Diğer (.....).

24. Tanıdığımız birinin ismine sahip olan öğrenciye karşı tutumunuz nasıl olur?

- d) O öğrencinin ismini daha çabuk ezberlerim.
- e) İstemeyerek de olsa tanıdığım kişiye karşı hissettiklerimi o öğrenciye de aktarırım.
- f) Bu durum benim öğrenciye karşı yaklaşımımı değiştirmez.
- g) Diğer (.....).

25. Sınıf içi etkinliklerine katılacak öğrencilerin seçimi yapılırken öğrencilerin başarı durumunu dikkate alr mısınız?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

26. Öğrencilerin aile içinde demokratik tutum ve davranışları hangi düzeyde kazandıklarını düşünüyorsunuz?

- a) Yeterli
- b) Oldukça
- c) Fikrim yok
- d) Biraz
- e) Hiç

27. Demokrasi hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunuza inanıyor musunuz?

- c) Evet
- d) Kısmen
- c) Hayır

28. Lisans eğitiminiz süresince Demokrasi Eğitimi ile ilgili bilgi aldınız mı?

a) Evet

b) Hayır (30. soruya geçiniz)

29. Demokrasi Eğitimi ile ilgili olarak aldığınız bilgiyi yeterli buluyor musunuz?

a) Evet

b) Kısmen

c) Hayır

30. Demokrasi Eğitimi hakkında bilginizi arttırmak için ne düzeyde çaba harcadığınıza inanıyorsunuz?

a) Çok fazla

b) Oldukça

c) Biraz

d) Çok az

e) Hiç

31. Aşağıdaki görüşlerden size en yakın olanı hangisiyse lütfen “X” işareti koyunuz.

1.	Eğitimin görevlerinden biri evrensel mahiyetteki değişmez yasa ve kuralları öğretmek olmalıdır.	Eğitimin görevlerinden biri yasa ve kurallara uyulmasını sağlamanın yanı sıra öğrencilerin bunlarla ilgili görüşlerini özgürce açıklamalarına olanak sağlamaktır.
2.	Öğrencilerin başarılarını arttırmak için yarışmacı bir tutum esas alınmalıdır.	Öğrencilerin başarılarını arttırmak için işbirliği içinde birlikte çalışmaya yönelik bir tutum esas alınmalıdır.
3.	Öğrencilerin ders kitaplarıyla uyuşmayan görüş ve düşüncelerini açıklamaları engellenmelidir.	Öğrenciler karar verme, planlama, kendini disipline etme, değerlendirme ve faaliyette uyumlu olmaya özendirilmelidirler.
4.	Öğrenciler yetişkin kültürüne bağımlı olacak şekilde yetiştirilmelidirler.	Öğrenciler yetişkin kültürünü benimsemelerinin yanında kendi kültürlerini de meydana getirmeleri için yönlendirilmelidirler.
5.	Okulda verilen eğitim öğrencileri üniversiteye hazırlamaya yönelik olmalıdır.	Okulda verilen eğitim öğrenciyi demokrasi içinde bir hayata hazırlamalıdır.

ÖZGEÇMİŞ

- 1982 Kars Merkez’de doğdu.
- 1993 3 Kasım İlkokulu’nu bitirdi.
- 1996 Ziya Gökalp Ortaokulu’nu bitirdi.
- 2000 Iğdır Lisesi (Süper Lise)’ni bitirdi.
- 2004 Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu.
- 2004 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans eğitimine başladı.
- 2005 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı’nda Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı ve şu anda Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır.